

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 26 april justerades.

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Jacob Sandgren* (S) avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 18 maj.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade att *Catharina Fredriksson* (S) avsagt sig uppdraget som ersättare i riksdagen från och med den 18 maj.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2017/18:522

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:522 Kvaliteten i sfi-undervisningen
av Maria Stockhaus (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 25 maj 2018.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade resor och engagemang.

Stockholm den 3 maj 2018

Utbildningsdepartementet

Anna Ekström

§ 4 Anmälan om faktapromemorior

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2017/18:FPM81 Direktiv om revidering av fyra konsumenträttsdirektiv *COM(2018) 185* till civilutskottet

2017/18:FPM82 Direktiv om grupptalan för att skydda konsumenternas kollektiva intressen *COM(2018) 184* till civilutskottet

§ 5 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Redogörelse

2017/18:RR4 till finansutskottet

*Hälso- och
sjukvårdsfrågor*

§ 6 Hälso- och sjukvårdsfrågor

Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU9

Hälso- och sjukvårdsfrågor

föredrogs.

Anf. 1 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Det finns så många reservationer i betänkandet att jag var tvungen att kontrollera vilket reservationsyrkande jag ska yrka bifall till. Jag börjar alltså med att göra det och yrkar bifall till reservation 50, men jag står såklart bakom Kristdemokraternas alla reservationer i betänkandet.

Vi ska i dag debattera ett betänkande från socialutskottet där vi behandlar ett mycket stort antal frågor och förslag från riksdagens partier om olika hälso- och sjukvårdsfrågor. Det är inte mindre än 600 yrkanden som behandlas i betänkandet. Kristdemokratiska yrkanden utgör lite drygt en tiondel av dem. Av naturliga skäl kommer jag inte att ha möjlighet att gå in på alla. Jag tänker koncentrera mig på några mycket avgörande frågor för att svensk hälso- och sjukvård ska förbättras.

Den första delen som jag vill fokusera på handlar om patienten. Patienten ska i större utsträckning än i dag bli en resurs i vården. Vi vet att svensk hälso- och sjukvård i stora delar presterar väldigt goda resultat. Men om vi jämför internationellt märker vi att det inte minst för de sköraste, mest sjuka patienterna finns brister i känslan av delaktighet. Det handlar om känslan av att jag spelar roll i vården, om att mina kunskaper om mig själv, mina behov, min vardag och min sjukdom inte tas till vara i vården i tillräcklig utsträckning.

Kristdemokraterna har flera förslag som skulle kunna förbättra det. Ett av dem handlar om att ta vara på kunskapen hos dem som lever länge med en omfattande sjukdom, en kronisk sjukdom som många gånger påverkar vardagen väldigt mycket. De ska i större utsträckning kunna tas med som experter i vården och faktiskt få vara med och styra vården på ett bättre sätt än i dag.

Vi föreslår att man ska införa något som vi kallar för certifierade patienter. I samråd med sin läkare ska man få tillåtelse att kanske förnya vissa förskrivningar, styra vissa delar av behandlingen eller själv avgöra när man behöver läggas in för ytterligare kontroller. Det ska föras över av läkaren som en rättighet till den patient som har förmågan att ta hand om det själv.

Det här förekommer i viss utsträckning redan i dag. Om vi går tillbaka några år eller kanske något årtionde kan vi se att det var något väldigt avancerat att vara njurpatient och i behov av dialys. Det behövdes vårdutbildade experter för att avgöra hur ofta, i vilken omfattning och när dialysen skulle utföras. De skulle dessutom utföra själva dialysen. Det är något som på flera ställen i dag har förts över till patienten.

Om man lever med en sjukdom som innebär att man behöver uppsöka vården flera gånger i veckan under flera timmar och får makten i sin hand att avgöra när och hur det ska göras är det klart att livskvaliteten ökar. Det kan också förbättra hälsan, eftersom man kan anpassa vården efter det egna behovet. Man kan anpassa dialysen så att man klarar av just den där roliga aktiviteten som man vill göra med barnbarnen. Man kan också se till att dialysen läggs på tider som innebär att man kan fortsätta upprätthålla sitt arbete. Det här tankesättet behöver genomsyra vården i större utsträckning.

Ett annat förslag som Kristdemokraterna står bakom och som också riksdagens majoritet står bakom – vilket gläder oss mycket – är att göra de nationella kvalitetsregistren tillgängliga för patienterna. Inte bara vårdens personal utan även patienterna ska ha rätt att få veta var vården är bäst. Därmed får man större inflytande och bättre kunskapsunderlag för att kunna ta de beslut man behöver ta när man lider av ohälsa.

Herr talman! Det andra området som jag vill lyfta fram handlar om den ökande psykiska ohälsan hos barn och ungdomar. Även på det området har Kristdemokraterna flera förslag. En del behandlas inte här, eftersom det handlar om resurser och att vi tillför resurser. Och det är redan behandlat i samband med budgeten.

Det som behandlas i det här betänkandet handlar bland annat om att stärka första linjens sjukvård för barn och ungdomar. Vi ser ett behov av att föra samman den vård som man ger barnen. I dag är det ganska splittrat mellan vad vårdcentralen gör, vad skolhälsovården och elevhälsan gör och vad barn- och ungdomspsykiatrien gör. Vi ser ett behov av att föra samman det här, för att barn ska kunna få det bästa stödet och för att annan vuxen personal runt barnet ska få stöd i sin profession och sin del av verksamheten. Det är ett viktigt led för att kunna jobba förebyggande.

Om vi kan hjälpa barn och ungdomar i början av den psykiska ohälsan kan vi minska risken för att de hamnar i stora svårigheter.

Det räcker dock inte att vi satsar mer resurser, att vi bygger ut vården och att vi försöker jobba mot att korta de köer som på kort tid har vuxit väldigt mycket. Det behövs också en nationell kartläggning, en omfattande kartläggning av orsakerna.

I dag har vi mycket kunskap om hur dåligt barn och ungdomar mår. Men vi vet väldigt lite om varför barn och ungdomar i vårt land, mer än i andra länder och i allt högre takt, mår ännu sämre. Vi måste förstå orsakerna för att kunna bekämpa dem med rätt metoder. Då handlar det många gånger om mycket tidigt stöd. Där har också familjerna en avgörande roll.

Herr talman! I övrigt står jag bakom resten av betänkandet.

Anf. 2 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr talman! Hälso- och sjukvården är en av valets viktigaste frågor. Det är inte konstigt. Sjukvården är en grundpelare i vår välfärd och en viktig ram för att vi ska känna trygghet.

Vi vet att vi i Sverige har en sjukvård som håller hög kvalitet och som dessutom är tillgänglig för alla. Den är också gemensamt och solidariskt finansierad. Det är ett system som vi alla sluter upp bakom och känner stort förtroende för.

Herr talman! Vi har dock även en rad utmaningar inom hälso- och sjukvården. Det handlar bland annat om den demografiska utvecklingen. År 2020 börjar 40-talisterna bli över 80 år. Och även om vi håller oss friska långt upp i åren, vilket är jättebra, kommer behoven av sjukvård och omvårdnad så småningom att bli stora.

Vi ser också en i och för sig positiv utveckling inom sjukvården på det medicinska och tekniska området. Men det ställer också krav på att vi fördelar våra resurser på ett bra sätt så att man kan jobba effektivt med vården och organisera den.

Kompetensförsörjningen är också en stor utmaning. Det finns i dag en stor brist på framför allt sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor. Det är stora problem att kunna behålla och rekrytera personal.

Det finns också en utmaning i att upprätthålla förtroendet för vårt system och vår hälso- och sjukvård. Det handlar om att man behöver upprätthålla en hög tillgänglighet. Man behöver också bli mycket bättre på kontinuitet kring patienterna och på att se till att vården fördelas jämnt, vilket inte är fallet i dag.

Det stora antalet motioner som föregående talare tog upp visar också att det finns ett väldigt starkt engagemang i riksdagen för dessa frågor, vilket naturligtvis också finns hos befolkningen.

Herr talman! Den rödgröna regeringen har från början av mandatperioden prioriterat sjukvården. Man har gjort stora satsningar och fattat viktiga beslut för att möta utmaningarna och för att även i framtiden garantera en vård av högsta kvalitet för medborgarna.

Bara i årets budget görs det generella satsningar på 10 miljarder, som så småningom ska bli 15 miljarder. Det handlar också om miljardsatsningar för förbättrade arbetsvillkor, för möjlighet att utveckla arbetssätt och för att nyanställa personal. Vidare handlar det om förstärkning av förlossningsvården, skärpt vårdgaranti, förbättrad tillgänglighet och patientkontrakt. Dessutom satsas det ytterligare ett par hundra miljoner för att förbättra den psykiska hälsan.

Under den här mandatperioden har regeringen gjort historiska satsningar på drygt 13 miljarder kronor till hälso- och sjukvården. Det innebär fler anställda, förkortade köer och bättre förlossningsvård.

Regeringen har satsat på fler sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor, barnmorskor och fattat beslut om att successivt bygga ut läkarutbildningen. Det handlar naturligtvis om ett långsiktigt arbete för att stärka vården, framför allt den nära vården. Dessutom har man börjat förändra strukturerna i svensk hälso- och sjukvård, och det ska vi debattera i nästa ärende här i kammaren.

Vi socialdemokrater vill fortsätta satsningarna på vården för att möta utmaningarna och för att utveckla svensk hälso- och sjukvård.

Många av de problem som svensk sjukvård brottas med i dag förklaras av kompetensbrist. Det fattas sjuksköterskor och annan vårdpersonal, vilket leder till stängda vårdplatser och längre väntetider för att få vård.

Därför har den rödgröna regeringen byggt ut utbildningarna till sjuksköterska, specialistsjuksköterska, barnmorska och även läkare. Regeringen har också investerat 2 miljarder för att vårdpersonalen ska ha möjlighet att utveckla arbetssätt och för att vården ska kunna nyanställa personal.

Herr talman! Vi socialdemokrater vill fortsätta den satsningen. Vårdens medarbetare behöver bli fler, och vi vill se 14 000 fler anställda i vården under nästa mandatperiod.

Men vården behöver också bli mer attraktiv att arbeta i för att personalen ska orka, trivas och vilja utveckla sitt arbete. Vi socialdemokrater vill se förbättringar i vårdens arbetsmiljö. De vårdanställda ska ha goda förutsättningar för att kunna utveckla sin professionalitet och ge patienter, brukare och klienter en god vård och omsorg av absolut högsta kvalitet.

Herr talman! Cancer är en av vår tids största och värsta sjukdomar. Var tredje person drabbas. Vi kommer att drabbas mer eller mindre allesammans, om inte vi själva så någon anhörig. Ingen ska behöva vänta en dag för länge vid misstanke om den här sjukdomen. Regeringen har fortsatt den gamla regeringens satsningar på cancervård, och mycket i den nuvarande nationella strategin faller ut i form av standardiserade vårdförlopp som ska ge likvärdighet i cancerbehandling och kortare väntetider. Det handlar också om att främja patientmedverkan och säkrare vård. Vi kan nu se resultat av nivåstruktureringarna för att effektivisera och kvalitetssäkra vården, precis som den nationella strategin förespråkar.

Under förra året, 2017, genomfördes ett stort rådslag i Sverige om framtidens cancervård. Där deltog patientorganisationer, vårdpersonal, forskare, vårdföretag, landstingsföreträdare med flera. Slutsatserna kommer att utgöra ett viktigt underlag för utvecklingen av regeringens arbete med cancervården.

Regeringen aviserade redan i budgeten för 2018 att presentera en långsiktig inriktning för arbetet, och resultatet av det kommer att presenteras inom de närmaste dagarna.

Rådslagen gav för handen att inriktningen för den rådande nationella cancerstrategin även fortsättningsvis kommer att vara vägledande för det fortsatta arbetet men att strategin samtidigt behöver utvecklas och anpassas kontinuerligt.

Psykisk ohälsa är ett stort problem i samhället, inte minst bland barn och ungdomar. Regeringen har under mandatperioden gjort flera stora satsningar för att motverka ohälsan och utveckla vården för att tidigt kunna möta barn och ungdomar som mår dåligt och för att vården ska kunna ge de insatser som behövs.

Vi socialdemokrater vill fortsätta att arbeta för att främja den psykiska hälsan. Vi presenterar i dag ett förslag att ge ett uppdrag till Socialstyrelsen att tillsammans med Skolverket se hur ett screeningprogram kan komplettera de program som redan finns inom elevhälsan för att man tidigt ska upptäcka och åtgärda psykisk ohälsa hos barnen.

Vi vill också tillföra 250 miljoner kronor i permanenta satsningar för att öka tillgängligheten i primärvården och även i BUP. Vi vill också se

satsningar på digitala ungdomsmottagningar och stöd vid självmordstankar.

Anf. 3 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag fokusera på just cancerstrategin. Under den här mandatperioden har vi glatt oss åt att den nuvarande regeringen fullföljer den viktiga cancerstrategi som vår regering införde och påbörjade, och det har varit bra.

Samtidigt kommer det löpande rapporter om hur personer med svår cancerdiagnos – ibland med livshotande tillstånd – ändå får vänta. Det kan ha att göra med brister inom vissa specialiteter i vården. Vi vet att det kan handla om att man på en del håll ännu inte jobbar tillräckligt med kvalitetsförbättringar och att man inte gör det tillräckligt metodiskt.

Vi har ett yrkande som det nu finns majoritet för i socialutskottet. Men Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern har valt att reservera sig mot det. Yrkandet handlar om att sjösätta en mer utvecklad cancerstrategi så att vi fortsätter att ta ytterligare steg för en förbättrad cancersjukvård. Vi vill ha en metodisk kvalitetsförbättring, kortare väntetider och en långsiktighet i kompetensförsörjningen.

Varför har Socialdemokraterna motsatt sig detta?

Anf. 4 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Vi motsätter oss naturligtvis inte förbättringar inom cancervården, självklart inte.

Det rådslag som genomfördes 2017 var väldigt brett där många deltog från professionen, från olika organisationer, inte minst från patientorganisationer och andra berörda. Då framkom det med tydlighet att man inte vill ha någon ny cancerstrategi. Man tycker att den föreliggande strategin ska finnas kvar, men att den ska utvecklas, utvärderas och uppgraderas. Det var vad som framkom under rådslaget.

Det handlar naturligtvis om man vill se förbättringar med korta väntetider, väntetider som i dag inte är acceptabla alla gånger. Man vill också fortsätta att utveckla till exempel konceptet kring RCC, som har visat sig vara en stor framgång. Man vill fortsätta att arbeta med nivåstruktureringarna och ha fler diagnoser inom de standardiserade vårdförloppen.

Under de närmaste dagarna kommer vi att få se andra förslag från regeringen för att utveckla cancervården.

Vi har, som sagt, inget emot en förbättrad cancervård, men vi har lyssnat på professionen och på andra som säger att strategin är bra och att den ska finnas kvar. Den ska vara vägledande, men den ska utvecklas och uppgraderas.

Anf. 5 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Det är just en utveckling som riksdagens majoritet ställer sig bakom. Det är synd att regeringspartierna inte gör detsamma.

Låt mig byta fokus till det som handlar om barns och ungdomars psykiska ohälsa. Det finns mycket vi är överens om. Det är viktigt att satsa på det förebyggande. Det är också viktigt att satsa på att de olika delarna i organisationerna kan samarbeta. Men det som Socialdemokraterna och andra partier motsätter sig handlar om kartläggning av orsaken.

Det finns mycket vi är överens om. En sak är att jobba förebyggande. En annan är det som Anna-Lena Sörenson tog upp vad gäller att ta fram bättre screeningprogram för tidig upptäckt. Det här är bra och viktiga saker, och vi är överens om dem. Men det som Kristdemokraternas förslag handlar om, och som avstyrks av Socialdemokraterna, är inte bara att tidigt hitta barn som mår dåligt, vilket är viktigt, utan också ta reda på vilka orsakerna är. Vad är skälet till detta?

Vi vet att det kan finnas orsaker i tidig barndom. Det kan finnas orsaker i skolan. Det kan också finnas orsaker i hur dagens samhälle fungerar. Men vi behöver dessutom en ordentlig kartläggning av hur sambanden ser ut, vilka de är och hur man kan undvika att man någonsin börjar må dåligt. Det handlar om den tidigaste formen av förebyggande arbete. Man behöver inte bara upptäcka tidigt när man börjar må dåligt, utan se till att man aldrig hamnar där.

Ett sådant ordentligt arbete pågår inte i dag. Det pågår mycket annat viktigt arbete, men just detta arbete pågår inte. Det vore välkommet om vi kom överens om att det behövs. Varför är Socialdemokraterna inte beredda att ta ett initiativ till att ett sådant arbete påbörjas?

Anf. 6 ANNA-LENA SÖRENSEN (S) replik:

Herr talman! Det är här en ny taktik. Bara för att man inte tillstyrker en motion är man tydligen emot den. Det verkar vara det nya här i riksdagen. Det blir väldigt konstigt. Det skulle innebära att alla motioner som du, Emma, inte tillstyrkte under förra mandatperioden var jättedåliga. Det fungerar inte så här.

Självklart har vi inte något emot att man tar reda på orsakerna till varför psykisk ohälsa ökar bland barn. Vi är självfallet inte motståndare till det.

Herr talman! Emma Henriksson borde veta hur det fungerar här i riksdagen. I annat fall borde hennes allianskamrater också vara emot en sådan kartläggning, för inte heller de har väl tillstyrkt motionen. Det hela blir väldigt konstigt.

För övrigt har Folkhälsomyndigheten kommit med en rapport i vilken man ganska tydligt pekar på förhållandena i skolan som orsak till att Sverige utmärker sig vad gäller utvecklingen av psykisk ohälsa bland barn och ungdomar. Låt oss börja med det! Jag tror att det vore bra att titta på det. Alla barn går i skolan, och där finns det också möjlighet att se vad som gör att den psykiska ohälsan i Sverige ökar.

Naturligtvis finns det många andra förklaringar, som ligger långt utanför vår horisont. I början av 2000-talet kom en utredning – jag tror att jag har nämnt den tidigare här i kammaren – som gjordes av Sven Bremberg inom ramen för Anders Miltons stora psykiatriutredning. I den finns en hel del förklaringar. Vi kan titta på det också. Vi har ingenting emot att man kartlägger detta. Det handlar inte om att vi skulle vara motståndare till något sådant, och jag tror att Emma Henriksson också vet det.

Anf. 7 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservationerna 1 och 45 samt Alliansens reservation 54.

I går tillbringade jag dagen på sjukhus med min son. Han skulle genomgå en operation, och vid sådana tillfällen är mamma svår att ersätta. Det var en planerad operation och inget allvarligt, men som brukligt med

mammor känns det i hjärtetrakten när narkosen tar och det lilla livet – med skostorlek 44 och 14 år gammal – somnar.

Det blev långa stunder av väntan. Jag slogs då av vilket fantastiskt bemötande vi fick. Det gällde både mor och son. Allt förklarades nog, och alla utstrålade en sådan värme och professionalitet. Runt omkring mig fanns föräldrar och barn som på samma sätt fick ta del av detta bemötande, involverandet, professionaliteten och värmen.

Det är just så: Runt omkring i Sverige genomförs varje dag underverk. Det handlar om planerade och akuta ingrepp, avancerad hjärtkirurgi och neurokirurgi som med millimeterprecision opererar hjärnan och botar parkinson. Det handlar även om cancervård som blir allt bättre på att bota tidigare mycket svårbotad cancer. Det görs mycket annat, stort som smått, med en fantastisk personal

Herr talman! Sveriges hälso- och sjukvård är internationellt sett av hög kvalitet. Läkare, sjuksköterskor och andra medarbetare gör ovärderliga insatser under dygnets alla timmar. Samtidigt som Sverige på så många olika sätt går som tåget finns det dock en helt annan bild. Under denna regering har sjukvårdsköerna fördubblats och köerna till BUP har tredubblats. Personalen springer allt snabbare och mår allt sämre. De uppger att de till stora delar stannar kvar av lojalitet till patienterna. Sjukskrivningstalen ökar, och många väljer att sluta. Det här är naturligtvis helt oacceptabelt.

Det råder ingen politisk konflikt mellan oss om att det behövs mer vårdpersonal och bättre arbetsmiljö. Vi satsar också ungefär lika stora resurser på detta. Vi kan slåss om miljoner hit och dit, men när det gäller personal och arbetsmiljö finns det ingen politisk konflikt.

Däremot saknas inte problem och utmaningar. Patientsäkerheten är stundtals hotad. Det finns stora regionala skillnader avseende vårdens kvalitet, och väntetiderna är verkligen alltför långa. Det finns en relation mellan sjukhustung vård och ett behov av att den nära vården behöver byggas ut. Bristen på vårdplatser tvingar personal att lägga orimligt mycket arbetstid på att söka lediga vårdplatser. Samtidigt står många vårdplatser oanvända på grund av brist på vårdpersonal. Psykiatrin går på knäna. Och trots vad som har sagts här om den nationella cancerstrategin håller den på att bli omodern och otillräcklig.

Herr talman! Utmaningarna är många, och regeringens svar är få. Utvecklingen är på väldigt många sätt oroväckande.

Just i detta betänkande, som är oerhört omfattande, finns en så stor mängd områden att socialutskottet utan problem skulle kunna ta större delen av dagen här i kammaren i anspråk, men vi kräver koncentration. Därför vill jag bara kortfattat nämna de två tillkännagivanden som finns i betänkandet och yrka bifall till dem.

Det ena gäller de nationella kvalitetsregistren. De är systematiska verktyg för att kunna utveckla kvaliteten inom hälso- och sjukvården. I många fall är dessa register helt avgörande för att verksamheter ska kunna dra lärdom av tidigare erfarenheter. Vi anser att det är bra att patienter får tillgång till registren för att själva kunna jämföra kvaliteten mellan olika vårdmottagningar. Patienten ska alltid sättas allra främst.

Jag vill även säga något om den nationella cancerstrategin. Vi vet att cancer är den absolut vanligaste allvarliga sjukdomen i Sverige i dag. Var tionde minut får en person i Sverige besked om att hon eller han har cancer. Över en halv miljon svenskar är just nu drabbade av cancer. Om 25 år

kommer över 100 000 svenskar att drabbas varje år. Det här är helt enkelt vår tids vanligaste folksjukdom.

En uppdaterad nationell cancerstrategi ska sätta fokus på bland annat kortare väntetider och hur man långsiktigt kan säkerställa kompetensförsörjningen inom cancervården. I dag finns brist på patologer, röntgensjuksköterskor och biomedicinska analytiker. Vi vill att erfarenheterna från bland andra cancerpatienter, anhöriga, patientorganisationer och forskning ska tas till vara på ett systematiskt sätt.

En nationell cancerstrategi måste utgå från att fler människor nu överlever sin cancersjukdom och att många lever resten av livet med kronisk cancer. Det ställer krav på en mer samlad vårdkedja. Den nya cancerstrategin ska även bidra till att skapa rimliga förutsättningar att ta till vara möjligheten att vården skraddarsyr nya behandlingar och använder de allra senaste läkemedlen på ett jämlikt sätt.

Det finns som sagt många utmaningar att ta upp i ett anförande. Jag vill dock slutligen fokusera på de långa vårdköerna. Det är orimligt att det beroende på var man bor i Sverige är otroligt stor skillnad på hur lång tid det tar innan man får vård.

För att koppla tillbaka till cancervården: Statsministern lovade att ingen cancerpatient skulle behöva vänta längre än fyra veckor. I dag får de flesta vänta betydligt längre än så.

Det betyder, herr talman, att vi behöver en ny regering. Det här är på många viktiga områden en förlorad mandatperiod för Sverige. De stora utmaningarna har inte fått ett svar. Vi behöver en regering som tar vårdens problem och utmaningar på allvar och som är beredd att och avser att genomföra väl avvägda reformer. Vi halverade köerna under alliansregeringen – nu är de åter uppe i fördubblade antal. Vi gjorde det då, och vi kommer att göra det igen.

(Applåder)

Anf. 8 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Det finns ett område inom välfärden där situationen är väldigt allvarlig, och det är detta område vi ska debattera här och nu. Det handlar om ett område som regeringen har misslyckats att hantera, nämligen hälso- och sjukvården.

Sverige har i dag långa vårdköer, där människor far väldigt illa och till och med dör. Dessutom har förtroendet för den svenska sjukvården blivit rekordlångt, vilket naturligtvis är oerhört allvarligt. Det grundar sig främst på att tillgängligheten under många år har varit i en nedåtgående spiral, där vårdköerna har tillåtits växa år för år utan att ansvariga politiker haft någon plan för eller svar på hur man ska vända denna utveckling.

Var fjärde patient i operationskön har väntat längre än vårdgarantins 90 dagar. Ansvariga läkare, vårdpersonal och patienter har länge larmat om denna allvarliga situation och krävt åtgärder. Men man har inte fått gehör för detta, trots den alarmerande utvecklingen, vilket är minst sagt sorgligt.

Vi är alltså i ett läge där det råder brist på utbildad vårdpersonal och brist på vårdplatser och där livsviktiga operationer ställs in. Som vi alla vet var det förra sommaren bara på Karolinska här i Stockholm 20 patienter som opererades för sent. Samtliga dessa operationer gällde allvarliga

cancersjukdomar, som cancer i bukspottkörtel, lever, matstrupe eller magsäck.

Men det är inte bara i Stockholm som läget är allvarligt. Situationen ser nästan likadan ut vart man än kommer i landet. I vissa landsting är det bara 50 procent som får sin operation inom vårdgarantins 90 dagar.

Jag var i går inne och tittade på de standardiserade vårdförlopp som man har infört i Sverige, vilket är bra. Måluppfyllelsen är dock katastrofal även där. Jag ska ta ett exempel. När det gäller livmoderhalscancer ska det från diagnos till behandling vara en maximal ledtid på 21 dagar. Nu visar det sig att bara 12 procent av patienterna får vården inom denna ledtid. Det här duger naturligtvis inte, herr talman. Det är ett gigantiskt misslyckande.

Men det hade inte behövt vara så här. Tittar man ut ser man hur våra nordiska grannländer har klarat att korta sina värdköer och öka tillgängligheten. Det kan vi också göra, om bara viljan finns. Det kommer att krävas ökade resurser. Men framför allt, herr talman, krävs ett fokuserat och strategiskt arbete för att få bort värdköerna. Här har regeringen misslyckats.

Därför föreslår vi, herr talman, en helt ny sjukvårdsreform, där vi i stora delar har hämtat inspiration från våra nordiska grannländer, främst från Danmark. Där hade man tidigare liknande problem som vi har i dag med långa värdköer, men de har lyckats vända utvecklingen, vilket innebär att de i dag klarar tidskravet och månadsgarantin för nästan samtliga patienter. Jag bor nere i Skåne och har dansk tv. Man diskuterar väldigt sällan värdköer och långa väntetider i danska medier över huvud taget.

Vi vill därför införa en helt ny vårdgaranti som vi kallar patienträttsgaranti. Det är en riktig garanti med både livrem och hängslen, inte som dagens vårdgaranti, som jag skulle benämna som en ren pappersprodukt. Den här garantin innebär en maximal väntetid till specialistvård på 30 dagar, vid allvarliga diagnoser 14 dagar. Vi anser att patienterna ska garanteras den vård och behandling de har rätt till enligt hälso- och sjukvårdslagen och patientlagen.

Herr talman! När jag ändå är inne på patientlagen kan jag säga att vi vill stärka patienternas rättsliga ställning i vården genom att införa ett rättighetsbegrepp i patientlagen. Vi menar att det finns ett värde i att benämna det patienten har rätt att förvänta sig av vården som patienträttigheter. Dels säger begreppsanvändningen något principiellt om synen på medborgarens och patientens förhållande till det offentliga, dels kan en ändrad begreppsanvändning bidra till en ytterligare perspektivförskjutning i vården, så att patientens inflytande och delaktighet ses som en självklarhet. Vi ska komma ihåg att patienterna i Sverige har en betydligt svagare ställning i jämförelse med våra nordiska grannländer. Detta anser vi att man bör ändra på.

Herr talman! Vi anser också att man bör ta fram ett nytt nationellt it-stöd för att få en helhetsbild av väntetider och tillgänglighet på samtliga sjukhus och vårdinrättningar i hela landet. Det är särskilt viktigt för att kunna nyttja befintliga resurser på ett effektivare sätt och därmed korta väntetiderna för patienterna. Det här it-stödet menar vi ska kunna bistå ett nationellt vårdplatskansli, som vi vill införa, i dess arbete med att klara vårdgarantin. Men det ska också vara möjligt för patienter och anhöriga att se var i landet en specifik behandling eller operation har kortast väntetid och då kunna söka sig dit.

Herr talman! Hälsa- och sjukvården handlar om människors liv och hälsa på ett sätt vi inte lever upp till i dag. Som jag sa tidigare är det så att människor far illa eller till och med dör i väntan på vård. Det här är oacceptabelt i ett välfärdsland. Med vårt förslag kommer vi att samordna den befintliga vårdkapaciteten bättre över hela landet. Vi kommer då att få en mer jämlik vård, men framför allt kommer vi att nyttja vårdkapaciteten maximalt. På så vis kan vi korta värdköerna, där det i dag finns 30 000–40 000 patienter som har väntat på sin operation eller behandling längre än vårdgarantins 90 dagar.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag vara tydlig med att vår målsättning inte är att korta värdköerna. Vår målsättning är att ta bort dem helt och hållet. Vi ska inte ha några väntetider i vården som inte är medicinskt befogade. Kan andra länder så kan vi!

Anf. 9 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Per Ramhorn använde inledningen av sitt anförande till att prata ned den svenska hälsa- och sjukvården. Det är inte så att vi socialdemokrater på något sätt negligerar väntetiderna och bristande tillgänglighet. Det är väldigt viktiga frågor som vi arbetar hårt för att komma till rätta med. Men Per Ramhorn säger ingenting om att svensk sjukvård i internationella jämförelser faktiskt får ganska höga resultat. Vi har hög medicinsk kvalitet. Vi har en god jämlikhet i jämförelse med andra länder. En fråga till Per Ramhorn måste vara: Instämmer du i att svensk hälsa- och sjukvård i vissa avseenden också är väldigt bra? Jag tror nämligen att man kan få stora problem om man använder för mycket energi åt att prata ned vissa verksamheter. Och är det så att vårdpersonalen i svensk hälsa- och sjukvård gör ett dåligt jobb? Det vill jag att du ska svara på.

Det andra jag vill ta upp handlar om tillgängligheten i vården, som vi alla som sagt tycker är något väldigt viktigt. Jag skulle vilja veta vilka resurser ni i Sverigedemokraterna tänker sig att använda för att förbättra det här och om ni instämmer i Socialdemokraternas analys att det till väldigt stor del handlar om kompetensbrist i vården – brist på sjuksköterskor, undersköterskor, läkare och så vidare. Instämmer Sverigedemokraterna i vår analys, och är ni i så fall beredda att göra något åt detta?

Anf. 10 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Jag ska börja bakifrån. Vi instämmer i er analys att det är brist på personal och att det behövs mer resurser till personalen. Personalen gör ett fantastiskt jobb. Det ska ingen missförstå över huvud taget. Vi satsar också på den.

När vi väl får vård är den bra. Men det hjälper inte när vi står i de långa köerna. I vintras avled en av de 20 patienter som fick stå i kö i Stockholm. Det hade inte hjälpt att säga till patienten: Vi har bra vård i Sverige, men vi får inte ta del av den.

Ni sa själva att ni ville korta köerna och att vi inte ska ha några köer över huvud taget, men ni har ingen plan för det. Planen är att det ska bli bättre för vårdpersonalen och att ni ska anställa fler. Det är bra. Men det är bara halva lösningen. Ni måste också ha en strategi för att korta väntetiderna.

Jag var inte för kömiljarden. Jag tror inte på det i längden. Man har inte behövt det i andra länder. Men att ta bort den och inte ha något annat förslag var förödande. Kömiljarden var bra på det sättet att man satte fokus på tillgängligheten. Men ni tog bort den helt och hållet, och då blev allt bara så fel.

Anf. 11 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja hävda att vår strategi för att komma till rätta med bristerna i sjukvården handlar om att satsa framför allt på de vårdanställda men att också tillföra resurser.

När Per Ramhorn säger att man är villig att satsa på de anställda måste jag ändå ställa mig frågan varför Sverigedemokraterna gör allt för att försämra villkoren för de anställda. De stöder inte de förslag som handlar om att man ska kunna begränsa möjligheterna att stapla visstidsanställningar på varandra, vilket är en styggelse i hälso- och sjukvården.

Det finns personal som har arbetat år efter år utan att ha fått en rimlig anställning så att de kan leva som andra människor, ta ett banklån och till exempel få ett hyreskontrakt. Det har ni motsatt er. Ni har också motsatt er möjligheterna att begära kollektivavtal i upphandlingar.

Sedan handlar det om att tillföra resurser i vården, vilket Per Ramhorn tidigare sa måste till. Då kan man undra hur det går ihop med att föreslå skattesänkningar som skulle gynna de mest rika i samhälle och dessutom föreslå miljarder i neddragningar. De är nästan i 100-miljardersklassen för kommuner och landsting. Det går inte alls ihop med det Per Ramhorn sa tidigare.

För övrigt handlar det olyckliga som skedde med cancerpatienter i Stockholms län mer om ledning, styrning och organisation av vården. Det är en ledning i Stockholms läns landsting som Sverigedemokraterna är med och stöder.

Anf. 12 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Först och främst ska jag säga att det som hände med patienterna i Stockholm inte var olyckligt. Det var en ren katastrof både för patienterna och för deras anhöriga.

Det görs påståenden om att vi vill göra neddragningar med miljarder i vår budget. Gång på gång kommer den lögnen. Man borde hålla sig till sanningen i frågan. Man måste läsa hela budgeten och inte bara ta ut vissa specifika områden.

Vi vill göra stora satsningar på personalen. Vi finansierar ett borttagande av skifttjänstgöringen, delade turer och eventuellt också karensdagen. Vi har hört med vårdpersonalen vad deras önskemål är för att stanna kvar och för dem som har lämnat att komma tillbaka. Vi har gjort en djupare analys av hur vi ska kunna få tillbaka bland annat de 8 000 sjuksköterskor som har lämnat vården.

Oavsett det kan regeringen inte vara nöjd med detta. Även regeringen säger att köerna ökar. En dag kan det vara vi som drabbas. Du kan drabbas, Anna-Lena, och anhöriga kan drabbas. Vi kan inte bara se på när trenden går åt helt fel håll och säga att vi ser det långsiktigt.

För patienter som har cancer räknas varje dag. De har inte tid att vänta. Jag håller med Moderaterna här. Den här mandatperioden har varit förödande för tillgängligheten. Det har varit en bortkastad tid.

Anf. 13 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman, åhörare, tittare och lyssnare! Den rödgröna feministiska regeringen arbetar som ni alla vet systematiskt och målmedvetet för en långsiktigt hållbar välfärdspolitik. Hälso- och sjukvården är ett av de ben som vår välfärd består av.

Liksom tidigare talare har påpekat vill jag också påpeka att vi är väl medvetna om att den svenska vården i internationell jämförelse har mycket hög standard och mycket hög klass.

Det betänkande som nu debatteras är, som redan påpekats, ett motionsbetänkande. Det behandlar ungefär 600 olika förslag från riksdagens ledamöter. Detta att riksdagens ledamöter har rätten att fritt lägga fram vilka förslag de vill till riksdagen menar jag är en av vår demokratis grundbultar.

Den enskilde ledamoten ska kunna framföra de synpunkter, argument och förslag som medborgarna i just den ledamotens valkrets vill få prövade på den nationella arena som riksdagen utgör. Den rätten innebär självklart att de förslag som läggs fram oftast inte kan antas av riksdagen omedelbart.

Därför avstyrks nästan alla motionsyrkanden, precis som i detta betänkande. Men den förslagsställare och ledamot som står bakom dem ska inte misströsta för det. Ett avslag i kammaren är ofta första steget mot att det föreslagna med tiden blir ny lagstiftning även om det tar tid.

Först måste nya idéer som många ledamöter lägger fram förankras i samhället genom information och kanske långvarig debatt under många år så att regeringen så småningom kan anta att det finns förutsättningar i samhället för den förändring som föreslås. Först då blir det meningsfullt att lägga resurser på de utredningar som nästan alltid är ett måste för att ändra lagstiftningen.

Även när en utredning får ett väldigt positivt mottagande krävs det oftast ganska tidsödande bearbetning i Regeringskansliet, kanske med mindre kompletterande studier och långa remisstider. Därför kan det ta många år innan de förslag som nu avstyrks med detta betänkande återkommer som propositioner från någon framtida regering.

Att utskottet föreslår att det mesta ska avstyrkas innebär därför inte att utskottet är negativt inställt till allt det som föreslås. I många fall är det tvärtom så att det som föreslås redan har rest en del av den där långa sträckan och till och med har hunnit komma så långt att frågan redan är under beredning i det berörda departementet. Ett motiv till avstyrkande kan till och med vara att regeringen utlovat att förslag kommer i närtid, vilket är fallet med några av dessa förslag.

Det där var, herr talman, ett sätt för mig att snabbt och utan pekpinnar avverka de flesta av de ungefär 600 förslagen i betänkandet utan att specifikt värdera några av de enskilda förslagen. På så vis tänkte jag att jag får lite mer utrymme för att säga något lite mer om den fråga jag anser att jag i första hand ska beröra.

Oppositionen har samlat sig till en gemensam kritik av regeringen genom att föreslå ett tillkännagivande om att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram förslag på hur de nationella kvalitetsregistren kan bli tillgängliga för den enskilde så att kvaliteten mellan olika vårdmotagningar kan jämföras. Jag läser ordagrant vad man föreslår.

Nu är det så att regeringen, för inte så länge sedan, ingått en ny överenskommelse med SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, om stöd till den fortsatta utvecklingen av de nationella kvalitetsregistren. Man skulle

då kunna tänka sig att oppositionen slår in öppna dörrar med sitt krav på tillkännagivandet. Men så enkelt är det inte.

Det överenskomna utvecklingsarbete som regeringen har med SKL är huvudsakligen inriktat på att förbättra kvalitetsregistrens funktionalitet för professionen. Det som föreslås i tillkännagivandet är delvis helt nya funktioner för registren.

Ibland när politiker lägger sig i på detaljnivå finns det en risk för att det gör mer skada än nytta. Kanske är det registrens styrgrupp, och inte riksdagen, som ska avgöra om detta är en lämplig utvecklingslinje för registren. Dessutom kan man undra om riksdagen och regeringen över huvud taget har möjlighet att fatta det beslut som föreslås. Huvudmannaskapet för registren ligger nämligen inte på staten eller på någon statlig myndighet, utan det ligger ute i verksamheten på de yrkesgrupper som har upprättat registren. Det är möjligt att detta innebär att man föreslår något som inte ens är möjligt.

Det finns också många andra källor till utvärdering av vårdgivares kvalitet som kanske är enklare att utveckla för det, i mitt tycke, mycket vällovliga syfte som anges i förslaget till tillkännagivande. Det är självklart bra för medborgarna att kunna jämföra olika alternativ. Men vi har ju exempelvis Inspektionen för vård och omsorg, vars rapporter kanske skulle kunna bli mer publika och kunna fungera som stöd. Förutom Statens beredning för medicinsk och social utvärdering gör både Folkhälsomyndigheten, Läkemiddelsverket och Socialstyrelsen ständigt olika utvärderingar av verksamheterna. Om dessa uppräknade myndigheters resultat sammanställdes och gjordes mer lättbegripliga kanske det skulle kunna ge medborgarna bättre underlag. Syftet skulle vara att fylla just denna funktion: att se vilka olika kvaliteter de olika verksamheterna har.

Socialstyrelsens öppna jämförelser skulle också kunna vara en bättre grund för att nå det efterfrågade underlaget för val av vårdgivare. Sedan finns 1177.se, där den enskilde kan se en hel del av de kvalitetsskillnader som man efterfrågar att kunna se.

Med detta vill jag bara påpeka att det redan görs en hel del för att utvärdera, sammanställa och tillgängliggöra information för att medborgarna ska kunna göra välgrundade jämförelser och att regeringen ser mycket positivt på detta arbete.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 14 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Denna debatt, då vi för sista gången under mandatperioden diskuterar alla de motioner som har kommit in inom hälso- och sjukvårdsområdet, blir för socialutskottet lite grann av en examen då vi har möjlighet att se tillbaka på det som har hänt under mandatperioden.

Jag håller med Anna-Lena Sörenson från Socialdemokraterna när hon säger att svensk hälso- och sjukvård är fantastisk. Den fungerar oerhört bra på många sätt och vis. Men vi har också, framför allt under den här perioden, kunnat se att ett antal strukturella problem kommer fram och blir mer och mer tydliga. Vi ser det tydligt i de internationella jämförelserna: Svensk sjukvård må vara väldigt bra på att behandla cancer eller hjärtinfarkt. Men svensk sjukvård har mycket stora problem vad gäller att involvera patienter, vad gäller att ge patienter information och, inte minst, vad gäller att ge patienter möjlighet att komma till sjukvården.

Här handlar det egentligen om tre stora områden. För det första har vi de stora problemen i svensk primärvård. Vilket annat land man än besöker ser man att hälso- och sjukvården har en organisation där i stort sett alla har en fast läkarkontakt i primärvården. I Sverige är det självklart att de allra flesta har en egen frisör som de går till när de ska klippa håret. Men väldigt få svenskar har en egen läkare i primärvården. I Norge har 98 procent av befolkningen en fast läkarkontakt i primärvården, men i Sverige är det bara drygt 40 procent som har en egen, fast läkare i primärvården.

Herr talman! Det här innebär mycket stora problem, för det är det som gör att patienterna i dag inte vänder sig till primärvården. I stället går de och sätter sig i väntrummet på akutmottagningen, använder någon form av app eller tecknar en privat sjukförsäkring. Om vi på allvar ska kunna lösa en del av de riktigt stora problem vi har i svensk sjukvård måste vi se till att alla i Sverige får en egen fast läkarkontakt i primärvården, precis som det är i alla andra länder. Om vi inte kan bygga den basen i sjukvården tillräckligt stark kommer vi inte att kunna komma undan de problem som vi sedan får vad gäller vårdplatsbrist, väntetider på akuten och inte minst den ojämlika fördelningen.

I dag har vi en sjukvård som är ojämnt fördelad. Den som har utbildning och den som har arbete får mycket bättre tillgång till sjukvård än den som är arbetslös och den som är född i ett annat land. Primärvården är ett av de stora problemen.

För det andra handlar det om problemet med tillgängligheten. Vi har vårdköer som är rent ut sagt omoraliska. Här har utvecklingen gått åt helt fel håll under mandatperioden. I dag är köerna dubbelt så långa som de var 2014. Då var det ungefär 50 000 människor som stod i kö. I dag är det uppåt 100 000 människor. Detta är någonting man skulle kunna åtgärda. Man skulle först och främst kunna återinföra kömiljarden, som jag tidigare har sagt. Den löste inte alla problem, men den bidrog till att lösa problemen. Detta är det första som gäller tillgängligheten.

Det som Jan Lindholm från Miljöpartiet raljerar över, nämligen att patienter på ett lätt sätt ska kunna få veta hur långa väntetiderna är. Det får man nämligen inte veta som patient i Sverige. Om jag besöker Gävle sjukhus och där får veta att min höft är utsliten och att jag måste byta höft kan jag inte på ett enkelt sätt få reda på att det i Lindesberg är en veckas väntetid medan det i Hudiksvall är fyra månaders väntetid, om jag skulle välja att göra det där. Denna information är inte tillgänglig för svenska patienter. Det borde man kunna ändra på ganska snabbt genom det förslag till tillkännagivande vi har i dag om att en statlig myndighet ska få detta ansvar.

För det tredje har vi detta att man i ett läge där vi har köer som växer bedriver ett korståg mot de privata vårdgivarna. Det är helt förödande. I dag måste vi se till att vi har alla sjukvårdsinstanser som kan hjälpa till med att korta köerna. Detta är ett stort problem i svensk sjukvård, och även det bidrar till att vi får en ojämlig fördelning. Den som har kontakter eller kontanter tar sig alltid fram och får den sjukvård man behöver. Men den som inte behärskar språket, den som är arbetslös och den som inte har en utbildning har mycket svårare att ta sig fram. Det här är ett jätteproblem i svensk sjukvård.

Herr talman! Jag kommer nu till det stora problem som vi har haft under mandatperioden. Heidi Stensmyren, ordförande i Läkarförbundet, uttryckte det väl i *Ekots* lördagsintervju i lördags när hon sa: Det är inte i första hand brist på resurser i svensk sjukvård, utan det är brist på reformer.

Detta har varit fullständigt uppenbart under denna mandatperiod. År 2014 tillträdde en regering som inte hade någon som helst agenda för vad som skulle förändras i svensk sjukvård. Det ledde till att vi fick två propositioner under det första året. Det kom först ett förslag från regeringen om att man skulle avveckla det fria vårdvalet, och någon månad senare kom det ett förslag om att man skulle dra tillbaka förslaget om att avveckla det fria vårdvalet. Det andra året kom ett förslag om en lag som förbjöd försäljning av Akademiska sjukhuset och Sahlgrenska sjukhuset – vem som nu över huvud taget hade kommit på en sådan idé!

Detta är de bekymmer vi har. Vi har under de senaste åren fått en del problem som har vuxit. Jag har nämnt primärvården och köerna till den specialiserade sjukvården. Och vi har en regering som inte har haft någon reformagenda över huvud taget. De skarpa förslag som vi har beslutat om här i kammaren har till exempel gällt den högspecialiserade vården och flera av de andra utredningar som tillsattes under allianstiden. Detta kommer att vara de stora bekymmer som vi får brottas med under ytterligare ett antal år i svensk hälso- och sjukvård.

Det är därför, herr talman, det blir så uppenbart för mig att det behövs ett nytt ledarskap för den svenska sjukvården. Det hoppas jag att vi kommer att få efter höstens val.

Jag står självklart bakom de reservationer som Centerpartiet har i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 5 och 54.

Anf. 15 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Det är välgörande att höra Anders W Jonsson för en gångs skull säga att kömiljarden inte löser allt. Jag tror att det är första gången. Då kan vi vara överens om att det krävs andra insatser. Dessutom är det så att vårdpersonalen som ska lösa de här problemen, för det finns inga andra som kan göra det, inte vill ha den här typen av bonuslösningar.

Jag tror att Anders W Jonsson gör lika många besök i vården som jag gör eller kanske fler och att han då kan lyssna på personalen och vad de själva säger. Jag gjorde ett besök på sjukhuset hemma i Linköping på en avdelning som arbetar med högspecialiserad vård, och de hade problem eftersom nedstängning av vårdplatser gjorde att de fick ta emot så många satellitpatienter att de inte kunde ta emot och behandla de patienter som stod på kö. Det råder alltså en kompetensbrist. Det saknas sjuksköterskor i vården.

Det här är vår analys. Vi vill satsa på personalen, och vi vill förbättra deras arbetsvillkor. Tycker Anders W Jonsson då att man inte ska lyssna på vad de själva säger? Det handlar om hur vi ska kunna utveckla arbetsförhållandena och organisera arbetet och hur vi ska kunna skapa mer tillit till det arbete som de faktiskt gör för att kunna utveckla det på det bästa sättet. Håller Anders W Jonsson med om den delen av vår analys?

Anf. 16 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag och Centerpartiet håller helt och hållet med om att en del av problematiken är kompetensbrist. Det handlar om specialistsjuksköterskor och om specialistläkare – därom är vi helt överens. Men det är inte hela förklaringen till att köerna i dag är dubbelt så långa som de var 2014, utan det finns ett antal andra saker som också spelar in. När det gäller kömiljarden ska man aldrig glömma bort att orsaken till att den infördes var att landstingsledningarna, landstingsdirektörerna, hälso- och sjukvårdsdirektörerna och verksamhetscheferna skulle sätta tillgänglighet högst upp på listan. Det var det som gjorde att det hade en sådan fantastisk effekt.

Jag besökte Örebro och Lindesbergs sjukhus för inte så länge sedan och träffade ortopedchefen där. Man har där fått bort köerna i princip helt och hållet utan att anställa en enda ny sjuksköterska eller läkare. Man har bara börjat jobba på ett nytt sätt. Man sa: Köer är inte acceptabelt, och vi tänker göra något åt det. Det är där kömiljarden har sin effekt, och det är efter att ni tog bort den som vi kan se att köerna har dragit iväg.

Det finns andra åtgärder också. Vad gäller att öka kompetensen och se till att vi har bättre bemanning håller jag helt och hållet med Anna-Lena Sörenson, men vi måste också se till att patienterna får information. Den dag min höft behöver opereras vill jag tillsammans med den läkare som fattar beslutet kunna titta på skärmen och se att om jag väljer att åka till Hudiksvall är det tre månaders väntetid, men åker jag till Lindesberg eller Bollnäs får jag det gjort på två veckor. Sedan vill vi att man vid sidan av den informationen också ska kunna se kvaliteten.

Det kanske viktigaste är att ni håller på att skapa ett ännu större problem genom det här korståget mot privata sjukhus. Bollnäs sjukhus hemma i Gävleborg är ett helt fantastiskt sjukhus som i dag drivs av Aleris, det vill säga Wallenbergsfären. Där har man inga väntetider, och där har man inte samma problem med att rekrytera personal. Men enligt den agenda ni har satt upp inför valet ska vi ju se till att få bort de vinstdrivande företagen från vården. Det kommer att skapa ännu större köproblem.

Anf. 17 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Vi ska komma ihåg att under den här perioden gör man också mer i vården. Fler patienter behandlas och fler patienter opereras. Det är ingen ursäkt för att många får vänta och att många får vänta längre än vårdgarantin. Det ska man naturligtvis göra någonting åt.

Man säger att man ska satsa på personalen – för det handlar ju om att skapa bra arbetsförhållanden för dem, att de ska bli fler och att de också ska få mer kompensation för vad de faktiskt åstadkommer i vården – men hur går det ihop med skattesänkningar i 30-miljardersklassen?

Anders W Jonsson talar också om vinsterna i välfärden och kallar våra förslag för ett korståg, vilket är att ta i, men att ta i är Anders W Jonsson bra på. Vi är inte emot privata alternativ. Vi vet att mycket bra görs i vården. Men tycker Anders W Jonsson att det är rimligt att det plockas ut 4,7 miljarder i vinst i vårdsektorn? Det skedde under 2015, och den vinsten kan bara göras genom att man reducerar personal. Det är precis det som det handlar om. Går det ihop med att vi ska satsa på personalen för att få personalen att trivas, kunna utveckla sitt arbete och skapa tillit till varandra och sin profession?

Jag skulle också vilja passa på att fråga Anders W Jonsson om fast läkarkontakt, för vi vill alla se en sådan. Vi socialdemokrater vill gärna se det, men det handlar också om hur vi kan tillföra resurser till det. Håller Anders W Jonsson med om att det är bra att vi i den här reformen som vi måste göra långsiktigt börjar med dem med de största behoven, nämligen de gamla och kronikerna, så att de kan få fasta läkarkontakter?

Anf. 18 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag fick tre frågor av Anna-Lena Sörenson. Den första var: Är det inte fel att sänka skatten, och borde man inte i stället satsa pengarna på sjukvård? Det är där den stora skillnaden ligger mellan oss. Vi såg under våra år vid regeringsmakten att vi kunde göra stora skattesänkningar framför allt för låg- och medelinkomsttagare på totalt 140 miljarder, och samtidigt var det under 2014 all-time-high vad gäller intäkter till landsting och kommuner. Det var uppåt 200 miljarder mer, lite beroende på hur man räknar, för att både skatteintäkterna och statsbidragen blev betydligt större. Det sambandet finns alltså inte.

När det gäller resonemanget om vinster i välfärden driver Anna-Lena Sörenson och Vänstern tesen att de privata vårdgivarna bara kan ge vinst i ett läge då de drar ned på personalen och försämrar arbetsmiljön. Men det är precis tvärtom. När man besöker de privata vårdgivarna och ställer frågan om de har problem att rekrytera personal säger de: Nej, när vi utanronserar en tjänst är det många som söker. När man talar med personalen på privatdrivna enheter säger de att skillnaden är som natt och dag jämfört med hur det är i landstinget. Här kan vi vara med och bestämma, och här ställs det höga krav på kvalitet, säger de. Det beror på att den privata vårdgivaren vet att ska verksamheten kunna drivas framgångsrikt handlar det om att kunna se till att personalen trivs, att personalen älskar att gå till jobbet och att personalen vill vara med och ha inflytande. Det är det vi kan se i arbetsmiljöenkäterna: De privata vårdgivarna är betydligt bättre på att se till att personalen verkligen trivs och har ett stort inflytande.

Vad gäller den tredje frågan har jag faktiskt inte skrivit upp den och har dessutom glömt bort den, så den får jag besvara vid ett annat tillfälle.

Anf. 19 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Jag hoppas att hälso- och sjukvården blir en valfråga, för den handlar om jämlikhet och klass – både geografiskt och personellt. Det här är frågor som Vänstern laddat på i förhandlingar med regeringen, och jag är väldigt stolt över att regeringen tillsammans med Vänstern laddat in 4,7 miljarder till hälso- och sjukvården från och med budgeten i höstas.

Men mer behöver göras för en jämlik vård. Det är ingen som har nämnt det här i salen ännu. Vi vill tillsätta en parlamentarisk utredning om sjukvården som analyserar både de regionala och de sociala skillnaderna och konsekvenser av dessa, och vi vill att utredningen ska återkomma med en långsiktig och handfast lösning. År efter år ser vi att för lite händer geografiskt och klassmässigt. Hälsoklyftorna fördjupas. Regeringar kommer och går, och ojämlikheten består.

I dag kan den med god ekonomi köpa sig en hälsoundersökning. Vänsterns inriktning är i stället att i områden med sämre hälsa skulle man kunna rikta in hälsoundersökningar till de boende som ett erbjudande i förebyggande syfte. Med Vänstern blir det jämlikhetsmärkta reformer och med

högern bad business som i Stockholm eller kömiljarder som får personalen att springa fortare.

Det är ingen vårdkris i Sverige, utan det här är en personalkris. Nyckeln till bra och tillgänglig vård är bättre villkor för personalen. Personalen är guldet. Att jobba i vården måste vara attraktivt med bra löner, bra arbetsförhållanden, delaktighet, möjligheter till att forska och inte minst anpassade och förkortade arbetstider. Det handlar om att skapa förutsättningar för att få den erfarna personalen att stanna kvar. Vi har förhandlat in 2 miljarder för att stärka vårdarbetarnas villkor, men mer behövs. Det krävs ett helhetsgrepp för att trygga sjukvårdens personalförsörjning i hela landet både nu och i framtiden i form av en långsiktig kompetensförsörjningsplan som analyserar situationen och kommer med konkreta förslag på kort och lång sikt.

Vänsterpartiet har också förhandlat fram att 300 miljoner kronor årligen ska sättas undan för att ge fler sjuksköterskor möjlighet till specialistutbildning. Men vi vill mer inom Vänstern. Vi tycker att samtliga sjuksköterskor ska kunna gå sin specialistutbildning med bibehållen lön. Detta är en överlevnadsfråga för sjukvården.

De två största regionerna i Sverige styrs av Alliansen. I Västra Götaland är 400 platser stängda för att det saknas sjuksköterskor på vårdavdelningarna. Här har man lustigt nog i sin budget 2018 valt att avbryta satsningen på jämställda löner. Så kan det gå! Sahlgrenska Universitetssjukhuset rankades av Dagens Medicin som Sveriges sämsta universitetssjukhus. Huvudförklaringen är värdköer och överbeläggningar.

Det är helt tydligt att stängda vårdplatser leder till en sviktande patientsäkerhet. Sverige intog 2016 bottenplatsen bland 27 EU-länder med 2,32 disponibla vårdplatser per 1 000 invånare. Detta har varit en lång process. Det har inte hänt de senaste tre fyra åren utan började år 2000. Tyvärr är båda lagen, höger och vänster, skyldiga till detta. Det får vi titta över. Patientsäkerheten bör utredas i förhållande till minskningen av antalet vårdplatser.

Nya Karolinska sjukhuset är egentligen som serien *Pang i bygget*. Det är bara synd att skattebetalarna ska betala för ett felbyggt sjukhus och extremkostnader för konsulter. På Nya Karolinska är 674 vårdplatser stängda. Det är som om två medelstora sjukhus skulle stänga. Flera hundra patienter har skickats till Uppsala, Örebro och Linköping för operationer.

Jag tar upp Stockholm och Västra Götaland för att det här finns förutsättningar för att bygga en jämlik och stabil vård där personalen stannar. Det är rika regioner. Men detta görs icke.

Primärvården behöver stärkas och utvecklas. I nuläget har till exempel en majoritet av alla vårdcentraler inte tillgång till psykolog eller terapeut. Det är ganska anmärkningsvärt när den psykiska ohälsan ökar.

Primärvården bör också kunna satsa mer på digitalisering och tekniska lösningar för att förbättra tillgängligheten. Det är kanske bättre att satsa på landstingens möjligheter att härbärgera de digitala lösningarna än att lämna över detta till doktor Cash, det vill säga de olika nätdoktorerna, som tar hem vinsterna.

Cancer är ett laddat begrepp. Sverige har kommit långt när det gäller möjligheten till överlevnad och att leva med cancer. Men det finns en ojämlikhet som är helt slående. Jag vet många i olika landsting runt om i

Sverige, oavsett färg på landstinget, som inte får vad de ska ha i form av vård och behandling. Jag har sett detta på mycket nära håll.

I ett landsting erbjuds 41 procent av lungcancerpatienterna en viss undersökning. I ett annat landsting är det 98 procent som erbjuds samma undersökning. Detta är icke acceptabla skillnader. Det här måste vi göra något åt. Väntetiderna skiljer sig också åt mellan landstingen. Detta är en oacceptabel ojämlikhet och något som har tickat på år efter år, oavsett majoritetsförhållandena i riksdagen.

Det finns tydliga samband mellan klass och patienters deltagande i screeningprogram, behandlingsval, eftervård och överlevnad. De med kort utbildning och låg inkomst drar nitlotten. Om överlevnaden hade varit lika hög för alla som i grupperna med flest överlevande hade ungefär 3 000 liv kunnat räddas. Högutbildade får mer tid för sina frågor och önskemål, trots att personer med lägre utbildning är i mycket större behov av sådant stöd. Detta, mina vänner, är en klassfråga. Vänstern vill tillsätta en utredning som ser över de omotiverade klassmässiga och geografiska skillnaderna i cancervården – reservation 42.

Den psykiska ohälsan är värd en egen debatt. Att få hjälp inom psykiatri är ibland som att spela på lotto. Här är patienten ofta i underläge. Det finns gott om forskning om hur man ska behandla olika diagnoser. Trots detta får inte alla den vård som fungerar bäst. Det är viktigt att patienten själv får inflytande över den vård som ges och att olika alternativ presenteras. Det bör utredas hur psykiatri på samma sätt som övrig sjukvård kan arbeta med standardiserad vård inom de områden där det finns nationella riktlinjer.

Trots att kvinnlig könsstympning är förbjuden i många länder i världen har traditionen visat sig vara svår att stoppa. Socialstyrelsen uppskattar att ungefär 38 000 flickor och kvinnor som lever i Sverige har utsatts för könsstympning i sina olika hemländer. Många av dessa lever i smärta och sjukdom kopplat till stympningen. Det är viktigt att de kvinnor som är drabbade får stöd och hjälp när de uppsöker vården. Det finns behov av nationella insatser för att nå könsstympade inom vården. Detta är en väldigt urgent fråga, tycker vi.

En annan vård måste vara möjlig, men då krävs en politik som prioriterar välfärd framför skattesänkningar och tittar på ojämlikheten. Sjuksköterskor, undersköterskor och läkare kämpar för bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor och löner som är relevanta. Det får de inte genom skattesänkningar och befrielse från skatt för de rikaste i det här landet. Det får de inte genom extrema vinstuttag eller ett större inflytande över vården från näringsliv, vårdföretag och försäkringsbolag.

Jag ställer mig självklart bakom våra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall till reservationerna 18 och 42 och avslag på de andra.

Anf. 20 BENGT ELIASSON (L):

Herr talman! Inledningsvis vill jag från Liberalernas sida säga att vi naturligtvis står bakom samtliga våra reservationer i detta omfattande betänkande och de samlade reservationerna från Alliansen, men för tids vinande yrkar jag bifall endast till reservation 35 under punkt 23 och reservation 54 under punkt 41.

Detta betänkande är stort och brett, och mina allianskamrater har redan lyft fram många viktiga delar, som jag naturligtvis står bakom. Vi kan debattera allt från primärvård till specialistvård, tandvård, psykiatri, ambulanssjukvård, etiska behandlingar, etikfrågor och läkemedel med mera under dessa punkter.

Jag vill också instämma i Socialdemokraternas Anna-Lena Sörensons konstaterande att svensk hälso- och sjukvård vid en internationell jämförelse håller mycket hög standard och kanske tillhör världens absolut främsta, för dem som kommer till.

Men låt mig höja blicken lite, herr talman. Vi står inför en hälso- och sjukvårdsrevolution. Tid med läkare och hjälp av medicinsk expertis har alltid varit en bristvara, från Hippokrates tid via doktor Finlay fram till i dag. Men med det vi har framför oss i relativ närtid skulle det kunna vara något som finns i överflöd. Det är flera faktorer som samverkar för att göra detta möjligt, men till grund ligger den accelererande tekniska utvecklingen, inte minst inom det digitala området.

Härtill ska läggas att detta rätt utnyttjat ger all hälso- och sjukvårdspersonal möjlighet att göra det som de vill – och ska – göra, nämligen ge patienter vård, stöd och hälsofrämjande insatser på någon av vårdens arbetsplatser, som i sig blir alltmer hälsofrämjande i stället för, som i dag, skadliga för dem som går dit. Det sker en stor produktion av utbrända personer inom svensk hälso- och sjukvård.

Herr talman! I den pågående diskussionen om vårdens alla tillkortakommanden och den accelererande vårdkrisen kan man förledas att tro att roten till problemen finns inom den högspecialiserade vården, något som inte minst medierna kraftfullt lyfter fram – i det svåraste. Eller man kan tro att det finns i det allra enklaste, i vardagssjukvården och den nära sjukvården. Men så är inte fallet.

Det är inte heller sant att riksdagens nyligen fattade beslut om den nationella högspecialiserade vården skulle gälla kirurgi i största allmänhet eller någon allmän nivåstrukturering. Så är det definitivt inte. Jag kan, herr talman, konstatera att vi liberaler är både trygga med och stolta över det beslut som riksdagen har fattat om centralisering av den nationella högspecialiserade vården, och vi står helt bakom det. De verkliga problemen ligger precis mitt emellan det allra svåraste och det allra enklaste inom vården.

Vad handlar det då om? Jo, det handlar om tant Amandas ambulansresor till akuten på grund av att personalen på äldreboendet inte får kontakt med ansvarig läkare och inte vågar ta ansvaret när tant Amanda sviktar på natten. Det handlar om farbror Amandus, som tillbringar många dygn på medicinkliniken med alla sina olika diagnoser och mängder av mediciner eftersom ingen har helhetsansvaret och personkännedom – ingen vågar ta ansvar. Den tekniska, mer omänskliga, termen för detta är att det är de multisjuka äldre som inte får den vård och omsorg som de har rätt till och verkligen förtjänar.

Det handlar också om Selma och Oskar, som inte får sina neuropsykiatriska svårigheter bedömda och därför inte får det stöd och den start i livet som de har rätt till. Det handlar alltså om de barn som fastnar i ändlösa köer till barn- och ungdomspsykiatrin och som mår sämre och sämre därför att systemet helt enkelt sviker dem och så vidare. Denna uppräkningslista kan jag hålla på med länge.

Herr talman! Dessa människors rätt, inflytande och valfrihet hotas nu på punkt efter punkt av dagens styre. Sammantaget skulle de olika förslag som regeringen lagt fram och aviserat om vinstbesparingar, stopplagar och allt krångligare regelverk i praktiken omöjliggöra företagande och valfrihet i välfärden. Redan innan förslagen blir verklighet innebär de att nyföretagande stoppas. Investeringar som är viktiga för välfärden och för hälso- och sjukvården går om intet. Drivkraften att förbättra verksamheten försvinner.

Herr talman! Vi liberaler menar att den närmaste framtidens tekniska framsteg inom hälsa och medicin sannolikt kommer att vara mer betydelsefulla än all annan utveckling. Tack vare att allt fler blir uppkopplade kommer dessa framsteg att vara människor till nytta i hela vårt avlånga land och faktiskt över hela världen.

Att då påstå, som görs i vissa artiklar, att tekniken, tillgängligheten och valfriheten skulle vara ojämlig och odemokratisk är lika dumt som att påstå att planekonomi är det som kommer att rädda världen. Det är med andra ord inte sant. Förbättrade behandlingar, möjligheten att upptäcka sjukdomar tidigare, hanteringen av journaler och övervakningen av den personliga hälsan lovar en mer rättvis tillgång till hälso- och sjukvård för alla.

Herr talman! Vi står inför en vårdrevolution. Nu måste vi tillsammans undanröja alla hinder så att de tekniska framstegen och alla de professioner som finns inom hela hälso- och sjukvården kan ge längre och hälsosammare liv och ökad livskvalitet till så många som möjligt så snart som möjligt.

Anf. 21 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jo, Bengt, digitaliseringen är underbar, tycker jag. Man kan knappa in sig till vårdgivaren och kolla, få ett nytt recept och så vidare. Men frågan är: Vem ska äga digitaliseringen? Vore det inte bra om digitaliseringen var som i Storuman i Västerbotten? Det är delvis landstinget som härbärgerar digitaliseringen där, och man kan koppla upp sig till verksamheten? I dag är det inte riktigt så i Sverige, utan digitaliseringen har lite kidnappats av doktor Cash, som vi kallar dem, alltså nätdoktorerna. De har tagit över lite. De har ingen koppling in i olika verksamheter. Det kan vara problematiskt.

Jag skulle vilja se en digitalisering inom varje landsting, där man har möjligheter att koppla upp sig till sin vårdgivare. Det kommer inte att ersätta, så att säga, den befintliga läkaren. Men i vissa fall kan man göra detta. Det gäller speciellt glesbygden. Det har funkad alldeles utomordentligt, vad jag vet, just i Storuman i Västerbotten. Det är ett exempel på hur man i landstingen kan härbärgera digitaliseringen och använda sig av den så att patienter får del av detta på ett annat sätt.

Ja, det är väldigt fiffigt att kunna ringa doktor Cash och få antibiotika innan man drar till Thailand, men frågan är om det ger alla så mycket. Vad visar en undersökning av vilka som ringer doktor Cash? Är det de som bor i glesbygden och skärgården? Nej, det var många stockholmare som ringde. Då kan man fråga sig hur det är med tillgängligheten. Vem är vården tillgänglig för, och vad ska vi ha digitaliseringen till? Jag tror absolut på en digitalisering av vården, men då måste den härbärgeras av landstingen in-house, så att säga, och fungera och inte nästan bara vara out-house.

17 maj

*Hälso- och
sjukvårdsfrågor*

Anf. 22 BENGT ELIASSON (L) replik:

Herr talman! Tack, Karin Rågsjö, för frågorna! Jag kan bara konstatera att om vi hade lämnat över allt i offentlig regi hade den tekniska utvecklingen och, vad ska vi säga, tillgänglighetsutvecklingen i svensk hälso- och sjukvård nästan i princip uteblivit eftersom incitamenten inte finns där. Det är entreprenörerna som driver utvecklingen framåt. Det är entreprenörerna som står för de tekniska frågorna men också för de arbetsmiljömässiga frågorna och tillgänglighetsfrågorna inom hälso- och sjukvården och som på det sättet driver utvecklingen framåt.

Jag kan konstatera att mitt eget landsting, Region Halland, nu håller på att starta egna nätdoktorsmottagningar. Det är jättebra. Det hade aldrig skett utan doktor Kry. Det hade aldrig skett om det inte funnits entreprenörer som varit villiga att ta risken och se möjligheten att erbjuda människor vård. Jag ser det som en symbios. Det är en samverkan i fråga om att utveckla tillgänglighet och svensk hälso- och sjukvård.

Jag är jättelycklig över att landstingen utvecklar sina mottagningar i Norrlands inland, Hallands kustland och Stockholms innerstad. Men utan piskan och moroten från kraftfulla entreprenörer hade det inte skett. Därför hyllar jag båda.

Anf. 23 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Visst behövs det entreprenörer, men det vore bra om landstingen låg på lite mer än vad de har gjort. Dessa entreprenörer, doktor Cash, har också inneburit att landstingen har fått betala ganska mycket pengar för varje liten uppkoppling. Det har förekommit överförskrivning av antibiotika och så vidare.

Entreprenörerna hade kanske kunnat användas på ett listigare sätt inom landstingen. Man hade kunnat ta in entreprenörer som bygger koncept, så att säga. Det hade jag inte haft något problem med. Men det blir ju lite galet. Jag tycker att man har haft ganska lång tid på sig inom landstingen – det handlar också om resurser – för att bygga upp sina system. Jag tycker att det har gått lite för långsamt, måste jag säga, att bygga upp just landstingsvarianterna av nätdoktorerna.

Då lämnar man över marknaden. Det är självklart att entreprenörer hoppar på det tåget. Det kan innebära ett ökat vinstuttag. Det kan innebära en viss osäkerhet för patienten. Det är inte så att nätdoktorn har en koppling till din vårdcentral, utan det kan bli lite hoppsan hejsan.

Nu ska regeringen se över detta. Det tycker jag är jättebra. Hur ska vi använda oss av doktor Cash på ett smart sätt? Det kanske ska kosta lite mer att ringa doktor Cash än vad det har gjort. Det kanske ska kosta ungefär som ett vanligt läkarbesök. 1177 är inte helt fel. Man använder nämligen detta mycket för rådgivning. Jag tror på en digital utveckling. Det ska bli spännande att se om landstingen kommer att köra hårt med detta och om de också får mer pengar till det.

Anf. 24 BENGT ELIASSON (L) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att allt det du, Karin Rågsjö, står här och hyllar och vill se att landstingen gör inte skulle ha blivit gjort – och det blir definitivt inte gjort i framtiden heller – om det inte funnits kraftfulla entreprenörer som faktiskt driver på. Jag kan bara konstatera det.

Jag är den första att hålla med om att det har funnits avarter i startblocken. Visst är det så! Det sker misstag i alla branscher när saker och ting startar upp. Men jag var och hälsade på Kry häromdagen. Det är ett av nätdoktorsbolagen, som du kallar dem. Jag träffade samma dag några av de ledande personerna inom Strama, de som arbetar med att få ned antibiotikaanvändandet till rimliga och rättvisa nivåer i landet. Båda konstaterade att det inte finns någon i Sverige som har så mycket kontakt med Strama som nätdoktorerna i dag. Det finns ingen inom svensk hälso- och sjukvård som har en sådan följsamhet som nätdoktorerna i dag har när det gäller antibiotikaförskrivning. Man rättar alltså in sig, och man gör sitt yttersta för att ge patienter det absolut bästa. Detta skapar luft i systemet och plats på vårdcentralen och inom den specialiserade vårdens akutmottagningar för de patienter som verkligen behöver vara där.

Det här är någonting vi ska hylla och lyfta fram. Nu visar det sig att ersättningsystemen, som Karin Rågsjö tog upp, utvecklas så att de passar det här nya. Det hade inte skett om inte någon varit där och puttats på. Visst behöver vi journalsystem i landet där alla passar in så att alla kan se, och den här utvecklingen kommer därför att det finns entreprenörer som driver utvecklingen åt det hållet.

Anf. 25 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! Det aktuella betänkandet från socialutskottet om hälso- och sjukvårdsfrågor behandlar ca 600 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden för de två senaste och det nu pågående riksmötet.

Den absoluta majoriteten av dessa yrkanden föreslås avslås, oftast med motiveringen att frågan för närvarande bereds på något sätt under regeringens översyn och att riksdagen därför inte ska lägga sig i denna process. Eller som det heter på politikerspråk: Riksdagen bör därför inte ta något initiativ med anledning av motionens yrkande om att riksdagen ska agera i frågan. Ibland kan detta vara rätt beslut, särskilt om en seriös beredningsprocess pågår inom Regeringskansliet.

Herr talman! Jag har gått upp i denna debatt för att förklara att så inte är fallet med min motion 2017/18:1257, som handlar om att medicinska åldersbedömningar sedan förra våren sker i massiv skala i vårt land med en teknik som vilar på felaktig vetenskaplig grund och därför måste utredas av en oberoende granskare. Trots att detta är ett ovedersägligt faktum för oss som har medicinsk vetenskaplig skolning avslogs motionen av utskottet med motiveringen att en sådan intern granskning sker och att riksdagen följaktligen inte ska lägga sig i denna process.

Herr talman! Inget kan vara mer missvisande än denna avslagsmotivering. Jag vill därför använda mitt anförande till att försöka förklara för kammaren hur fel de inblandade myndigheterna Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen agerar i denna viktiga fråga för framför allt ensamkommande asylsökande barn. Myndigheternas vetenskapliga inkompetens och regeringens försummelse att notera denna riskerar att beröva dem den rätt till en rättssäker prövning av den asylrätt som barn har. Att felaktigt utpekas som vuxna individer medför ett mycket mer begränsat rättsskydd än vad de är berättigade till enligt inte minst barnkonventionen, som nu dessutom ska bli svensk lag.

Detta är kort sagt en rättsskandal av gigantiska proportioner med internationella konsekvenser för Sverige. Riksdagen måste, i avsaknad av insikt på såväl ansvarig myndighets- som regeringsnivå, reagera på detta. Det är vad min motion har försökt beskriva för riksdagen, men genom sin njugga behandling av motionen förlitar man sig tyvärr mer på den rådande inkompetens som hanterar problemet på myndighetsnivå, där valet av en icke-validerad teknisk/radiologisk metod för medicinsk åldersbedömning av tiotusentals individer i praktiken ofta utgör det huvudsakliga juridiskt avgörande beslutsunderlaget om den ensamkommande är ett barn med dess rättigheter eller inte.

Jag vill först poängtera att jag är en varm tillskyndare av medicinska åldersbedömningar. Det är nödvändigt att vi använder de adekvata teknikerna för detta när vi har en strid flyktingström och en hel del inte kan styrka sin ålder på annat, trovärdigt sätt.

Socialstyrelsen och framför allt Rättsmedicinalverket har hanterat frågan med en i dag pågående fullskalig genomgång av alla som uppger sig vara barn och som söker asyl. Myndigheterna har dock med envishet och prestige, mot bättre vetenskapligt vetande, tjurskalligt valt att tillämpa en totalt rättsosäker medicinsk metodik inför ett juridiskt beslut om deras rättstatus som barn. Detta är ett av de värsta övergreppen som regeringen genom sin passivitet tillåter den internationella scenen för mänskliga rättigheter, och inte minst barnkonventionen som nu ska bli svensk lag, att beskäda.

I detta läge är det klart att riksdagen måste agera och besluta i enlighet med min motion som handlar om att frågan om val av bästa möjliga, mest validerade medicinska teknik för att kunna bedöma sannolikheten för en asylsökande persons ålder omgående måste utredas av en oberoende granskare med tillräcklig vetenskaplig kompetens för detta. Det ska inte ske genom en intern granskning av en påvisad helt undermålig kompetens för detta viktiga uppdrag.

En anledning till att denna medicinska skandal inte fått rättmätig offentlig uppmärksamhet är att den i mångt och mycket är väldigt teknisk till sin natur. Jag har den stora fördelen att förutom riksdagsledamot också vara professor och överläkare. Mot denna bakgrund har jag haft en alldeles speciell, god möjlighet att kunna granska och bedöma det vetenskapliga underlag som de ansvariga myndigheterna och deras kritiker tvistar om.

Herr talman! Jag tänker inte ägna min kammartid åt att gå igenom och i detalj analysera det vetenskapliga och tekniska underlaget för den problematiska metodik som nu används en masse för att bedöma de asylsökande som säger att de är under 18 år och därmed är att betrakta som barn.

Mina riksdagskollegor får lita till min professionella förmåga att göra en sådan vetenskaplig faktagranskning, och jag finns naturligtvis alltid tillgänglig för denna diskussion med vem som helst av er som vill ta del av detta utanför denna kammardebatt. Det enda jag önskar i dag är att ni ställer upp och bifaller min motion 2017/18:1257 om att utreda om vi Sverige i dag gör medicinska åldersbedömningar baserat på ett trovärdigt eller felaktigt vetenskapligt underlag.

Hur farligt kan detta vara i jämförelse med att en sådan oberoende utredning troligen kommer fram till att vi har en rättsosäker process baserad på vetenskaplig inkonsekvens, något som i sin tur orsakas av alltför låg vetenskaplig kompetens hos de ansvariga på de berörda myndigheterna

och då främst inom Rättsmedicinalverket, dess ledning och dess så kallade expertgrupp?

Min övertygade uppfattning efter den grannliga genomgången av fakta i målet är att kritikernas invändningar och myndigheternas påstående om vetenskaplighet inte befinner sig på samma planet.

Detta lyfter frågan till en högre demokratisk dimension. Är det så att myndigheterna i detta fall inte har den nödvändiga medicinska kompetens man kan kräva av centrala rådgivare till regering och riksdag? Vad är i så fall strukturen bakom detta? Vilka blir konsekvenserna?

Herr talman! På mitt kontor har jag en kopia på en skrivelse från februari månad i år till justitieminister Morgan Johansson. Den är från landets absolut mest kompetenta medicinska experter på det rättsmedicinska området, anställda inom Rättsmedicinalverket. Skrivelsen är undertecknad av Sveriges samtliga tre rättsmedicinska professorer i Stockholm, Umeå och Uppsala.

Denna skrivelse på fyra kondenserade sidor är en svavelosande inlägg om hur myndigheten Rättsmedicinalverket totalt förfallit i sitt uppdrag att leda även den rättsmedicinska forskningen så att man kan få rätt underlag för svåra beslut, till exempel tekniker för en rättssäker åldersbedömning, innan tekniken över huvud taget kan implementeras för storskalig användning i praktiken. Skrivelsen är en offentlig handling, och jag rekommenderar mina riksdagskollegor att rekvirera den från Regeringskansliet.

Jag vill avsluta denna debatt med att referera till några av de skrivelser som finns där: ”Frånvaron av vetenskapligt högkvalificerade medarbetare i verksamheten är alltså den viktigaste förklaringen till att forskning inom rättsmedicin inte kan bedrivas optimalt. Detta har inneburit att kvaliteten på den operativa verksamheten inte har höjts nämnvärt på åtskilliga år. De forskningsrön och det utvecklingsarbete som lett fram till nya metoder har inte lett till att de fått utnyttjas i praktiken. Den direkta orsaken till detta missförhållande är att vare sig GD, underställda chefer eller ansvariga för dokumentstyrningssystemet har kompetens att bedöma vad som är viktigt inom rättsmedicinsk diagnostik. I årsredovisningarna förmedlas varje år en missledande, förskönad bild av pågående forsknings- och utvecklingsarbete, även om avsnittet gradvis blivit allt kortare genom åren.”

Vidare framgår följande: ”Under RMVs förste GD Kurt Roos var samtliga enhetschefer/motsvarande vid landets sex rättsmedicinska enheter såväl överläkare som professor. De senaste 18 åren har däremot under tre generaldirektörer, samtliga utan utbildning i eller erfarenhet av medicinsk verksamhet och forskning, utvecklingen varit mycket otillfredsställande, med systematisk segregering av forskning från den löpande rutinverksamheten. Det mest aktuella exemplet är RMVs hantering av det nya uppdraget medicinska åldersbedömningar. Här har GD Monica Rodrigo, sannolikt till följd av bristande insikter i forskning, utsett tre rättsläkare – med svag respektive utan vetenskaplig erfarenhet – till RMVs ’experter’. Detta har som bekant bland annat lett till att man valt en icke validerad metod för medicinsk åldersbedömning av tiotusentals individer. En verksamhet med vetenskaplig kompetens och kritiskt förhållningssätt hade kunnat genomföra åldersbedömningar i samma skala som nu, men med beprövade metoder som har känd och dokumenterad grad av säkerhet. GD Monica Rodrigo såg tvärtemot till att lägga ned RMVs Vetenskapliga råd kort tid

innan Regeringen lämnade uppdraget om medicinska åldersbedömningar – utan att ersätta rådet med något annat.”

Mot denna bakgrund kan man undra om Rättsmedicinalverket har blivit ett rättsverk i stället för ett medicinalverk. Det är något som är centralt om trovärdigheten för den medicinska kompetensen i rättsutövning ska bibehållas och bekräftas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till min motion 2017/18:1257, *Medicinska åldersbedömningar på felaktig grund*, som behandlar frågan om en oberoende utredning av rådande sakförhållanden och tillkännager detta för regeringen.

Anf. 26 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka ledamoten för att han i debatten tar upp dessa frågor, som har varit angelägna för utskottet under verksamhetsåret. Jag vill ta tillfället i akt och berätta att vi i utskottet just på grund av de osäkerheter som ledamoten lyfter upp vid flera tillfällen har bett både Rättsmedicinalverket och Migrationsverket att komma till utskottet. Vi känner en oro över att den vetenskapliga grund som behövs inte finns och att det man kommer fram till i undersökningarna i vissa fall används på ett annat sätt än underlaget ger möjlighet till.

För den enskilde som gör en undersökning kan resultatet av undersökningen, om den visar att man med stor sannolikhet har uppnått myndighetsålder, bli avgörande för möjligheten att överleva. Om ett osäkert underlag används som om det vore en sanning, och därmed inte undersöker andra saker för att avgöra om personen har uppnått myndighetsålder eller inte, kan felaktiga beslut fattas.

Det handlar inte bara om det går att lita på resultatet, utan det handlar också om hur vi använder resultatet. Var och en av oss som har besökt en skolklass med 15- eller 19-åringar vet att bara genom att titta på dem i klassrummet kan man inte se om de är i samma ålder eftersom de inte ser ut att vara i samma ålder. Med den osäkerheten måste vi faktiskt behandla undersökningarna. Det finns ingen möjlighet att med exakthet fastställa någons kronologiska ålder.

Jag är glad att ledamoten har lyft upp frågan. Det finns redan uppdrag att följa upp frågan, men vi får inte ensidigt fokusera på bara metoden, utan vi måste också titta på hur metoden används.

Anf. 27 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Ledamoten heter Finn Bengtsson, och han har granskat frågan noga.

Det att socialutskottet har tagit initiativ till att ta upp frågan om Rättsmedicinalverket är naturligtvis förtjänstfullt. Men är ni säkra på att ni verkligen har fått rätt information?

De tre högsta medicinska kompetenserna inom Rättsmedicinalverket, de tre professorerna i rättsmedicin, borde rimligen också ha blivit hörda av socialutskottet med tanke på att de sitter inne med en kunskap som saknas i hela verksledningen och dess expertgrupp. Det är det som gör frågan så allvarlig. Det finns tekniker och metoder som är betydligt säkrare än den som man har valt att använda i Sverige i dag. Det är det som är hela kärnfrågan. Om det finns en bättre preciserad metod som används i andra länder, vad är det som gör att Sverige ska vara så unikt och använda en helt

annan metod när den dessutom är framtagen på låg kompetensnivå? Det är för mig fullständigt obegripligt och dessutom farligt.

Jag kan ta ett exempel på hur inkompetent man är i verksledningen. Det har sagts att dessa unga ensamkommande barn som har kommit till vårt land har levt under så stressfulla förhållanden att det är sannolikt att deras skelett mognar långsammare. Alltså skulle de vara något äldre än vad undersökningarna felaktigt visar.

När vi går igenom litteraturen framkommer det att den stora majoriteten undersökningar som har granskat stresspåverkan på skelettet visar att det mognar fortare. Man har alltså totalt missat en så viktig poäng. Med det beslutsunderlaget säger verket att man har den bästa och mest rätts-säkra metoden. Man får bevis på bevis i ansiktet, ändå står man som Bagdad Bob och säger att ingenting har hänt och att man ska fortsätta att använda metoden.

Här menar jag att kammaren måste få ta ställning till frågan en gång för alla. Socialutskottet kan inte bara lägga frågan ad acta. Det är därför jag har väckt motionen och yrkat bifall till den.

Anf. 28 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag är glad att motionen har väckts, och jag är glad om riksdagen och regeringen kommer att fortsätta att hålla ett starkt fokus på att titta på hur metoden används, hur den är utformad och att man fortsätter att söka efter bättre metoder.

Men vi måste hela tiden påminna oss om att det hittills inte i något land finns en metod som kan fastställa ålder. Det finns olika metoder där man med viss sannolikhet kan komma fram till om man har uppnått en viss gräns i ålder, men vi får inte förledas till att tro att det går att hitta en metod som likt kol-14-metoden kan säga med exakthet när något har skett. Det går inte! Jag delar Finn Bengtssons bedömning att vi därför måste när vi använder en metod – oavsett vilken den är – fortsätta att titta på om det finns andra metoder. Vi ska inte låsa fast oss i den här metoden eftersom det finns stora osäkerheter.

Det finns också en del metoder som det i debatten har hänvisats till och som skulle vara mycket bättre. Jag tror inte att det är de metoderna Finn Bengtsson hänvisar till. Det gäller bland annat metoder som till exempel Fifa använder. De metoderna har låg precisionsgrad. Men huruvida en ung person ska få vara med och spela en fotbollsturnering eller inte är inte så livsavgörande. Där gör det inget att man använder en låg sannolikhetsgrad. Här handlar det om barns och ungdomars liv. Därför måste vi vara mycket mer noggranna med hur vi använder metoderna.

Precis som Finn Bengtsson lyfter upp är jag vän av att vi försöker hitta metoder som kan hjälpa oss i bedömningarna av ålder. Alternativet är att enskilda handläggare på Migrationsverket bara genom att titta och prata med ett barn eller en ungdom ska försöka gissa hur gammal personen är. Många av dessa barn och ungdomar har ingen id-handling eftersom det inte utfärdades något födelsebevis när de föddes.

Anf. 29 FINN BENGTTSSON (M) replik:

Herr talman! Det är uppenbart, Emma Henriksson, att det inte finns medicinska metoder som till hundra procent kan fastställa en medicinsk ålder. Det finns ingen medicinsk metod som är hundra procentig sett på det

sättet, men alla metoder ska bli så bra som möjligt. Hela min poäng är att här använder man inte den bästa metoden. Där finns inte den evidensbas som krävs för att använda metoden och ge dessa barn en rättssäker prövning.

I och med att det krävs ett omfattande forskningsarbete för att belysa frågan kan man undra följande. Om metoden har en så central juridisk betydelse för barns rättigheter för att göra en rättssäker asylprövning, som vida överstiger dem en vuxen har, varför har man inte i en forskningsproposition anslagit resurser i frågan? Cancerforskning och alla möjliga folksjukdomar pekas ut för att få stöd, men för att ta fram en sådan metod har man inte avsatt pengar. Det hade man kunnat göra under många år och därmed kommit mycket längre i forskningen. Sverige hade kunnat vara världsledande på området.

Det blir för mig lite hyckleri när vänsterregeringen å ena sidan vill införa barnkonventionen som svensk lag, där man i princip ska lita på vad barn säger, å andra sidan inte vill ta fram en teknik som fyller måttet att rättssäkert bedöma barns ålder. Det blir hyckleri, Emma Henriksson. I det här läget är det viktigt att inta bara socialutskottet utan hela riksdagen får ta ställning till min motion. Det ska bli spännande att se hur kammaren har uppfattat min presentation. Jag står till tjänst för att diskutera detaljerna i min granskning vetenskapligt och all den dokumentation som finns. Det är helt uppenbart att en vetenskapsman kommer fram till att kritikerna har rätt och myndigheterna har fel.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 7 Styrande principer inom hälso- och sjukvården och en förstärkt vårdgaranti

Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU22

Styrande principer inom hälso- och sjukvården och en förstärkt vårdgaranti (prop. 2017/18:83)
föredrogs.

Anf. 30 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Nu övergår vi till att debattera SoU22 *Styrande principer inom hälso- och sjukvården och en förstärkt vårdgaranti*, som bygger på en proposition från regeringen.

Det handlar om förslag som det numera i stora delar råder stor enighet om i svensk politik. Vi ser att vi till skillnad från många andra länder har en väldigt sjukhustung vård och behöver gå mot att mer av vården utförs nära patienten.

Det skifte som påbörjats mot att styra vården från sjukhusen dit där patienterna oftast behöver sin vård, det vill säga primärvården, är någonting som vi ställer oss bakom eftersom det många gånger framför allt är de mest sjuka – de äldsta patienterna, de med många kroniska sjukdomar – som också besöker primärvården mest. Efter en kanske avancerad insats är det där de får det mesta av sin vård. Det är där de behöver kontinuitet hos läkaren, diabetessjuksköterskan, kuratorn eller någon annan av de

Prot. 2017/18:113

17 maj

*Hälso- och
sjukvårdsfrågor*

*Styrande principer
inom hälso- och
sjukvården och en
förstärkt vårdgaranti*

vårdprofessioner man behöver möta när man länge lever med ohälsa, oavsett om den är psykisk eller kroppslig.

Vi i Kristdemokraterna ställer oss bakom detta. Samtidigt ser vi att vi behöver göra mer. Vi vet att för den som snabbt och akut behöver vård är det i dag svårt att få den vården där man helst skulle vilja ha den: på sin vårdcentral hos primärvårdsläkaren som man har träffat förut och som vet vilka krämpor man brukar ha att tampas med.

Man försöker ringa. Ibland kommer man inte ens fram. När man kommer fram får man många gånger inte den tid man skulle behöva tillräckligt snabbt, så man vänder sig till akuten. Väl på akuten blir man inte prioriterad eftersom man inte är akut döende, utan man får sitta och vänta. De som får vänta längst är patienter över 80 år. På Mälarsjukhuset fick patienterna över 80 år vänta minst fem timmar i mediantid, en del upp till tio och en halv timme. Det är klart att är väntetiden så lång på akuten har inte vården den tillgänglighet man skulle behöva.

För att ge vård med tillräckligt bra tillgänglighet i primärvården måste vi höja ambitionen. Regeringen har i sitt förslag valt att stärka vårdgarantin på det sättet att den föreslår att man ska få möjlighet att komma till vård inom tre dagar. Det kan tyckas vara en förbättring i förhållande till dagens nivå på sju dagar. Men vi är övertygade om att ska vi vända trenden, ska vi faktiskt ge patienterna det de behöver och det de som medborgare i vårt land faktiskt borde ha rätt att förvänta sig, ska de kunna få vård inom ett dygn.

Du söker inte vård akut om det inte är akut, och det som händer när alla inte får komma till vård är att de svagaste patienterna – de sköraste, de som redan i dag inte får tillräckligt god tillgång till vården – är de som även i fortsättningen kommer att få sämst vård. Den som har en fet plånbok och kontakter och är välutbildad kommer alltid att kunna komma till vård, för den hittar andra vägar. Men de som inte har resurser på olika sätt för att komma till vård är de som kommer att få vänta längst. Att stärka vårdgarantin så att du får rätt att komma i kontakt med och få hjälp av vården inom ett dygn i primärvården är den väg vi behöver gå om vi ska leverera på det välfärdslofte som medborgarna förväntar sig att vi levererar på.

Vi vet att vi i dag har brist inom vissa professioner. Därför är det *så* viktigt att vi tar vara på all den utbildade vårdpersonal som finns. Läkarna i form av allmänspecialister är en viktig resurs i vården, självklart, och när du har behov av att träffa en läkare ska du också få träffa en läkare. Det ska inte vara någon gatekeeper som säger: Du har inte rätt att träffa en läkare. Du får träffa en annan, för vi har inte organiserat vår vård så att vi klarar av att leverera det du förväntar dig.

Men vi måste också ta vara på resurserna inom de andra professionerna. Specialistsjuksköterskor, läkare med andra specialiteter, kuratorer, psykologer, fysioterapeuter – vid många tillfällen när vi behöver uppsöka vården, också när det är akut, är det andra professioner vi har behov av. Om vi inte styr mot att vårdgarantin ska gälla också de andra professionerna kommer vi att begränsa de resurser som patienterna får tillgång till. Då är det inte vårdbehovet som styr, utan det beror på hur man har organiserat sig och hur man har valt att styra sin vård lokalt.

Därför yrkar jag bifall till Kristdemokraternas reservation 4, som tar upp dessa frågor.

Vi är glada att det finns ett tillkännagivande om att vi ska definiera primärvårdens uppdrag i hela landet. Jag vet att regeringspartierna kommer att säga att det är onödigt eftersom ett sådant förslag redan är på gång. Vi är glada om det kommer, men skälet till att tillkännagivandet finns med är att det inte har varit riktigt säkert hela vägen om förslaget kommer att komma, och vi tycker att det är viktigt att riksdagen gör ett tydligt ställningstagande: att det är dags att ge alla medborgare i vårt land ett och samma besked om vad de kan förvänta sig inom uppdraget primärvård.

Med det sagt, herr talman, yrkar jag bifall bara till den reservation jag tidigare nämnt. För tids vinnande yrkar jag inte på resten, men jag står såklart bakom alla Kristdemokraternas reservationer.
(forts. § 9)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.56 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 8 Frågestund

Frågestund

Anf. 31 TALMANNEN:

Jag hälsar statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson, försvarsminister Peter Hultqvist, statsrådet Helene Hellmark Knutsson och statsrådet Ann Linde.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Ökade resurser till försvaret

Anf. 32 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Jag vänder mig till försvarsminister Peter Hultqvist.

När jag träffar företrädare för Försvarsmakten är de helt absorberade av det man skriver från Försvarsmakten i budgetunderlaget för 2019. Enkelt uttryckt kan man se att om det inte blir några väsentliga kapitaltillskott och nivåhöjningar under de kommande åren kommer materielsystem att senareläggas, ambitionssänkningar ske, materiel tas bort, grundutbildning

reduceras, övningar reduceras, ammunition försvinna, reservdelar försvinna, olika typer av fordon försvinna och vissa livstidsförlängningar inte bli av.

Herr talman! Därför behöver vi under de kommande åren se en trappa uppåt av kontinuerliga tillskott till vår försvarsekonomi.

Är Sveriges regering beredd att skjuta till betydande resurser till försvaret under de kommande åren? Är regeringen beredd att i närtid ge besked? I annat fall kommer allt detta att inträffa.

Anf. 33 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag tackar Hans Wallmark för frågan.

När man gör en budget krävs viss noggrannhet, och det krävs att man har kontroll på substansen i det man föreslår. Det ska levereras 26 miljarder till Försvarsmakten fram till 2020. Nu finns en kravbild på ytterligare 18 miljarder.

Vi kommer att gå in med planeringsanvisningar inom kort, och vi förväntar oss svar på det i slutet av juni. Då har vi gått till botten i denna process och vänt på de olika stenarna och vet sanningen mer exakt.

Samtidigt har vi tillsatt en utredning där Ekonomistyrningsverket ser över styrfunktioner och annat inom ramen för Försvarsmaktens ekonomihantering.

Vi har detta under kontroll och arbetar med frågan, men jag är inte beredd att sätta ned foten innan vi har gått till botten med alla parametrar.

Det jag sysslar med, till skillnad från Wallmark, är riktiga budgetmedel som har effekt, medan Wallmark kan lägga fram en oppositionsbudget. Jag vill vänta tills vi har alla kort på bordet.

Anf. 34 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Politik är att vilja, och då måste man vilja något. Jag tror att det är viktigt att man anger tydliga ambitioner för de kommande åren, inte för att försvarsministern ska tillgodose Moderaterna eller oppositionen utan för att Sverige och Försvarsmakten kräver dessa besked. Då går det inte att töva i steget.

Moderaterna har lagt fram ett förslag som innebär 18 miljarder i tillskott under de kommande tre åren. Det blir regeringspolitik vid det regeringsskifte som Sverige behöver.

Anf. 35 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Detta ska ställas mot Wallmarks alla löften om skattesänkningar, så om olyckan skulle vara framme får vi väl se vad det blir av det i praktiken.

Vårt mål är ökad militär förmåga steg för steg. Det har jag hela tiden varit tydlig med. Vi har i dag bättre försvarsförmåga än vi hade för tre år sedan, efter era åtta år av reducerad förmåga att driva en konsekvent försvarspolitik.

Jag är väl medveten om situationen. Men man måste ha ordning på pinalerna innan man sätter ned foten, och därför vill vi driva denna process ända fram till juni.

Anf. 36 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Frågan om EU:s budget engagerar. Det handlar om mer än 15 miljarder kronor i höjd avgift om kommissionens förslag blir verkligt.

I går publicerades en opinionsundersökning i Svenska Dagbladet, och en stor majoritet av de svarande önskar en tydlighet från regeringen om att man kommer att lägga in veto mot förslaget om det skulle vinna gehör och bli kommissionens slutgiltiga förslag.

Min fråga till statsrådet Ann Linde är: Är regeringen beredd att använda det svenska vetot om detta förslag blir det slutgiltiga?

Anf. 37 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Jag tackar Martin Kinnunen för frågan. Det är en viktig fråga, för det handlar om stora pengar.

Det vi har sagt är att vi absolut inte är beredda att betala medlemsavgift i enlighet med det förslag som kommissionen har lagt fram. Vi har sagt att vi tycker att den ram som finns på 1 procent ska gälla. Vi accepterar inte heller att de rabatter som flera länder har kommer att fasas ut. Det finns dock delar i budgeten som vi tycker är bra, till exempel att man höjer andelen klimatsatsningar och att man har konditionalitet i budgeten, det vill säga att man inte kan räkna med att få pengar om man inte följer rättsstatens principer.

Vi hade det första mötet i måndags då kommissionen presenterade förslaget för ministrarna, och nu börjar förhandlingarna.

Anf. 38 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Sverigedemokraterna uppskattar givetvis att regeringen och de flesta partierna i riksdagen har en budgetrestriktiv linje. Det är egentligen bara ett av allianspartierna som tycker att det är rimligt att EU:s budget och den svenska avgiften ska öka.

Ändock känns det som att statsrådet hoppar över frågan. Är regeringen beredd att använda det svenska vetot om det slutgiltiga förslaget ser ut som dagens förslag?

Anf. 39 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Vi är inte beredda att säga exakt hur vi ska hantera en slutsituation i en förhandling som kanske kommer att pågå i ett och ett halvt eller två år, för vi vet inte var vi hamnar.

Nu pågår en förhandling, och jag gjorde våra utgångspunkter mycket klara i måndags. Vi accepterar inte det förslag som finns, för denna höjning av medlemsavgiften är helt oacceptabel för Sverige.

Fördjupat militärt samarbete med USA och Finland

Anf. 40 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Min fråga går till försvarsminister Peter Hultqvist och gäller avsiktsförklaringen om ett fördjupat militärt samarbete mellan Sverige, Finland och USA.

Vänsterpartiet värnar den militära alliansfriheten, som vi anser har tjänat oss väl under lång tid. Utgångspunkten för Sveriges försvars- och säkerhetspolitik ska vara att värna vårt lands säkerhet. Det förutsätter en modern försvarsmakt som har förmåga att möta de olika hot som vårt land kan ställas inför och som även kan vara en fredsbevarande kraft i världen. Det förutsätter att Sverige har en trovärdig militär alliansfrihet.

I en tid som präglas av osäkerhet och militär upprustning borde Sverige stå upp för stabilitet och avspänning.

Anser inte försvarsministern att avsiktsförklaringen med USA innebär ett ytterligare närmande till Nato och därmed ett avsteg från vår militära alliansfrihet och urholkar vår självständighet och vårt militära handlingsutrymme?

Anf. 41 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag anser att frågeställaren har fel analys.

Riksdagen har sagt att vi ska bygga på två pelare, dels uppgradering av nationell militär förmåga, dels samarbete med länder i vårt närområde, med Storbritannien och med USA för att upprätthålla den transatlantiska länken och en aktivitet inom ramen för Natos partnerskap.

Det är denna linje regeringen följer och som jag tror att 70 procent av riksdagen ställer sig bakom. Grunden för detta är samarbete utifrån en militärt alliansfri position.

Att öva tillsammans med andra kan knappast uppfattas som en aggressiv handling. Däremot är det fråga om att utveckla kapaciteten och den nationella förmågan och kompetensen. I den tid vi lever i måste vi samverka med andra för att kunna hantera eventuella krissituationer, hur dessa än ser ut.

Detta är själva grunden, och häri ligger inget av Natomedlemskap eller närmande till Nato, däremot samarbete med andra.

Anf. 42 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Tack för svaret, försvarsministern!

Jag har inget emot samarbete, inte på något sätt, men jag ser inte att samarbete är synonymt med att samarbeta med USA och Nato. Däremot samarbetar vi gärna med Finland och våra nordiska grannländer.

Jag har svårt att se hur ett nära samarbete med USA och indirekt kärnvapenalliansen Nato främjar stabilitet och säkerhet. Att det kan kännas säkert att samarbeta med en nation som leds av en mycket oberäknelig president, som nyligen har bidragit till att avsevärt försvåra för säkerheten i Mellanöstern, tycker jag är anmärkningsvärt.

Anf. 43 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Läget är som så att vi under lång tid har övat och samverkat med Finland, de baltiska länderna, Polen, Tyskland, de nordiska länderna, Frankrike, USA och Storbritannien. Vi har avtalsförhållanden som reglerar detta, och det finns inget i dessa avtal som gör att vår militära alliansfrihet upphör.

När vi samverkar med andra i den typ av övningar som vi genomför är det däremot en signal som leder till stabilitet på både kort och lång sikt och som därför har en effekt på freden i vår del av Europa.

Anf. 44 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till statsrådet Helene Hellmark Knutsson.

Omställning och vidareutbildning är en oerhört viktig förutsättning utifrån den arbetsmarknad vi har och den omställning som nu sker där med bland annat automatisering och digitalisering.

Regeringen och i synnerhet statsrådet pratar gärna om att man ska kunna studera genom hela livet, men förslag och reformer lyser med sin frånvaro. Vi har inte sett några förslag när det gäller vare sig studier högre upp i åldrarna, högre fribelopp eller utökad möjlighet till extra studiemedel.

Möjligheten att kombinera arbete och studier är en viktig förutsättning för att kunna studera högre upp i åldrarna. Min fråga till statsrådet är därför: Varför har regeringen under sina fyra år vid makten inte presenterat några reformer för att öka denna möjlighet?

Anf. 45 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Tack så mycket för denna viktiga fråga, Fredrik Christensson!

Frågan handlar om regeringens högskolepolitik nu och hur vi ska kunna ha en högskolepolitik som möter 2020-talets stora behov. Vi har valt att sammanfatta det i tre områden. Det handlar om att högre utbildning ska finnas i hela landet, under hela livet och i hela världen, vilket handlar om internationaliseringen av den högre utbildningen.

Vi har gjort flera saker för att se till att vi kan klara ett livslångt lärande. Bland annat ligger nu på riksdagens bord en tillträdesproposition som handlar om att kunna öppna upp fler vägar till den högre utbildningen även senare i livet.

Vi föreslår ett behörighetsgivande nationellt prov som ska öppna vägen för dem som har varit ute i arbetslivet och kanske inte har full behörighet från gymnasiet. Detta säger Centerpartiet nej till och röstar emot. Jag undrar vad detta kommer att leda till.

Anf. 46 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Statsrådet svarar uppenbarligen inte på min fråga.

Jag frågade varför regeringen inte har genomfört eller lagt fram förslag på reformer när det gäller de ekonomiska förutsättningarna för att studera senare i livet, höja åldern för studiemedel, ge möjlighet till ett extra studieår eller förändra fribeloppet så att arbete och studier inom den högre utbildningen kan kombineras.

På dessa områden lyser regeringens förslag med sin frånvaro, trots fyra år i regeringsställning.

Anf. 47 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Tack, Fredrik Christensson!

Jag svarade just på frågorna om de konkreta förslag vi har lagt fram för att främja ett livslångt lärande.

Vi bygger ut högskolan med 25 000 nya platser över hela landet, vi har sett till att det ska finnas fler kortare kurser och sommarkurser och vi har tillsatt en jätte viktig utredning – Styr- och resursutredningen – som har i uppdrag att titta på hur styrningen och resursfördelningen kan förändras så att ett livslångt lärande främjas.

Sjukvården i Skåne

Anf. 48 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Ylva Johansson och handlar om sjukvården i Skåne.

I Skåne är det en oerhört ansträngd situation. 17 000 skåningar väntar på operation i detta ögonblick.

Särskilt svårt är det för barn och ungdomar. Köerna till BUP, barn- och ungdomspsykiatri, är oerhört långa. År 2014 var andelen unga i Skåne som fick hjälp av BUP inom 30 dagar nio av tio, men nu har det minskat till fyra av tio. I februari 2018 var det 27 procent av barnen som fick en bedömning inom 30 dagar.

Jag vet att regeringen i dag har presenterat förslag för att åtgärda problemen i sjukvården, men dessa är oerhört otillräckliga. Skulle statsrådet vilja ge en fingervisning om vad regeringen vill göra i grunden för att hjälpa upp sjukvårdssituationen?

Anf. 49 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är en mycket angelägen fråga som Tuve Skånberg tar upp.

Vi ser hur sjukvården står inför enormt stora utmaningar runt om i landet. Skåne nämndes, men det finns flera områden. I grunden handlar detta om att vi har en demografisk utveckling där allt fler är vårdbehövande, men det är glädjande att allt fler kan få vård tack vare utvecklingen.

Det behövs därför nya friska resurser till sjukvården, riktade till barn- och ungdomspsykiatri, som togs upp här, men också till sjukvården generellt. Detta är vad regeringen tillför och också vad regeringen lovar att tillföra de kommande åren. Att säkerställa resurser till välfärden kommer att vara nästa mandatperiods stora fråga.

Utöver nya resurser behövs en professionalisering – ett utrymme för dem som arbetar i vården att få ägna sig åt sitt kärnuppdrag och inte tyngas av alltför mycket byråkrati, hopplösa it-system och annat.

Resurser till sjukvården kommer i valrörelsen att ställas mot skattesänkningar.

Anf. 50 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Kristdemokraterna vill tillföra 27 ½ miljard mer än regeringen under de närmaste tre åren, så när det handlar om resurser ligger inte Kristdemokraterna efter.

I dag fick vi veta att regeringen vill ge 275 miljoner i stöd för unga. Det är helt otillräckligt, då vi vet att det i Skåne finns köer på ett och ett halvt år till neuropsykiatrisk utredning.

Regeringen går alldeles tomhänt, eller näst intill, in i valrörelsen.

Anf. 51 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är faktiskt tvärtom, Tuve Skånberg. Vi har satsat stora resurser, både öronmärkta resurser till flera olika delar av sjukvården – även barn- och ungdomspsykiatri som redan fått riktade resurser – och icke öronmärkta resurser till landstingen, som de väl behöver.

Vi lovar att under nästa mandatperiod tillföra nya, mycket stora resurser. Detta krävs för att alla äldre och sjuka i vårt land ska kunna säkerställas en tillräckligt god vård.

Varje krona kan bara användas en gång. Om den används till skattesänkningar kan den inte användas till sjukvård.

(Applåder)

Drivkrafterna att gå från bidrag till arbete

Anf. 52 JESSICA POLFJÄRD (M):

Herr talman! I en nyligen publicerad rapport från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi visas det tydligt att drivkrafterna att gå från bidrag till arbete är svaga. Man kan till och med förlora på att ta ett jobb, särskilt de som är nya i Sverige eller har försörjningsstöd.

Rapporten lyfter särskilt upp problematiken för utrikes födda kvinnor. För sammanboende par som har barn och etableringsersättning lönar det sig dåligt för den andra personen i ett hushåll, oftast kvinnan, att börja arbeta. Detta är ett stort problem eftersom utrikes födda kvinnor har en särskilt svag förankring på den svenska arbetsmarknaden.

Om vi ska minska utanförskapet behövs många olika åtgärder, men det är centralt att det alltid lönar sig att gå från bidrag till arbete. Därför blir min fråga till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson: Kan du lova att det alltid ska löna sig mer att arbeta än att få bidrag?

Anf. 53 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr talman! Det ska alltid löna sig att arbeta, och alla som arbetar ska kunna leva på sin lön.

Tvärtemot vad Jessica Polfjärd säger lönar det sig väl att gå till arbete från olika typer av ersättningar i Sverige. Detta har visats i SNS Konjunkturråds rapport, och nyligen uttalade sig professor Lars Calmfors om just detta. De generella skillnaderna är stora för den som går från någon typ av annan försörjning över till arbete.

ESO har dock pekat på ett problem – även om man inte har visat det tydligt – nämligen att det för vissa grupper inom etableringen till och med kan vara kontraproduktivt som ekonomiskt incitament. Den frågan bör tas på största allvar, även om den inte speglar den generella situationen när det gäller att det lönar sig att gå till arbete. Det man pekar på i ESO-rapporten är att det för större familjer med etableringsersättning inte alltid lönar sig för person nummer två, som ofta är kvinnan, att ta ett avlönat arbete. Nu är min talartid slut, så jag får återkomma i nästa inlägg.

Anf. 54 JESSICA POLFJÄRD (M):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret.

Det här får som sagt inläsningseffekter för kvinnor. Vi i den här kam-maren kan inte underlåta att ta det på största allvar. Kvinnor har en svagare ställning och har svårare att komma ut i arbete, och det är olyckligt att man dessutom förlorar ekonomiskt på att ta ett arbete.

Hur ser arbetsmarknadsministern på Moderaternas förslag om ett bi-dragstak?

Anf. 55 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det här bör tas på största allvar. Det är därför regeringen redan i budgetpropositionen i höstas aviserade en översyn av hur politiken är upplagd vad gäller incitamenten, inte minst för utrikes födda kvinnor, att gå till studier och arbete.

Låt mig påminna om att det som gällde tidigare, under den gamla re-geringen, var att den som hade etableringsersättning också kunde arbeta utan att det avräknades alls från etableringsersättningen. Man kunde alltså ha dubbel ersättning: både lön och bidrag. Det tycker jag är orimligt, och det har vi ändrat på. Jag är inte beredd att återinföra det.

Däremot bör vi titta på andra delar för att det här ska bli möjligt. Jag tycker bara att man ska se upp, så att man inte inför system som särskilt drabbar barnfamiljer, vilket jag tror blir fallet med ett bidragstak. Det som systemen ska säkerställa är drivkraft till arbete för alla.

Medel för utbyggnad av Esrange

Anf. 56 MATHIAS SUNDIN (L):

Herr talman! Nu har Sverige en rymdstrategi. Äntligen! Den är dock tyvärr lite tunn till sitt innehåll. Det bästa med den är att den nu faktiskt finns.

En del i rymdstrategin handlar om Esrange, vår rymdbas uppe i norr. En föreslagen utveckling är att man ska kunna skjuta upp små satelliter därifrån. Det är ett alldeles utmärkt förslag som har utretts tidigare.

När den här strategin presenterades lät det, framför allt i kommenta-erna från rymdministern, som att det kommer att börja fara upp raketer med små satelliter därifrån när som helst. Men det finns ett litet krus: Det saknas pengar till detta. Utan pengar till ombyggnad och utbyggnad av Esrange kommer det inte att skjutas upp några satelliter därifrån. Det räcker inte att prata om detta.

Varför har regeringen inte skjutit till de här pengarna vare sig i höst-budgeten eller i vårbudgeten?

Anf. 57 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Jag tackar Mathias Sundin för frågan. Jag vill börja med att instämma. Det är faktiskt någonting historiskt att Sverige nu för första gången har en nationell rymdstrategi. Regeringen har fattat beslut om den, och nu ligger den på riksdagens bord för behandling. Ändå har Sverige varit en väldigt framstående rymdnation under många år. Det är till exem-pel ett halvt sekel sedan Esrange skapades.

Den här skrivelsen handlar om strategiska inriktningar som ska ge en långsiktig plan för utvecklingen av både rymdforskningen och den verksamhet som är kopplad till rymden, inte minst industrin. Men den är inte en del av budgetpropositionen. Vi kommer att jobba vidare med själva finansieringsfrågan i budgetpropositionen för 2019.

Anf. 58 MATHIAS SUNDIN (L):

Herr talman! Det är mycket riktigt så att pengarna inte ska stå i rymdstrategin. Men man hade ju hoppats att de hade funnits i höstbudgeten eller vårbudgeten. Jag vet att rymdministern har drivit på för detta internt i regeringen, men jag antar att hon inte fått med sig finansministern. Det är synd att rymdministern ska behöva stå till svars för detta. Men vilken är anledningen till att pengar till detta inte har prioriterats av regeringen i vare sig höstbudgeten eller vårbudgeten?

Anf. 59 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Tack så mycket, Mathias Sundin! Anledningen är att vi ska ta saker och ting i rätt ordning. Det har jag sagt vid flertalet tillfällen när jag har svarat på frågan varför rymdstrategin inte kom omedelbart efter att utredningen presenterades för två år sedan. När regeringen har beslutat om rymdstrategin ska den behandlas av riksdagen, och därefter ligger det väl till hands att ta detta i budgetprocessen.

(Applåder)

Satsningar för att öka antalet lärare

Anf. 60 THOMAS STRAND (S):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till statsrådet Hellmark Knutsson. Svensk skola behöver fler lärare. Det är viktigt för att höja kunskapsresultaten och för att säkra en likvärdig skola. Därför är det bra att regeringens satsningar nu har resulterat i 28 000 fler anställda i skolan och fler utbildade lärare i våra klassrum.

Men ska vi möta den lärarbrist som byggts upp under många år behöver fler studenter både påbörja och slutföra en lärarutbildning. Vi måste också ha lärarutbildningar i hela landet. Att fler söker till lärarutbildningen är en mycket angelägen fråga.

Därför vill jag fråga statsrådet Hellmark Knutsson: Vad avser regeringen att göra för att få fler studenter att påbörja och slutföra en lärarutbildning?

Anf. 61 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Jag tackar Thomas Strand så mycket för den här oerhört angelägna frågan. Som sagt börjar allt med en bra lärare. Vi har som yttersta mål att alla elever och barn, oavsett var de bor och vilken bakgrund de har, ska möta behöriga och kompetenta lärare.

Vi ärvde en stor lärarbrist, och den kvarstår. Därför bygger vi nu ut lärarutbildningen med över 10 000 platser. Vi satsar också på fler vägar in i läraryrket genom att ge möjlighet för dem som redan har de akademiska ämneskunskaperna att läsa kompletterande pedagogiska utbildningar. I dag har vi också fattat beslut om att höja bidragsdelen för samtliga ämnen

som man läser i en kompletterande pedagogisk utbildning. Det är ett sätt att få fler som vill bli lärare även senare i livet.

Anf. 62 THOMAS STRAND (S):

Herr talman! En modell som har utvecklats på Högskolan i Dalarna har rönt uppmärksamhet och blivit en succé, får man väl säga. Det är högt söktryck. I denna modell kombinerar man arbete med studier på lärarprogrammet. Det vore bra om fler lärosäten tog efter det exemplet. Det skulle jag lyfta in. Det är *ett* exempel. Finns det fler exempel som gör att regeringen kan vara med och ge signaler om hur man ska öka antalet studenter på lärarutbildningarna?

Anf. 63 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Jag tackar Thomas Strand för frågan. Det är helt riktigt att vi har goda exempel runt om i landet på hur man kan öka samverkan mellan huvudmännen och våra lärarutbildare för att kunna erbjuda flexibla utbildningsmöjligheter där man också jobbar i skolan. Vi tittar också på möjligheten att lärarassistenter och andra genom en bra samverkan ska kunna utbilda sig till lärare.

Beredskapen för att hantera digitala påverkansoperationer

Anf. 64 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Tiden går fort när man har roligt. Äntligen har valrörelsen kommit igång ordentligt! Det är en höjdpunkt för oss som är politiskt aktiva. Vi får chansen att diskutera ännu mer politik och framtidsvisioner med folk än vad vi gör annars.

Men det finns också en del orosmoln. Vi har i andra länder sett risken för digitala påverkansoperationer, cyberattacker och liknande. Jag vill därför ställa en fråga till försvarsministern. Vilken beredskap har regeringen inför valrörelsen när det gäller förmågan att stå emot cyberattacker, fake news och påverkansoperationer? Hur starkt är det psykologiska försvaret i Sverige?

Anf. 65 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Tack för frågan! När det gäller det stundande valet ska vi inte ha någon sorts illusion om att Sverige inte skulle kunna utsättas för den här typen av operationer. Vi har sett det här i andra länder, som Tyskland, USA och Frankrike.

Det finns en förberedelse på myndighetsnivå i Sverige, och det har också avsatts resurser för att följa valrörelsen och denna typ av händelser. Vad man sedan gör med det beror naturligtvis på vad det handlar om och vad som eventuellt händer. Men det finns en förberedelse för detta.

När det gäller det mer långsiktiga perspektivet vill jag bara påminna om att regeringen har aviserat att vi avser att starta ett arbete för att bygga en ny myndighet för psykologiskt försvar i Sverige.

Anf. 66 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Det är skönt att höra att detta är någonting som tas på största allvar av regeringen. Detta är en fråga som berör oss, men inte bara oss utan hela den demokratiska världen.

Mot bakgrund av detta undrar jag om försvarsministern kan utveckla hur man tänker att Sverige kan jobba tillsammans även med andra länder när det gäller dessa frågor.

Anf. 67 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag tackar för dessa funderingar. Jag har själv diskuterat detta med representanter för andra länder, och jag tror att det är mycket viktigt att vi utgår från de värderingar som vi har i vårt land: demokrati, öppenhet och genomskinlighet. Det är mycket viktigt att man är beredd att tydliggöra sådant när det sker och dessutom föra en diskussion och debatt med allmänheten, så att man höjer medvetandenivån om att detta förekommer. Men jag tror att det i svensk allmän opinion ändå finns en viss förberedelse, men den kan naturligtvis bli större.

EU:s åtgärder mot Polen

Anf. 68 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Min fråga riktar sig till statsrådet Linde.

I december tog EU-kommissionen första steget för att aktivera den så kallade atombomben mot Polen, det vill säga att Polen kan bli av med sin rösträtt om man inte slutar politisera domstolarna och på annat sätt kränka rättsstaten. Därefter har EU-kommissionen fört en dialog med Polen.

Under det halvår som snart har gått har Polen fortsatt bedrivit en förhållningstaktik. EU-kommissionen meddelade i måndags att man inte är nöjd med Polen. Också Tyskland och Frankrike har förklarat sitt missnöje.

Hur bedömer Ann Linde att EU bör gå vidare? Ska man fortsätta att hota Polen med den så kallade atombomben, trots att detta hot inte fungerar eftersom det krävs enighet för att den ska utlösas? Som vi hörde statsrådet tala om här tidigare håller EU på med sin långtidsbudget, och eventuellt kan man bygga in ekonomiska sanktioner mot länder som bryter mot grundläggande rättsprinciper. Men här krävs också enighet, och Polen kommer knappast rösta för något sådant när det drabbar Polen självt.

Anf. 69 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Jag tackar Maria Abrahamsson för detta.

Denna fråga är oerhört viktig. Det har visat sig att EU i dag har ganska små och krångliga möjligheter att reagera mot länder som inte följer rättsstatens principer.

Det som hände i måndags när vi hade möte med Europaministrarna var att Frans Timmermans från kommissionen sa att Polen nu har gjort en massa ändringar som man inte tycker är tillräckliga. Polen redogjorde då för vilka ändringar det handlar om och tyckte att de var tillräckliga.

Det finns en deadline den 3 juli. Vid nästa rådsmöte den 26 juni kommer kommissionen att säga att Polen nu har uppfyllt alla rekommendationer eller föreslå att man ska gå vidare med en hearing, som är nästa formella steg i artikel 7. Och för artikel 7 behövs det inte enhällighet.

Anf. 70 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Jag kan bara önska lycka till med detta i EU. Men faktum är att EU-kommissionen inte har konstaterat att det har genomförts en massa åtgärder i Polen, utan man har konstaterat att det som har gjorts inte är tillräckligt. Det sker fortfarande kränkningar mot rättsstaten. Tyskland och Frankrike har instämt i detta. Där skulle man kanske önska att även den svenska rösten hördes lite högre. Det skulle jag vilja ha en kommentar till. Varför hör vi inte Sveriges röst högre?

Anf. 71 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Där har Maria Abrahamsson fel. Den svenska rösten är en av de röster som har hörts högst. Vi har till och med hörts mer och högre än Frankrike och Tyskland. Däremot har de följt oss, eller mig, på rådsmötena och sagt att de håller med om den kritik som vi har framfört mycket hårt. I början var det bara Sverige och Italien som krävde konditionalitet. Nu finns det med i kommissionens förslag.

Jag är mycket stolt över det arbete som vi har gjort på detta område. Det har verkligen gått fram.

Effekterna av etableringsjobben

Anf. 72 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Herr talman! I samband med att Finanspolitiska rådet släppte sin årliga rapport i tisdags frågade jag finansministern om vilka reformer man genomfört för att minska skillnaderna i sysselsättning mellan inrikes och utomeuropeiskt födda. Jag fick då en lång utläggning om etableringsjobb och extratjänster, det vill säga fler särlösningar som putsar statistiken men som nästan aldrig mynnar ut i anställningar och riktiga jobb.

Rådet konstaterar också detta i sin rapport och skriver att det inte är uppenbart på vilket sätt de nya etableringsjobben skulle fungera väsentligt bättre än existerande subventionerade anställningar.

Det finns alltså ingenting som tyder på att de tidsbegränsade subventionerade anställningarna räcker för att denna grupp ska få en fast förankring på arbetsmarknaden.

Min fråga till minister Ylva Johansson är därför följande: Har Ylva Johansson en avvikande uppfattning, eller anser hon att expertmyndigheternas uppfattning är korrekt? Och är hon i så fall beredd att ompröva sin politik?

Anf. 73 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda har minskat under flera års tid, men det är fortfarande betydande. Vi har också en stor skillnad i arbetslöshet mellan inrikes och utrikes födda. Därför är det mycket angeläget att åtgärda det.

Särskilt viktigt för mig är det att se till att nyanlända snabbt kommer i arbete. När jag tillträdde var det 27 procent av de nyanlända som kom i arbete eller studier – men det var mycket få som gick till studier – 90 dagar efter etableringen. Det senaste året var det 34 procent, och i början av detta år var det 41 procent – en ökning med 10 procentenheter jämfört med

samma period förra året. Det går mycket tydligt i rätt riktning. Den tid som det tar att etablera sig på arbetsmarknaden har i princip halverats för nyanlända.

Subventionerade anställningar är en anställningsform som en samlad expertis anger är den mest effektiva för att leda vidare till varaktiga icke-subventionerade anställningar på arbetsmarknaden.

Anf. 74 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Herr talman! Faktum kvarstår dock: Trots ett decennium av beprövad arbetsmarknadspolitik i form av det som ministern nyss beskrev är arbetslösheten bland utrikes födda mer än fem gånger så hög som hos inrikes födda.

Betänk då dessutom att denna grupp har problem att komma in på arbetsmarknaden nu när regeringen har gått mot alla regler i hur man bedriver finanspolitik. Vilka konsekvenser får det i nästa lågkonjunktur? Vilka reformer ska då åtgärda det som ingen regering hittills har lyckats med? Jag tycker att det finns all anledning till självkritik hos regeringen. Frågan är om ministern tycker det.

Anf. 75 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Regeringen för en väl avvägd finanspolitik och har tagit Sverige från stora underskott till stora överskott, och inte minst har vi sett en mycket positiv utveckling på arbetsmarknaden. Den fortsätter, och den kommer inte minst nyanlända och utrikes födda till del.

Herr talman! Jag ska också svara på frågan om etableringsjobb. Finanspolitiska rådet säger att man inte är säker på hur väl de nya etableringsjobben kommer att fungera. Det kan jag förstå, eftersom de ännu inte är färdigt utformade. Det är någonting som regeringen och arbetsmarknadens parter just nu arbetar med.

USA:s blockering av nomineringen till WTO:s överprövningsorgan

Anf. 76 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Herr talman! Jag vänder mig till statsrådet Ann Linde.

World Trade Organization, Världshandelsorganisationen WTO, är mest känd för att försöka sluta handelsavtal. Men man har en minst lika viktig uppgift att försöka lösa tvister som uppstår just när det gäller handel. Därför har man ett organ som består av sju domare. Men USA medverkar inte längre till att nya domare utses. En av domarna har avgått, och två har fått sluta på grund av att deras mandatperiod är slut. Det innebär att det är fyra kvar. Det måste vara tre i varje ärende, och antalet ärenden ökar hela tiden.

Därför undrar jag vad Sverige gör. Vad har vi för linje för att kunna lösa detta problem innan det blir ännu mer akut än det är i dag?

Anf. 77 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Det är djupt problematiskt att USA blockerar nomineringsprocessen till WTO:s överprövningsorgan. Vi rör oss helt enkelt mot en kris. Det ska vara sju skiljepersoner, men nu är det bara fyra kvar.

Senaste nyheterna från Genève är att uppdraget för en av de fyra skiljepersonerna, från Mauritius, kommer att förlängas. Detta har tidigare blockerats av EU. Det innebär att vi köper viss tid för att nå enighet om de utestående tre tillsättningarna. EU förhandlar nu med USA om detta; det var bland annat uppe på mötet med stats- och regeringscheferna i går kväll i Sofia. Det finns alltså många sätt att försöka gå vidare, men som jag sa tidigare är det en mycket allvarlig situation. Jag skulle vilja beteckna det som en kris.

Anf. 78 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Herr talman! Vi är naturligtvis många som måste hjälpas åt med detta. Jag skulle vilja att man från i det här fallet regeringarnas sida tog hjälp av parlamenten i världen. Det finns ett samarbetsorgan som Interparlamentariska unionen, Europaparlamentet och WTO har tillsammans och där parlamentariker möts. Där har vi inte de här motsättningarna. Man kanske kunde försöka få lite hjälp därifrån och blanda in dem lite djupare i den här typen av problemlösningar.

Anf. 79 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Jag tycker att Krister Örnfjäders förslag är bra. Eftersom du är väldigt engagerad i detta, Krister Örnfjäder, kanske du själv kan ta initiativ för att ni ska hjälpa till med detta. Vi deltog ju båda vid ministermötet i Argentina, och vi såg på nära håll hur viktigt det är att slå vakt om det multilaterala systemet genom bland annat fungerande tvistlösning. Detta är nu under attack.

Nyanländas inträde på arbetsmarknaden

Anf. 80 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Nyligen berömde sig regeringen för att allt fler nyanlända kommer i arbete. Exempelvis skrev arbetsmarknadsministern själv på Twitter att det är en markant ökning av andelen nyanlända som kommer i arbete efter etableringen, det vill säga efter två år.

De faktiska siffrorna är enligt Arbetsförmedlingen att det är 4 700 personer som under det senaste året har gått vidare till arbete eller utbildning efter etableringsfasen. Jag begärde ut siffror från Arbetsförmedlingen och fick svaret att det är 742 personer av dessa som har fått ett arbete utan stöd. För två år sedan fanns det ca 60 000 personer i etableringsuppdraget, och av dessa fick alltså 742 personer ett arbete utan stöd. Det är i så fall 1,2 procent. Om man tar med alla 4 700, alltså även de som har gått till åtgärder och utbildning, utgör de 7 ½ procent av de 60 000 personerna. Det är därmed 92 ½ procent som inte har haft någon nytta alls av etableringsuppdraget.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är om detta verkligen är något att skryta om på Twitter.

Anf. 81 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr talman! Inställningen att subventionerade anställningar inte skulle vara riktiga jobb eller att de är ett dåligt sätt att ta sig in på arbetsmarknaden är lite bekymmersam. Den stämmer inte överens med den samlade forskningen och erfarenheten. Subventionerade anställningar är – det är sällan ifrågasatt – ett av de mest effektiva sätten att leda människor vidare till ett icke-subventionerat arbete, alltså till en varaktig, fast förankring på arbetsmarknaden.

Det som är svårt med subventionerade anställningar är att säkerställa att de träffar rätt personer, så att man inte får en stor dödviktskostnad. Det var något som till exempel nystartsjobben tidigare fick kritik för, det vill säga att man subventionerade anställningar av folk som annars hade fått ett icke-subventionerat jobb.

När det gäller personer som har varit i Sverige i bara två år och genomgått etableringsuppdraget skulle jag säga att det är en klockren grupp att satsa på subventionerade anställningar för. Det finns goda förutsättningar för att det ska leda vidare till icke-subventionerat arbete.

Anf. 82 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Ja, men om vi nu räknar med även de subventionerade anställningarna rör det 4 700 personer. Det är 7 ½ procent av de 60 000 som har gått vidare till någon form av arbete eller utbildning. 92 ½ procent har inte gått någonstans, till någonting.

Ännu värre blir det om vi jämför utvecklingen för inrikes och utrikes födda: Arbetslösheten bland inrikes födda är 3,7 procent och bland utrikes födda 20 procent. Det är 6,4 procent av de arbetslösa inrikes födda som har fått jobb det senaste året. Av de utrikes födda är det bara 2 procent. Skillnaden växer ju och förstärks mellan inrikes och utrikes födda.

Anf. 83 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr talman! Låt mig korrigera några siffror.

Vi jämförde början av året, de första tre månaderna i år, med de första tre månaderna förra året. Förra året var det 31 procent av de nyanlända som kom i arbete eller studier – det är väldigt få som går till studier – och de första tre månaderna i år var det 41 procent. Det är en markant förbättring, med 33 procent eller 10 procentenheter. Tittar vi särskilt på gruppen kvinnor är det en ökning med 50 procent när det gäller personer som har gått till arbete eller studier.

Är jag nöjd med detta? Nej. Är det en utveckling i rätt riktning? Ja.
(Applåder)

Socialdemokraternas vallöfte om erkännande av seyfo

Anf. 84 ROBERT HANNAH (L):

Herr talman! Under valrörelsen 2014 lovade Stefan Löfven inför tusentals svenska assyrier i Södertälje att om S vann valet skulle regeringen erkänna folkmordet seyfo. Nyligen meddelade statsministern att han bryter vallöftet och inte har några som helst planer på att erkänna folkmordet.

Nästan alla partier i den här kammaren har svikit i frågan, men Socialdemokraterna tar priset. S har cyniskt utnyttjat ättlingar till folkmordsöverlevande för att fiska röster och sedan i stället gått Turkiets och Erdoğans ärenden. Jag tycker att det är ett skamligt beteende.

Vad har då den S-ledda regeringen egentligen gjort för folkmordsdrabade och förföljda minoriteter i Mellanöstern under den här mandatperioden? Man skulle erkänna seyfo, men man sviker vallöftet. Man vill inte erkänna Isis folkmord. Man vill inte ge någon typ av direktstöd till utsatta minoriteter så att de kan överleva i hemländerna.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga statsrådet Ylva Johansson: Varför bryter ni ert vallöfte om att erkänna folkmordet seyfo, och varför gör ni egentligen ingenting för utsatta minoriteter i Mellanöstern?

Anf. 85 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA

JOHANSSON (S):

Herr talman! Seyfo innebar fruktansvärda övergrepp på den armeniska folkgruppen och andra minoriteter under första världskriget. Jag tror att det påverkar och skakar oss alla. Det är också bakgrunden till att socialdemokratin under den förra mandatperioden, under den förra regeringen, drev igenom ett beslut och en beställning här i riksdagen om att seyfo skulle erkännas som ett folkmord.

Vi har bedrivit ett arbete för detta. Regeringen gav 2015 Stockholm Centre for International Law and Justice ett uppdrag att på principiell och allmän nivå belysa relevanta rättsliga, historiska och andra aspekter på förhållningssätt och benämningar i anslutning till historiska massövergrepp. Enligt den rapporten är regeringsuttalanden som fastställer historiska fakta inte helt oproblematiska. Det är naturligtvis så att viljan att tydligt uttrycka den avsky vi känner också kan – och behöver – vägas mot den praxis som gäller när regeringar uttalar sig om historiska fakta.

Anf. 86 ROBERT HANNAH (L):

Herr talman! Ett icke-erkännande är också ett ställningstagande, och det är ett ställningstagande för Erdoğan och hans förtryckarregim. Det är vad det är. Den svenska regeringen hade aldrig accepterat att Tyskland skulle komma undan med Förintelsen. Man hade aldrig bara kallat det ”fruktansvärda övergrepp”; det var ett folkmord. Men Stefan Löfven och – jag ska vara ärlig här – Carl Bildt tycker båda att Turkiet ska komma undan med sitt folkmord.

Dubbelmoral är inte dubbelt så bra. Det här är inte ett sämre folkmord, utan det är lika mycket folkmord som Förintelsen. Det är hyckleri att man inte vågar erkänna det. Priset tas dock av statsministern när han står inför ättlingar till överlevande och säger att man ska erkänna men inte gör det.

Anf. 87 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA

JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi har säkert inte hört sista ordet i den här frågan. Den är naturligtvis oerhört viktig, och det är viktigt att få ett erkännande. Men det är också viktigt att en regering väger in de många olika aspekter som den typen av ställningstaganden innebär.

Anf. 88 EMILIA TÖYRÄ (S):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Ann Linde. Det jag vill tala om är svenska företag som är världsledande inom hållbarhet, och då framför allt när det gäller social hållbarhet.

Inom ramen för svensk exportstrategi vill jag veta lite mer om vad den svenska regeringen gör för att svenska företag ska kunna bidra mer till FN-systemet. I och med att vi har så pass framstående företag på de här områdena tänker jag att vi nog skulle kunna bidra mer till upphandlingar inom FN. Vi bidrar väldigt bra till FN-systemet på en mängd olika sätt, men just när det gäller företag och upphandling är vi inte bäst i klassen – vilket jag tycker att vi borde vara.

Hur jobbar med regeringen med den här frågan, Ann Linde?

Anf. 89 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Det är inte bara så att vi inte är särskilt bra. Vi är på 6:e plats när det gäller att bidra till FN men på 76:e plats när det gäller att vinna upphandlingar, så det är tämligen uselt.

Regeringen satsar därför mycket för att vi ska vinna fler upphandlingar, och vi är definitivt bra på väldigt många områden som FN jobbar med. Vi har genomfört olika besök hos FN-organ. Totalt under 2016–2017 deltog 141 företag, varav 100 var små eller medelstora. Jag ledde en delegation till FN i New York med företag som vi tror skulle kunna delta i upphandlingar, och nu har vi ökat från 225 till 276 företag som är uppskrivna för att kunna ta uppdrag från FN.

Anf. 90 EMILIA TÖYRÄ (S):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag tänkte ställa en lite kortare fråga, som kanske får ett lite kortare svar.

Om statsrådet skulle få ge ett tips till svenska företag, vad ska de prioritera för att bli större och bättre på upphandlingar när det gäller FN-systemet?

Anf. 91 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Det absolut viktigaste är att lära sig hur FN-systemet fungerar. Flera företag tycker att det är väldigt krångligt och byråkratiskt. Man måste själv lämna över papper med underskrifter, och man måste följa vissa tidsramar på ett sätt som inte är normalt i vanliga affärsförhållanden.

Men om de bara kommer över den tröskeln tror jag att svenska företag har oerhört mycket att erbjuda FN-systemet. Jag hoppas att de gör det, för då kommer de att vinna fler upphandlingar.

EU:s relation till Turkiet och handeln med olja

Anf. 92 EMMA WALLRUP (V):

Herr talman! Det är ett allvarligt krig som nu pågår i Afrin och som Turkiet ligger bakom. Vänsterpartiet anser att det med bland annat FN:s

resolution 2401 i ryggen finns all anledning att agera kraftfullt mot Turkiet. Vi måste förhindra att det blir ett folkmord.

Men jag ser också detta lite mer långsiktigt i fråga om hur EU kan agera. EU har ju uttryckt kritik mot Turkiets offensiv, men jag tänker även på den långsiktiga freden i Mellanöstern och problemet med oljeexploateringen. IS försörjer Turkiet med olja, vilket är en del av denna konflikt.

Det känns otroligt viktigt att EU går före och visar att vi vill ställa om i hög hastighet och att vi inte handlar med olja framöver. Detta är viktigt både för att bidra till att skapa fred i Mellanöstern och för att rädda jordens klimat. Just nu rasar stora och skrämmande bränder på tundran i Sibirien, och det händer väldigt mycket runt om på planeten som inte är bra.

Anf. 93 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Tack, Emma Wallrup, för frågorna! Det var många frågor i en, men jag börjar med frågan om vad Turkiet gör och om vad som händer där.

Vi är djupt oroade över utvecklingen i Turkiet, och vi har framfört till turkiska företrädare inom EU hur vi ser på denna utveckling. Det brister i respekten för mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och demokrati. Vi har inskräpt både hos Turkiet och hos andra att deras agerande får konsekvenser för landets relationer till EU.

Vi har också krävt att man ska släppa frihetsberövade oppositionspolitiker, journalister, författare, akademiker och så vidare för att man ska kunna fortsätta att ha en relation med EU. För närvarande pågår inga förhandlingar mellan EU och Turkiet.

Anf. 94 EMMA WALLRUP (V):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag är väldigt glad att man ligger på i alla dessa aspekter, eftersom Turkiet agerar som en riktig förtryckarregim och eftersom det går åt fel håll. Vi ser hur radikaliseringen i Turkiet har blivit starkare – Erdoğan började på ett fredligare sätt men har gått över till mer repression.

Jag vill återgå till frågan om hållbar utveckling för att skapa sundare förhållanden, så att man kanske undviker repression hos regimer. Jag tror nämligen att det hänger ihop, och därför vill jag återkomma till olja och handel med olja.

Anf. 95 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Jag vet inte om jag kan svara exakt på frågan om handel med olja. Det kan jag återkomma till.

En del av den första frågan handlar ju om utvecklingen i Syrien och Afrin. Vi följer detta mycket noga och detaljerat. Det finns just nu en risk för att detta i Syrien eskalerar och att den fruktansvärda humanitära situationen förvärras ytterligare. Vi har framfört även detta till turkiska företrädare.

Anf. 96 JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson. Det är inte en ny fråga, utan den gäller containerkonflikten i Göteborgs hamn.

För några dagar sedan kom siffror som visade att konflikten kan ha kostat det svenska näringslivet mellan 6,4 och 12,8 miljarder kronor på två år. Samtidigt kom en annan studie som visade att företag inom modebranschen har haft uppemot 70 procent högre kostnader på grund av konflikten.

Ylva Johansson tillsatte för mer än ett år sedan en utredning för att se över konflikträtten. Vi moderater har många gånger kritiserat regeringen för att det har tagit för lång tid, och i går nåddes vi av nyheten att denna utredning kommer att ta ännu längre tid.

Detta är beklagligt. Min fråga till arbetsmarknadsministern är vilka skälen för detta är. Det brådskar nämligen att hitta en lösning. Är inte detta en prioriterad fråga för regeringen?

Anf. 97 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi har inte haft arbetsfred i Göteborgs hamn på över 40 år, och detta är naturligtvis väldigt allvarligt. Det vi har sett under de senaste åren är långtgående ekonomiska konsekvenser. Detta gäller naturligtvis för hamnen men kanske i ännu större utsträckning för svensk industri och svensk handel, som är helt beroende av det nav som Göteborgs hamn utgör. Det finns inte heller någon alternativ transportväg i Sverige. Man tvingas i stället att föra lasten på lastbil ned till hamnen i Rotterdam, vilket tar längre tid och ger ökade kostnader.

Därför ser jag oerhört allvarligt på läget att den svenska modellen, enligt min uppfattning, inte fungerar tillfredsställande i Göteborgs hamn. Det är också därför jag har tillsatt den så kallade Stridsåtgärdsutredningen. Utredningen ska bli klar med sitt betänkande den 31 maj. Denna tidsplan gäller fortsatt.

Anf. 98 JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Detta var inte riktigt det som kom fram i nyhetsrapporteringen i går.

Jag har som sagt tagit upp denna fråga några gånger i kammaren och även på andra ställen. I februari sa Ylva Johanssons statssekreterare att det fanns en öppning för en snabbare process. Nu förstår jag att tidsplanen håller.

Jag har ytterligare en fråga till ministern. Tidigare har det sagts att det krävs lagstiftning på detta område – står ministern fast vid det?

Anf. 99 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Vad gäller tidsplanen vill jag säga att utredningen ska vara klar senast den 31 maj. Den är ingen ändring i dessa direktiv. Vi hade avsatt en tid då utredningen skulle överlämna sitt betänkande till mig som inte passade för utredningen, men vi har funnit en ny tid för själva

överlämnandet. Detta har tyvärr dragit in i juni på grund av hårt anstränga almanackor, nationaldagar och annat. Det är dock ingen formell försening av arbetet, även om själva överlämnandet blir några dagar senare än vad som från början var planerat.

Försvarsmaktens rekryteringsbehov

Anf. 100 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Min fråga går till försvarsminister Peter Hultqvist.

Arbetslösheten i Sverige fortsätter att minska, vilket är positivt. Sysselsättningen är rekordhög, och ungdomsarbetslösheten är den lägsta på många år.

Samtidigt ser vi inom vissa sektorer och branscher att det kan vara svårt att klara personalförsörjningen. I mars beslutade den socialdemokratiskt ledda regeringen att återaktivera mönstring och grundutbildning med värnplikt.

Försvarsmaktens behov av personal i krigsförbanden kan inte säkerställas enbart på frivillig väg. Det är av största vikt att Försvarsmakten klarar av att rekrytera personal med rätt erfarenhet och nödvändig kompetens, inte minst med tanke på det säkerhetspolitiska läget.

Min fråga till försvarsministern är följande: Hur ser försvarsministern på Försvarsmaktens möjlighet att klara av sitt rekryteringsbehov framöver?

Anf. 101 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Aktiveringen av värnplikten har många dimensioner. Dels handlar det om att kunna skapa fulltaliga och övade förband, dels handlar det om förband som kan efterfrågas i samband med en eventuell krissituation, höjd beredskap eller krig. En avgörande nackdel med det professionella systemet är att det inte lever upp till dessa rätt självklara målsättningar.

Genom att införa allmän värnplikt kan man också exponera de olika yrken som finns inom Försvarsmakten för de här ungdomarna. Det kan ge en mer mångfacetterad bild av alla de möjligheter som Försvarsmakten har att erbjuda. Det är ju inte bara soldatyrket det handlar om. Det finns tekniker, signaloperatörer, människor som jobbar med underrättelsefrågor, med sjukvårdande uppgifter och med utbildande uppgifter – en lång rad uppgifter. Jag tror att hela detta spektrum kan underlätta att få människor intresserade av yrken inom Försvarsmakten, och värnplikten kan vara en grund för detta.

Kvalitetssäkring av högre utbildning

Anf. 102 BETTY MALMBERG (M):

Herr talman! Kvalitet i högre utbildning är viktigt för såväl bildning som svensk konkurrenskraft men också för den enskilde studenten, som ofta skuldsätter sig för att plugga.

För att höja kvaliteten satsade alliansregeringen stort. Anslagen till utbildningsplatser på hum-sam-området höjdes till exempel med 60 procent.

Men vi införde också ett nytt kvalitetssäkringssystem, som dessvärre visade att var fjärde utbildning inte höll måttet.

För två år sedan beslutade riksdagen att ett nytt kvalitetssäkringssystem skulle införas den 1 juni 2016. Detta har dock ännu inte använts i skarpt läge utan bara körts på försök.

Jag vill därför fråga statsrådet Helene Hellmark Knutsson när studenter kommer att kunna jämföra utbildningskvaliteter på olika lärosäten samt om regeringen har för avsikt att arbeta även för att tidigare studenters, så kallade alumner, erfarenheter kommer att tas till vara i den här typen av utvärderingar.

Anf. 103 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Tack så mycket, Betty Malmberg, för din fråga!

Tyvärr var det så att det kvalitetssäkringssystem som ni införde under er regeringstid inte höll måttet. Sverige slängdes ut från det gemensamma nätverket för kvalitetssäkring av högre utbildning i Europa, som heter ENQA, därför att det inte var ett heltäckande kvalitetssäkringssystem. Det mätte för lite, helt enkelt.

Nu har vi rättat till detta och infört ett som är mer heltäckande. Det handlar också om att lärosätena själva ska ha ett stort ansvar för kvalitetssäkring i sin utbildning, samtidigt som UKÄ gör detta arbete. Det går att följa kvalitetsarbetet redan i dag genom Högskolekollen, som UKÄ har för att redovisa det kvalitetssäkringsarbete som de gör, men också det som lärosätena redovisar in till UKÄ.

Det här är väldigt viktigt för att säkerställa kvaliteten, inte bara i enskilda mätningar utan hela tiden.

Brexit och gränsen mellan Irland och Nordirland

Anf. 104 DAVID LINDVALL (S):

Herr talman! Min fråga riktar sig till EU- och handelsminister Ann Linde.

Statsrådet har i veckan besökt gränsen mellan Nordirland och Irland, som olyckligtvis ser ut att bli en gräns också mellan EU och Storbritannien. Det här kommer att bli en knäckfråga i det framtida avtal som EU och Storbritannien ska sluta när Storbritannien olyckligtvis lämnar vår union. Brexit är ju olyckligt för Sverige, olyckligt för unionen och olyckligt för Storbritannien. 65 miljoner kunder lämnar EU:s inre marknad, 100 000 svenskar som i dag bor i Storbritannien får en adress utanför EU och Sverige förlorar en nära allierad. Därför är det så viktigt att vi får ett avtal på plats, i tid dessutom.

Min fråga till statsrådet är därför: Hur fortskrider arbetet med frågan om gränsen mellan Nordirland och Irland, som är så viktig för att avtalet mellan Storbritannien och EU ska kunna komma till stånd?

Anf. 105 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Tack, David Lindvall, för frågan!

Tyvärr har jag inget positivt att säga. Vi hade ett EU-ministermöte i måndags, och jag har aldrig hört EU:s chefsförhandlare Michel Barnier så pessimistisk som han var då.

Det är framför allt skilsmäsoavtalet, en gräns mellan Irland och Nordirland, som man inte vet hur man ska hantera. Jag besökte den själv på tisdagen och onsdagen och såg hur oerhört problematiskt det kommer att bli, för på en sträcka av 50 mil finns det över 220 gränsövergångar. Visserligen säger Storbritannien att de vill ha elektroniska kontroller, men det är ingen som vet hur det ska gå till. Om man till exempel väljer att sätta upp kameror finns det risk för att de omedelbart förstörs. Därför måste de passas av en polis, och då kanske polisen attackeras och måste då passas av en militär. Då hamnar man i samma situation som den tidigare med 3 600 döda i kriget mellan Nordirland och Irland.

LO:s regionala skyddsombud och hanteringen av förtroendevalda

Anf. 106 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Ylva Johansson.

Vi kan se hur till Socialdemokraterna närstående fackförbund LO ägnar sig åt en systematisk utrensning av förtroendevalda som inte är aktiva socialister. Det senaste exemplet berättade Sveriges Radios *Ekot* om i går. En kristdemokratisk politiker har blivit utsparkad som förtroendevald. Det betyder alltså att åsiktsfrihet och mänskliga rättigheter att vara med i föreningar inte är så viktigt för Socialdemokraternas närstående LO.

Jag och statsrådet har under våren debatterat den viktiga frågan om fackförbundens koppling till regionala skyddsombud och de risker som det innebär inte minst för medarbetare som inte är socialister.

I går kunde vi också ta del av nyheten att fackförbund inte klarar av att sköta a-kassan neutralt i förhållande till fackförbundens medlemmar.

Min fråga till statsrådet Ylva Johansson är: Hur garanterar statsrådet att inte regionala skyddsombud inom LO särbehandlar icke-socialister, och vilka åtgärder tänker statsrådet vidta med anledning av rapporten som kom i går?

Anf. 107 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi har ett flertal gånger debatterat Lars Beckmans avsky för Landsorganisationen i synnerhet och facklig organisering i allmänhet.

Vem som ska ha uppdrag och väljas till förtroendeuppdrag i en facklig organisation är förstas den fackliga organisationen själv som bestämmer. Det är en viktig grundläggande rättighet i föreningsfriheten att var och en själv väljer vilken förening man vill vara med i. De som är medlemmar i den föreningen väljer förtroendevalda och vem som ska representera dem i olika sammanhang.

De regionala skyddsombuden har en väldigt viktig uppgift och fullföljer uppgiften på ett bra sätt. De redovisar också sin verksamhet, och de har nyligen fått utökade resurser med anledning av arbetet mot sexuella trakasserier.

(Applåder)

Anf. 108 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till Ylva Johansson.

Arbetslösheten sjunker och sysselsättningen i Sverige är den högsta som någonsin har uppmätts i hela EU. Men vi har två problem kvar. Vi har fortfarande för många arbetslösa, och vi har också arbetskraftsbrist. Det är ungefär 100 000 jobb som arbetsgivarna har svårt att hitta folk till.

En gemensam nämnare för de arbetslösa och de jobb som inte blir tillsatta är utbildning. De arbetslösa som saknar grundskole- eller gymnasieutbildning har väldigt svårt att få jobb. Och för de yrken där det råder arbetskraftsbrist krävs någon form av utbildning. Det behöver inte vara en så lång utbildning. Det kan vara en ganska kort utbildning, inte minst yrkesutbildning. Men utbildning krävs.

Kan man koppla ihop arbetskraftsbrist och arbetslöshet eller på något annat sätt se till att vi löser de här problemen?

Anf. 109 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Hillevi Larsson sätter fingret både på de två stora utmaningarna och på lösningen.

Vi har en mycket stor arbetskraftsbrist inom en lång rad yrken, och vi har en alltför hög arbetslöshet. I det läget är det förstås viktigt att man inte gör nya hittepåjobb utan i stället säkerställer att de personer som är arbetslösa så småningom kan ta de lediga jobben där vi har stora arbetskraftsbehov. Ett sådant område är välfärden, framför allt äldreomsorgen. Därför satsar regeringen på extratjänster, som gör att man kan arbeta upp till två år, träna sig i svenska och pröva om man passar i verksamheten. Om det visar sig att man passar bra att arbeta i äldreomsorgen erbjuder vi nu vidareutbildning till vårdbiträde, så att man kan arbeta i ett av de viktiga yrken där fler anställda kommer att behövas både nu och än mer i framtiden.

Klassificeringen av extratjänster

Anf. 110 ANNIKA QARLSSON (C):

Herr talman! Det är nästan en händelse som ser ut som en tanke att det är extratjänster som jag skulle vilja ställa en fråga om till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson.

Vi har ett helt fantastiskt arbetsmarknadsläge. Vi har en högkonjunktur som är oerhört stark, och det ska vi vara tacksamma för. Det vi dock kan vara säkra på är att efter en högkonjunktur kommer en lågkonjunktur; det är bara fråga om när.

Det beror mycket på arbetsmarknadsläget när det gäller vilka åtgärder och insatser man väljer att vidta och göra. Där har regeringen valt att satsa stort på extratjänster. Vi skulle ha landat i något annat alternativ, men det är inte det jag tänker ställa frågan om.

När vi tog över 2006 rensade vi rätt ordentligt i systemen för att göra tydligt vilka som var i arbetsmarknadsåtgärder och vilka som hade jobb på den reguljära arbetsmarknaden. Det handlade om att göra tydligt hur statistiken såg och vilka åtgärder vi behövde vidta.

Nu kan man konstatera att extratjänsterna till skillnad från andra arbetsmarknadspolitiska insatser räknas som riktiga jobb, vilket gör att Arbetsförmedlingens statistik är rätt friserad, för att uttrycka sig mildt.

Ska det vara på det viset?

Anf. 111 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag känner mig väldigt tveksam till det Annika Qarlssoon tar upp.

När man har en subventionerad anställning bedöms man oftast vara i en åtgärd och därmed kvarstående på Arbetsförmedlingen. Det är viktigt att komma ihåg att det är Statistiska centralbyrån som ansvarar för arbetslöshetsstatistiken när de gör sina AKU-undersökningar. Det är intervjuundersökningar där individen får frågan om man arbetade den aktuella mätveckan eller inte. Man kan aldrig vara helt säker på hur individen gör bedömningen av sitt arbete i undersökningarna.

Arbetsförmedlingens statistik är inte en statistik över arbetslösheten utan snarare en statistik över Arbetsförmedlingen verksamhet. Där kan man följa både dem som är öppet arbetslösa och dem som är i olika typer av åtgärder.

Frågestunden var härmed avslutad.

Styrande principer inom hälso- och sjukvården och en förstärkt vårdgaranti

§ 9 (forts. från § 7) Styrande principer inom hälso- och sjukvården och en förstärkt vårdgaranti (forts. SoU22)

Anf. 112 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr talman! I dag tar vi första steget på en nödvändig omstrukturering i den svenska hälso- och sjukvården när vi ska besluta om styrande principer inom just denna hälso- och sjukvård.

Vi börjar resan från en sjukhustung vård till en förstärkt första linjens vård. Det är en vård som i huvudsak ska ges nära människor. Det kan vara på vårdcentraler, men det kan också handla om sjukstugor, mobila team eller gärna om vård i patienternas hem – och kanske till och med digitalt.

Det är viktigt att påpeka att propositionen medger att om det av effektivitets- och kvalitetsskäl behövs kan man koncentrera vården till ett fåtal ställen. Det är värt att påminna, precis som Bengt Eliasson tidigare gjorde, om att vi har fattat beslut om den nationella högspecialiserade vården. Bengt Eliasson tog upp det här i den föregående debatten om det föregående betänkandet. Detta kan vi vara stolta över.

Det som sker sällan i livet men som kräver speciella och specialiserade insatser kan de flesta människor tänka sig att resa till. Men det som sker oftare, det som drabbar de flesta av oss och det som kräver kontinuitet och samordning ska organiseras nära människorna. Det sker också oftast med en stor delaktighet av patienterna.

Nära vård är ofta god vård. Det finns flera skäl till att organisera vården nära patienterna och människorna. Det är förmodligen lättare att ge en jämlik vård om vi organiserar den nära människorna. Vi kan uppnå högre kva-

litetsresultat, inte minst när det gäller kontinuitet kring patienterna. Naturligtvis är det också effektivare att möta människor tidigare och att de går till primärvården eller får vården nära än att den ska ske på sjukhusen.

Förhoppningsvis får vi en förflyttning av debatten om hälso- och sjukvården i Sverige så att den handlar om de här frågorna i stället för det som har gällt tidigare, där man diskuterar sjukhusvården.

Herr talman! Mycket kan och bör ske nära patienterna och utgå från deras behov och inte från sjukvårdens behov, vilket ofta är fallet i dag. Framför allt handlar detta om grupper som har behov av stora insatser. Det gäller ofta insatser som ska ges från flera håll och som på olika sätt är omfattande. Det handlar många gånger om äldre multisjuka men också om kroniker som behöver stor kontinuitet. Det kan även handla om psykisk ohälsa och att möta den på olika sätt, att möta den tidigt och att åtgärda enklare och medelsvåra tillstånd. Det gäller framför allt att arbeta förebyggande och hälsofrämjande så att människor inte behöver bli sjuka.

Det har talats mycket om tillgänglighet och vårdköer tidigare här i dag, och det kommer vi kanske att fortsätta att göra. Förmodligen kommer vi aldrig att kunna bygga bort vissa vårdköer och väntetider om vi inte blir bättre på att förebygga ohälsa och förhindra sjukdom. Det borde bli en större uppgift för hälso- och sjukvården, men också inom andra delar av samhället.

Herr talman! Dagens beslut handlar också om en förstärkt vårdgaranti. Det är viktigt för förtroendet för sjukvården, naturligtvis, men också för att förhindra mycket av lidande och sjukdomar. Det är viktigt att människor snabbt i kontakt med sjukvården. Vi vet från flera undersökningar att människor känner sig tryggare om de kommer i snabb telefonkontakt eller annan kontakt med vården.

Dagens beslut handlar om ett förslag om att den första medicinska bedömningen kan göras utifrån det behov patienten har och av annan legitimerad personal än en läkare. Och den kan inte bara göras professionsneutral utan också tekniskt neutral, med digital teknik.

Detta innebär många fördelar för patienterna; det säger sig självt. Om man till exempel söker för olika smärttillstånd kan det många gånger vara bra att den första bedömningen görs av en legitimerad duktig fysioterapeut som vet hur man snabbt kan komma i behandling och påbörja sin träning på ett tidigt stadium. Eller varför inte en erfaren distriktssköterska, som är van vid att bedöma infektionstillstånd eller andra tillstånd hos patienterna?

Med tanke på att många patienter som söker primärvård gör det av psykosociala skäl tror jag att det kan vara en stor fördel att den första bedömningen kan göras av en kurator eller en psykolog. De kan då redan från början ta ett samtal eller hjälpa patienten in på rätt väg.

Självklart ska personalen också snabbt kunna förmedla kontakt med en läkare när de ser att det behövs. Det ingår naturligtvis i deras kompetens. Detta får till resultat att det avlastar läkaren, som kan ägna sig åt de patienter som behöver hans insatser.

Reformen skapar förutsättningar för att utveckla och organisera en bättre arbetsmiljö för vårdpersonalen och därmed skapa attraktivare arbetsplatser och få fler att söka sig till primärvården – eller vi kanske ska tala om den nära vården – och höja statusen där.

Det är tillfredsställande att kunna konstatera att regeringen har anslagit 1 miljard i budgetpropositionen för 2018 för att reformen ska kunna påbörjas.

Herr talman! I reformen finns ingen motsättning till en framtida lagstiftning om att erbjuda en fast läkarkontakt med samordningsansvar. Det är ett förslag som vi socialdemokrater står bakom.

Kontinuitet och samordning är viktiga värden för en god vård med patientens behov i centrum. Vi vill arbeta för att detta ska lagstiftas under nästa mandatperiod.

Herr talman! Underlaget för propositionen är delbetänkandet *God och nära vård* från Anna Nergårdhs lite större utredning där det ingår fler reformer för att det ska bli en god och nära vård. Nästa delbetänkande väntas om några veckor. Där kommer ett nationellt utformat uppdrag för primärvården att redovisas.

Detta torde vara känt för oppositionen som ändå envisas med ett tillkännagivande i saken. För oss socialdemokrater kunde det kanske vara motiverat att ställa oss bakom detta för att förhindra att vi anklagas för att inte vilja det som är gott och riktigt, vilket numera sker ganska ofta i den här kammaren.

Men att använda tillkännagivandeinstrumentet på det här okynnesviset gör att det till slut blir ett urvattnat och menlöst instrument, och i det här fallet känner vi oss föranlåtna att markera.

Bifall till vår reservation under punkt 4, reservation 8. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 113 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Jag vill inledningsvis säga att vi naturligtvis står bakom alla moderata reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 13.

Svensk hälso- och sjukvård har både problem och utmaningar. Vi vet att vi har en av världens bäst medicinskt fungerande sjukvård, men problemen och utmaningarna är ganska många.

Det mest akuta problemet handlar om patienternas bristande tillgänglighet till rätt vård i rätt tid och på rätt vårdnivå. Sverige har under de senaste åren sett en situation med fördubblade vårdköer. I dag finns vi i den absoluta bottenligan i Europa. Vi har Europas allra längsta väntetider tillsammans med Irland och Storbritannien.

Just kontinuiteten och tillgängligheten är en av de stora utmaningarna. För precis de patientgrupper som mina politiska kollegor har talat om är det våra gamla, multisjuka kroniker som ofta faller mellan stolarna och som har störst behov av en vård framöver som också ser och möter deras behov på ett bättre sätt.

Svensk vård är alldeles för sjukhustung, och den nära vården och primärvården är inte tillräckligt väl utbyggd. Därtill är de regionala skillnaderna mellan de landsting eller regioner som satsar mest respektive minst på primärvården väldigt stora. Det skiljer uppemot 45 procent mellan den region eller det landsting som satsar mest jämfört med det som satsar minst.

Det finns ett stort behov av ett nationellt utformat uppdrag när det gäller primärvården. Jag väljer att se det som något positivt att vi i denna kammare, som uttrycker folkets vilja, så tydligt markerar att vi vill se ett nationellt primärvårdsuppdrag. Jag gläder mig åt att vi ska få se detta. Vi väntar på det. Kommer det, så är det välkomnat av Alliansen.

Herr talman! Förslagen om en stärkt vårdgaranti är i grunden helt i linje med ett modernt sätt att se på hur vården har utvecklat sina arbetssätt och metoder.

Vårdgarantin gällande första besök i primärvården ska vara professionsneutral. Det står inte heller i motsats till vår politiska linje att alla patienter som vill ska ha rätt även i den praktiska vardagen till en fast vårdkontakt i form av läkare och vårdteam med början i den nära vården.

Vem patienten får möta i dag avgörs vid den första kontakten med vården. Vi menar att det allra största problemet är de växande vårdköerna och oförmågan att se till att patienternas nuvarande lagstadgade vårdgaranti efterlevs.

Att du som patient har rätt till en fast läkarkontakt finns redan lagstadgat i såväl hälso- och sjukvårdslagen som i den av alliansregeringen införda patientlagen. Det är genomförandet och efterlevnaden som inte håller måttet.

Herr talman! På bara tre år har vårdköerna i Sverige fördubblats. En central förklaring till denna negativa utveckling med fördubblade vårdköer är att den S-ledda regeringen avskaffat kömiljarden. Socialdemokraterna har under lång tid varit starka motståndare till prestationsbaserade metodiska system som ger tydliga incitament och belönar kortare väntetider.

Vi tror på att sätta fokus och prioritera att korta de fördubblade vårdköerna. Detta startar med ett systematiskt metodiskt arbete som är resultatriktat. Därtill öppet och transparent som enkelt och tydligt redovisar för alla patienter, anhöriga och vårdpersonal vilka lagstadgade rättigheter patienterna har.

Vårdköerna ska skyndsamt tas bort. Det arbetet måste börja nu. Patienterna ska inte behöva sitta i väntrummet.

Anf. 114 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Vi Sverigedemokrater delar den här propositionens bedömning, att alla vårdens aktörer bör sträva åt samma håll i omstrukturen av hälso- och sjukvården.

Vi anser också att förflyttningen bör ske från dagens sjukhustunga sjukvård till en förstärkt första linjens sjukvård. Grunden måste vara en god och nära vård som tydligt utgår från patientens behov.

Man ska komma ihåg att svensk hälso- och sjukvård är sjukhusdominerad, och primärvården utgör bara en mindre del av hälso- och sjukvårdssystemet.

Vi anser därför att hälso- och sjukvårdens strukturer behöver förändras för att åstadkomma såväl ökad kvalitet som bättre tillgänglighet och effektivare resursutnyttjande.

Primärvården har en mycket viktig roll att fylla för en mer jämlik och effektiv sjukvård, och den rollen kommer att bli allt viktigare framöver.

Men för att primärvården ska kunna bli den här tydliga basen för svensk sjukvård som den är ämnad att vara behöver den naturligtvis stärkas.

Herr talman! Sverigedemokraterna delar dock bedömningen från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys att förslaget i propositionen riskerar att leda till ökad geografisk ojämlikhet och ökade skillnader mellan grupper.

Den geografiska ojämlikheten kan komma att öka som en följd av att de kompetenser som vården kan erbjuda i praktiken varierar över landet. Dessutom finns det en risk för att tillgången till en viss kompetens, snarare än behovet, kommer att styra vem patienten får träffa.

Det finns även en uppenbar risk för ökade skillnader mellan olika grupper eftersom patienter som bättre kan uttrycka sig och beskriva sina behov i högre grad kan få komma att träffa en läkare.

Eftersom besök hos läkare är en viktig kvalitetsmarkör anser vi att förslaget leder till ett försämrat värdeerbjudande och på sikt ett urholkat förtroende för primärvården – både hos befolkning och hos profession.

Om detta då resulterar i att såväl patienter som personal söker sig till annan vård blir den dynamiska effekten av förslaget att primärvårdens roll i hälso- och sjukvårdssystemet försvagas snarare än förstärks.

Vi delar också de farhågor som framförs av SBU och Vårdanalys om att den inledande medicinska bedömningen av nya patienter som söker sig till primärvården med diffusa symtom är en av de mest utmanande uppgifterna för en läkare. Därmed riskerar man patientsäkerheten om man lägger ut denna uppgift på andra professioner.

Därmed avstyrker vi den delen i propositionen som regeringen väljer att kallar en förstärkt vårdgaranti inom primärvården

Vi ställer oss bakom reservation 3 som innebär en skärpt vårdgaranti som ger patienterna rätt till läkarbesök inom tre dagar. Vi ställer oss även bakom även reservation 1.

Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 1.

Anf. 115 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman, åhörare, tittare och lyssnare! Den rödgröna feministiska regeringen arbetar systematiskt och målmedvetet för en långsiktigt hållbar välfärdspolitik. Hälso- och sjukvården är en viktig del för allas vårt välbefinnande. Hur den styrs blir därför avgörande för i vilken utsträckning hälso- och sjukvården lyckas med sitt uppdrag.

Under debatter som denna får vi ofta höra från talarstolen att vi har stora problem med köer och kompetensbrist. Då kan det vara viktigt att komma ihåg att en av de stora anledningarna till det är de åtta åren med alliansstyre. Under de åren sjönk nämligen antalet sysselsatta i välfärden, och det gäller både den offentligt organiserade och den med offentliga pengar privat organiserade. Den sjönk från 134 till 128 personer per tusen invånare. Det är ett tapp på 6 tjänster per tusen.

Den nuvarande regeringen har på bara fyra år lyckats återställa detta, och vi har lite mer. Nu är 135 personer anställda per tusen. Då ska man komma ihåg att befolkningen under dessa fyra år har ökat ganska kraftigt.

Alliansåren var alltså ett större slag mot välfärden än 90-talets budgetsanering. Då tappade man fem tjänster per tusen invånare i landet. Under alliansåren tappade man sex. Jag tycker att man ska komma ihåg det. Man kan inte bara räkna pengar, utan man måste tänka på vad pengarna räcker till. Under sex år har man både inflation och löneökningar som dränerar kronorna, vilket gör att antalet timmar man kan köpa för dem sjönk.

Det här betänkandet behandlar en proposition från regeringen som utgår från det första delbetänkandet från utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård. Vidare behandlas 15 yrkanden i följdmotioner och 22 yrkanden från äldre motioner.

Först måste jag som alla debattörer brukar göra i debatter om vård påpeka, så att det inte missförstås, att vi i Miljöpartiet självklart är väl medvetna om att de medicinska resultaten i den svenska vården är av mycket hög kvalitet. Svensk vård hör till den bästa i världen, och inom EU är det bara Luxemburg som har fler läkare per capita än vad vi har i Sverige.

Det betyder inte att vi inte kan bli bättre. Vi är väl medvetna om att vi har stora och svåra utmaningar framför oss. Vi har väldigt stora pensionsavgångar bland vårdpersonal under de kommande tio åren, och det är ganska svårt att attrahera unga att välja yrket. Demografin, som nämnades i den förra debatten, är heller inte till vår fördel med många i de äldre årskullarna och få i de yngre.

Vi är dock inte ensamma om problemet. I princip alla välfärdsländer har samma problem, även om Sverige ligger i fronten av utvecklingen, om jag har förstått det rätt. Även om vården är av hög klass har vi orimligt långa väntetider för dem som söker sig till vården för många av de ohälsoproblem som finns. Vårdsektorn behöver med andra ord förnyas och förändras om vi ska klara av att även i framtiden ha den kanske bästa vården i världen.

Regeringen gör därför bedömningen att den svenska hälso- och sjukvården behöver genomgå en grundläggande strukturell förändring. Som några föregående talare har sagt är den nu aktuella propositionen är bara ett steg i en längre förändringsprocess. I den föreslås bland annat hur vården ska organiseras så att mer av den vård som ges kan ges närmare befolkningen. Det innebär i praktiken att en del av det som i dag sker på sjukhus flyttas ut till en utvecklad primärvård med större kompetens. Regeringen pekar också på att geografisk koncentration av vissa verksamheter kanske kan vara motiverad av kvalitets- och säkerhetsskäl. Både den breda vården och den specialiserade vården behöver alltså strukturförändras.

I propositionen föreslås också en förändrad vårdgaranti i primärvården. Syftet med den är att patienter snabbare ska komma till rätt behandling i systemet och att läkartiden ska utnyttjas på ett bättre sätt. Lösningen består i att vårdgarantin inte knyts till en läkarkontakt utan i stället till en kontakt med en relevant legitimerad person inom vården. Det kan naturligtvis vara en läkare, men det kan också vara andra legitimerade yrkeskategorier inom vården.

Trots att betänkandet innehåller 16 reservationer tolkar jag dem ändå som att det i huvudsak finns en bred samsyn om i vilken riktning hälso- och sjukvården bör gå. Det är en omstöpning som kommer att ta lång tid, många år, och det är nödvändigt att det finns en gemensam syn på i vilken riktning förändringen ska gå.

I Sverige vi har en tid framför oss som jag tror i värsta fall kommer att innebära ganska svaga regeringar och att de ibland kommer att skifta. Då är en bred samstämmighet än viktigare.

Jag vill inte gå i polemik med några av de förslag som oppositionen har lagt fram. Det är onödigt när man har en i grunden bred samsyn. Därför nöjer jag mig med att uttrycka mitt missnöje med att oppositionen tydligen måste komplettera alla betänkanden med tillkännagivanden, även om det ibland, som i detta fall, blir löjligt. Tillkännagivandet handlar ju här om något som kommer till riksdagen om bara några veckor, vilket oppositionen är väl medveten om.

Jag tycker, och har sagt det i kammaren förut, att instrumentet tillkännagivande ska användas med viss respekt och i de fall när det som krävs innebär något nytt, inte något som redan har aviserats.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till reservation 8 och förslaget i betänkandet i övrigt och avslag på övriga reservationer.

Anf. 116 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Svensk primärvård har mycket stora problem. I andra jämförbara länder har uppåt 90–95 procent, kanske 98 procent, av hela befolkningen en fast läkarkontakt i primärvården. I dag har detta sjunkit, och bara 42 procent av den svenska befolkningen har en fast läkarkontakt i primärvården.

Inom primärvården fattas i dag 2 700 läkare. Det hela hålls uppe med hjälp av 1 500 stafettläkare, som snurrar runt. Det blir lönekostnader på kanske 200 000 kronor per månad, vilket är helt orimligt. Är det någonsans det är mycket viktigt att vi har kontinuitet inom sjukvården är det just i primärvården. Där är kontinuiteten i dag kanske som allra sämst.

Myndigheten för vårdanalys har gång på gång påpekat detta. Den säger till och med att de siffror vi har angående tillgänglighet sannolikt är falska. När man redovisar att 90 procent får det vårdgarantin stipulerar – träffa en läkare inom sju dagar – säger Myndigheten för vårdanalys att detta inte stämmer. Det beror på att alldeles för många patienter hör av sig till vårdcentralen, och när man får höra att det är väntetider på många veckor för att få en tid hos den egna läkaren väljer man i stället att gå till akutmottagningen, använda Kry-appen eller något annat. Vi har ett jättestor problem med tillgängligheten i svensk primärvård.

I stället för att angripa och åtgärda grundproblemet med en stor brist på allmänläkare och med 1 500 stafettläkare i ett av världens mest läkartäta länder väljer regeringen att ta bort rätten att träffa läkare inom sju dagar. Detta är ett mycket olyckligt beslut för svensk primärvård.

Jag kan inte annat än hålla med Myndigheten för vårdanalys i dess mycket skarpa kritik av förslaget. Regeringen har föreslagit att man ska införa en ny gräns på tre dagar då man ska få en bedömning av någon annan, men samtidigt tar man bort sjudagarsrättigheten som finns i dag. Myndigheten för vårdanalys säger att detta kommer att få svåra konsekvenser för primärvården.

För det första kommer det att öka den geografiska klyvningen av svensk sjukvård. Det kommer att leda till att sjukvården i framför allt Norrlands inland blir sämre. Vi vet att sjukvården i framför allt glesare delar av Sverige i dag bärs upp av stafettläkare. Där organiserar man sjukvården mycket så att man ska klara sig utan läkare.

I ett landsting i norr hade man i början av veckan en konferens där man diskuterade lagförslaget, som då såg ut att gå igenom. Inte mindre än två verksamhetschefer konstaterade att de i och med den lagändring som riksdagen nu ska besluta om inte längre behöver anlita lika många stafettläkare. De kan då ha en primärvård med färre läkare. I ett av de länder med minst antal läkare inom primärvården ser man den här möjligheten. Detta kommer att öka den geografiska klyvningen, vilket är djupt olyckligt.

För det andra kommer det att öka klyftorna och klyvningen mellan de människor som har en utbildning, har svenska språket och har ett arbete och dem som lever i utanförskap. Vi vet att välutbildade människor vet precis vilka ord de ska använda för att få den där tiden hos en läkare som de eftertraktar. Det är inte lätt att komma förbi sjuksköterskan i telefon alla gånger när man vill ha en tid hos en läkare. Men vi vet att människor som har en socioekonomiskt god status vet precis vilka saker de ska säga för att få den där tiden hos läkaren.

Myndigheten för vårdanalys är jättetydlig med att det beslut som riksdagen nu står i begrepp att fatta kommer att öka den socioekonomiska klyvningen av den svenska primärvården. Det kommer att bli svårare för dem som har en svag ställning att få tillgång till läkartider.

Det tredje som Myndigheten för vårdanalys säger är kanske minst lika allvarligt. Det är att det kommer att begränsa läkartillgången i den svenska primärvården. Sverige är i dag ett av de länder som har minst antal läkarbesök i primärvården per capita. Det finns inom OECD-området bara ett enda land som ligger lägre än vad vi gör. I det landet vill riksdagen nu gå in och stifta lag och säga att även här behövs inte läkare. Sjudagarsgränsen ska tas bort.

Vi vet att det är ett problem att få läkare att söka till primärvården just beroende på att de har blivit en figur på ett löpande band. De har inte ansvar för sina patienter. Nu ska vi fatta ett beslut som gör att det blir ännu mindre behov av läkare i primärvården. Det är, herr talman, att gå åt helt fel håll.

Slutligen påpekar också Myndigheten för vårdanalys att beslutet kommer att ytterligare försämra befolkningens förtroende för den svenska primärvården. I ett läge där man vet att man inte ens har rätten att kräva att få träffa en läkare inom sju dagar kommer man helt enkelt att vända sig åt andra håll.

Människor är inte dumma. Vet jag att när jag ringer till vårdcentralen och säger att jag vill ha en tid hos min läkare då förnekas den rätten beroende på lagändringen, vad jag gör då? Jo, då åker jag till akutmottagningen på sjukhuset och sätter mig där i väntrummet. Jag vet att sätter jag mig i väntrummet på akutsjukhuset får jag till sist träffa en läkare.

Eller så plockar man fram sin mobiltelefon, och på några minuter får man kontakt med en läkare via Kry-appen. Eller så skaffar man en privat sjukförsäkring via sin arbetsgivare eller betalar själv. Det här kommer att försämra allmänhetens förtroende för den svenska primärvården.

Herr talman! Det är ett mycket olyckligt beslut med tanke på de stora problem vi står inför. Vi skulle egentligen behöva göra precis tvärtom. Vi skulle förstås ha gjort som Socialstyrelsen har föreslagit och som det även har varit en diskussion om i SKL.

Stärk gärna vårdgarantin genom att införa ny gräns på tre dagar för en bedömning från annan legitimerad personal. Men ta för guds skull inte bort

rätten för patienten att träffa läkare inom sju dagar. Det kommer att försämra den svenska primärvården och inte förbättra den.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservation nr 2.

Anf. 117 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Den här dagen har vi diskuterat vård. Det är alltid lika intressant. Med tanke på det Anders W Jonsson sa vill jag säga att det kanske finnas andra som man behöver träffa när man kommer till en vårdcentral. Det kan vara en terapeut, en psykolog eller någon annan om man mår psykiskt dåligt.

Det här är generellt ett bra förslag generellt som regeringen har tagit fram. Det finns vissa skönhetsfläckar, och jag kommer att gå in på dem. Vi har redan talat om jämlik hälsa och att det ska vara överordnat i vården. Den ojämlikhet vi faktiskt ser är helt oacceptabel. Det behöver inte bara handla om att man ska kunna gå till en läkare direkt. Det kan också handla om privatisering.

Bor du i Tensta eller i Rinkeby är det väldigt svårt att komma i kontakt med en vårdcentral i Stockholm över huvud taget till skillnad mot om du bor på Kungsholmen eller Östermalm. Det är också en intressant skillnad man skulle kunna dyka ned i.

Det finns både regionala skillnader och socioekonomiska klasskillnader. De skillnader i hälsa vi ser handlar om vilken vård man vård man får, tycker jag det ser ut om.

I propositionen föreslås att landstinget ska organisera hälso- och sjukvårdsverksamheten så att vården ges nära befolkningen. Det är väldigt bra. Det blir en omsvängning. Man nämner att det ska vara motiverat av kvalitets- eller effektivitetsskäl. Bakom ordet effektivitetsskäl kan väldigt mycket rymmas, exempelvis nedskärningar.

Vänsterpartiet har ställt sig bakom att i specifika fall centralisera den särskilda specialistvården om kvaliteten kan garanteras. Men vi vill också slå vakt om patientperspektivet. Det är extremt viktigt att kravet på effektivitet som nämns inte bara syftar på organisation och landstingets ekonomiska avvägningar utan även på människors rätt till en tillgänglig vård och patientsäkerhet. Annars blir vi inte speciellt trovärdiga. Då ses vi som om vi är några som sitter i våra elfenbenstorn och inte bryr oss om vården i Burträsk eller Bromölla.

När vården organiseras om bör en av de viktigaste frågorna vara vad som är mest effektivt för patienterna. I Sollefteå har man under de senaste åren haft en väldigt enögd effektivitetsfokuserad omorganisering. Det har resulterat i att patienternas upplevelse av trygghet helt har försvunnit. Det är en utveckling av vården som vi i Vänsterpartiet motsätter oss och aktivt motarbetar.

I de styrande principerna för hälso- och sjukvårdens organisering bör det framgå att förutom kvalitetsskäl och effektivitetsskäl ska patientsäkerheten vara i fokus vid centralisering av vården geografiskt. Jag lyfter därför fram reservation nr 2.

Vi har talat om digital vård. Den är fantastisk när den fungerar. Men det digitala systemet kan bli någonting annat än vad det är nu. Nu är det väldigt mycket doktor Cash. Vi har tidigare talat om nätdoktorerna. Det är en bra marknad om man är ute efter en högre vinst.

Internetbaserad vård ska användas som ett komplement och förstärka den befintliga vården. Vi har frågat Annika Strandhäll och bett regeringen ge besked om hur man avser att hantera de problem som kan uppstå med anledning av en kommersiell digital vård.

Det kan vara ökad antibiotikaförskrivning. Nu lät det här från Liberalerna som att allting var rosenrött. Det handlar om hur man planerar att följa upp de digitala nätdoktorerna och titta lite på vad de ska göra och inte göra. Nu ska det undersökas, och det tycker vi är bra.

När vården inte är tillräckligt tillgänglig för människor växer marknaden för kommersiella nätdoktorer. Det har gjorts en undersökning, precis som jag nämnde förut. Man kan titta på vilka som ringer doktor Cash. Det är förvånansvärt många i innerstan. Där dräller det redan av vårdcentraler till skillnad mot i ytterstadsdelarna här i Stockholm.

Vänsterpartiet vill se att samhället tar ansvar för att hälso- och sjukvården är jämlik. Därför borde landstingen ha ansvar för infrastrukturen för de digitala vårdkontaktarna. Man kan titta på landstinget i Västerbotten. Det har genom Storumans vårdcentral byggt upp ett digitalt system som gynnar befolkningen. Det vore rimligt att det såg ut så lite varstans i landet. Syftet med den digitala vården ska vara att föra vården närmare patienterna.

Jag står bakom de reservationer vi har men för tids vinning lyfter jag fram nr 9. Jag yrkar bifall till den och avslag på allt annat.

Anf. 118 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag har oerhört stor respekt för Vänsterpartiets engagemang i att minska klyftorna i samhället. Jag tror att Karin Rågsjö precis som jag är väldigt orolig över att hälsoklyftorna ökar i Sverige. Dessutom ökar klyftorna vad gäller tillgången till sjukvård.

Människor som är sämre bemedlade och som inte har det svenska språket har betydligt svårare att komma till och få sjukvård. Det har Cancerfonden redovisat, och det har även visats från kardiologhåll för hjärtsidan att klyftorna nu ökar.

Myndigheten för vårdanalys lyfter som ett av sina fyra tunga argument fram varför man absolut inte ska ta bort sjudagarsgränsen. Den säger: Gör inte det, eftersom det kommer att öka klyftorna i den svenska primärvården. Jag blir då förvånad att Vänsterpartiet ändå ställer upp på det här förslaget.

Mekanismen bakom att det kommer att försvåra är att för varje gång man sätter upp ett hinder för patientens rätt att träffa sin läkare är det de högtbildade och de bemedlade som vet vilka ord de ska använda och kan vara påstridiga gentemot sjuksköterskan i telefonen som på det sättet tar sig fram.

Vi vet väldigt väl från internationell forskning att sättet att minska klyftorna i hälso- och sjukvården är att öka tillgängligheten och se till att man sänker trösklarna för patienter att kunna nå sin läkare. I det här förslaget gör vi precis tvärtom. Jag blir förvånad.

Min fråga till Karin Rågsjö är: Vad har ni gjort för fördelningspolitisk analys av förslaget i ett läge där vår expertmyndighet är så tydlig med att om vi beslutar om detta kommer det att öka klyftorna? Det borde inte vara Vänsterpartiets politik, herr talman.

Anf. 119 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det finns många ingångar, Anders, när det gäller jämlikhet och ojämlikhet. Det kanske inte bara är om man får träffa doktorn först som ska avgöra jämlikheten. Jämlikheten kan också handla om att det över huvud taget finns en vårdcentral, med olika professioner.

Jag tycker att du dissar alla andra som jobbar inom hälso- och sjukvården. Om du har en sjuksköterska som gör en selektion och anser att du är allvarligt sjuk hamnar du förstås hos en läkare. Om du mår psykiskt dåligt kanske du hamnar hos en kurator.

Jag undrar varför inte du, Anders, har tänkt på jämlikheten när det gäller vinster i välfärden och exempelvis etableringsfriheten? Varför har inte du tänkt på det som en stor grej? Varför ska det exempelvis finnas så få vårdcentraler i socialt och ekonomiskt utsatta områden? Varför lägger man ned vårdcentralen i Tensta medan man har 13 vårdcentraler på Östermalm? Sådana frågor är jämlikhet för mig.

Även Läkarförbundet är med på detta förslag, om jag inte är helt ute och cyklar. Jag ser att du skakar på huvudet nu – du får rätta mig om jag har fel.

Jag tror inte att läkaren alltid är den man ska träffa i första hand. När jag ringer min vårdcentral, som funkar jättebra, får jag prata med en sjuksköterska. Sedan avgör hon vem jag ska träffa. Det är inte så avancerat. Men på andra orter är det inte så, och det här måste man följa upp. Det handlar mycket om hur man satsar på vårdpersonalen och om det ska finnas någon vårdpersonal i Sollefteå och så vidare.

Det är också viktigt att titta på centraliseringen. Vad ska vi göra, och hur ska vi centralisera vården? Det får inte bli som i Norrlands inland, där man avlövar vården. Om detta är vi ganska överens, du och jag – kanske.

Anf. 120 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Min frågeställning gäller att vi nu på riksdagens bord har fått ett lagförslag, där expertmyndigheten, Myndigheten för vårdanalys, är jättetydlig: Om ni röstar igenom detta kommer det att öka den geografiska klyvningen i det att primärvården riskerar att bli ännu mer läkargles i Norrlands inland.

Jag vet att det hos Vänsterpartiet kanske inte finns något stort engagemang just för Norrlands inland och för att hela Sverige ska leva. Men den andra delen i kritiken från Myndigheten för vårdanalys borde Vänsterpartiet ta till sig.

Det handlar just om att när det gäller läkarbesök finns det redan i dag är en ojämlik fördelning. De högre socialgrupperna har betydligt större möjlighet att få läkarbesök än vad människor som är utlandsfödda, som saknar utbildning eller som är arbetslösa har. Så vet vi att det är i dag.

Myndigheten för vårdanalys säger att denna orättvisa kommer att förstärkas i och med detta förslag. Klyvningen ökar, och de socioekonomiska klyftorna ökar i det att vi får en uppdelning av svensk sjukvård där socialgrupp 1 och 2 får tiderna hos läkare. De vet ju exakt vilka krav de ska ställa för att få komma in till doktorn. Men andra, kanske utlandsfödda, arbetslösa och människor med lägre utbildning, har inte dessa nyckelord. De vet inte vilka krav de ska ställa för att komma in.

Det är därför jag blir så förvånad över att Vänsterpartiet, som har en ambition att minska klyftorna i samhället, ändå är beredda att rösta igenom propositionen trots att Myndigheten för vårdanalys kopplar på det röda varningsljuset för fullt och säger: Om riksdagen släpper igenom propositionen ökar klyftorna ytterligare i den svenska sjukvården. De rika får en gräddfil till läkarbesöket i primärvården, medan de som redan i dag har det tufft får det svårare.

Det är detta jag vill fråga Vänsterpartiet om: Hur har ni tänkt när ni röstar för ett förslag som kommer att öka klyftorna i sjukvården?

Anf. 121 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra dig, Anders, tala om jämlikhet och ojämlikhet. Det gör du inte så himla ofta, måste jag säga.

När det gäller Vänsterpartiets intresse för Norrlands inland kan jag säga att om det är någonstans vi har varit och besökt är det just dessa regioner. Vi har träffat folk där på olika sätt, och det är just därför vi har organiserat oss när det gäller Sollefteå.

Jag tror inte att jämlikheten när det gäller hälso- och sjukvård hänger på att man får träffa en doktor. Jag tror att jämlikheten handlar om så mycket annat. Självklart ska man få träffa en doktor om man vill och om man behöver. Så är det, och det får man ju också – inte sant?

Men sedan är det så mycket annat. Det handlar om att det ska finnas personal över huvud taget. Sjuksköterskor och undersköterskor ska finnas på plats. Så är det inte riktigt i dag, och det beror på att man alldeles för länge har satsat för lite på personalen. Vi har gått in och förstärkt vården med 2 miljarder som vi har förhandlat in så att det ska finnas personal på plats.

Jag tror inte att jämlikhet och ojämlikhet handlar om brist på läkare. Titta på cancervården! Det handlar om brist på att se människor som inte har feta plånböcker och som har kort utbildning. Det är detta det handlar om. Det kanske vi skulle kunna börja arbeta med. Men jag tror inte att det är så att om man inte får träffa en läkare pronto blir det väldigt ojämnt. Ojämlighet handlar om klassklyftor, ekonomiska klyftor och annat. Det har vi arbetat alldeles för lite med.

(Applåder)

(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då fotografering och votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 10 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

Talmannen meddelade att före voteringen skulle fotografering genomföras i kammaren. Fotografierna skulle användas i den digitala upplevelsen av riksdagen som var under produktion och skulle presenteras efter sommaren.

SoU9 Hälso- och sjukvårdsfrågor

Punkt 1 (Hälso- och sjukvårdens organisation och styrning)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

167 för utskottet

72 för res. 1

55 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 21 MP, 19 C, 16 L, 13 KD

För res. 1: 72 M

Avstod: 31 SD, 19 V, 5 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 11 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 3 KD, 3 -

Punkt 2 (Primärvårdens organisation)

1. utskottet

2. res. 5 (C)

Votering:

221 för utskottet

19 för res. 5

55 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 72 M, 1 SD, 21 MP, 16 L, 13 KD

För res. 5: 19 C

Avstod: 31 SD, 19 V, 5 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 3 KD, 3 -

Punkt 9 (Jämlig vård)

1. utskottet

2. res. 18 (V)

Votering:

240 för utskottet

19 för res. 18

36 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 72 M, 1 SD, 21 MP, 19 C, 16 L, 13 KD
För res. 18: 19 V
Avstod: 31 SD, 5 -
Frånvarande: 15 S, 11 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 3 KD, 3 -

Punkt 23 (Prioriteringar inom hälso- och sjukvården)

1. utskottet
2. res. 35 (L)

Votering:

279 för utskottet

16 för res. 35

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 72 M, 32 SD, 21 MP, 19 C, 19 V, 13 KD, 5 -
För res. 35: 16 L
Frånvarande: 15 S, 11 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 3 KD, 3 -

Punkt 29 (Cancervård)

1. utskottet
2. res. 42 (V)

Votering:

204 för utskottet

19 för res. 42

72 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 32 SD, 21 MP, 19 C, 16 L, 13 KD, 5 -
För res. 42: 19 V
Avstod: 72 M
Frånvarande: 15 S, 11 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 3 KD, 3 -

Punkt 32 (Nationell handlingsplan för området psykisk ohälsa)

1. utskottet
2. res. 45 (M)

Votering:

204 för utskottet

72 för res. 45

19 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 32 SD, 21 MP, 19 C, 16 L, 13 KD, 5 -
För res. 45: 72 M
Avstod: 19 V
Frånvarande: 15 S, 11 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 3 KD, 3 -

Prot. 2017/18:113
17 maj

Punkt 36 (Kartläggning av orsakerna bakom den ökande psykiska ohälsan bland barn och unga)

1. utskottet

2. res. 50 (SD, KD)

Votering:

245 för utskottet

50 för res. 50

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 72 M, 21 MP, 19 C, 19 V, 16 L

För res. 50: 32 SD, 13 KD, 5 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 3 KD, 3 -

Punkt 41 (Posttraumatisk stress och psykisk ohälsa hos asylsökande och nyanlända)

1. utskottet

2. res. 54 (M, C, L, KD)

Votering:

156 för utskottet

120 för res. 54

19 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 32 SD, 21 MP, 5 -

För res. 54: 72 M, 19 C, 16 L, 13 KD

Avstod: 19 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 10 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 3 KD, 3 -

Punkt 56 (Medicinsk åldersbedömning)

1. utskottet

2. mot. 2017/18:1257 av Finn Bengtsson (M)

Votering:

291 för utskottet

2 för mot.

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 71 M, 32 SD, 21 MP, 18 C, 19 V, 15 L, 13 KD, 4 -

För mot.: 1 M, 1 -

Frånvarande: 15 S, 11 M, 10 SD, 4 MP, 4 C, 2 V, 4 L, 3 KD, 3 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 122 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! Talespunkten är ungefär som att komma först efter lunch på en stor konferens och tala till paltkoman.

Nåväl, inledningsvis vill jag från Liberalernas sida säga att vi naturligtvis står bakom samtliga våra reservationer och de samlade reservationerna från Alliansen, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 12 under punkt 6 och reservation 13 under punkt 7.

Fru talman! Svensk hälso- och sjukvård håller en god kvalitet i internationella jämförelser – det har vi debatterat tidigare i dag – och ligger i topp när det gäller medicinska resultat. Vi har fyra gånger fler läkare än på 1970-talet och fler välutbildade sjuksköterskor än någonsin tidigare, men de är tyvärr inte alla i tjänst på de ställen där de behövs. Detta betyder naturligtvis att det finns en stor, samlad kritik från dessa båda grupper när det gäller vårt sätt att organisera vården i Sverige och det offentliga sättet att organisera en arbetsplats.

De som är i tjänst åstadkommer dock goda resultat: Vårdkvalitet och patientsäkerhet är bland de högsta i världen. Medicinska och tekniska landvinningar gör att många kan gå hem samma dag som de opererats i stället för att stanna flera dagar på sjukhus. I dag löser man saker med läkemedel och dagsjukvård i stället för med operativa ingrepp.

Men, fru talman, det finns betydande utmaningar för dagens sjukvård när det gäller att klara likvärdigheten och den långsiktiga finansieringen. Några har redan nämnts: en åldrande befolkning, nya och effektiva men väldigt kostsamma behandlingar och behovet av stora satsningar på medicinteknisk utveckling. Detta betyder att det kan vara problematiskt för regioner och landsting att fullt ut finansiera vården.

Svårigheterna blir särskilt tydliga i de mindre landstingen och regionerna, där befolkningen och skatteunderlaget minskar. Jämtland Härjedalen är ett sådant exempel. Där är man mycket illa ute och lånefinansierar faktiskt i dagens läge den dagliga driften.

Ibland beror den bristande likvärdigheten i landet mindre på olika förutsättningar och resurser och mer på att olika landsting och regioner gör lite olika prioriteringar. Detta blir väldigt tydligt när man tittar på det i ljuset av vilken färg de politiska ledningarna i olika regioner har. Icke desto mindre kan vissa skillnader i likvärdighet vara svåra att försvara. På vilken sida om en länsgräns man bor kan inte rimligen avgöra hur god vård man får.

Nationell styrning har inte alltid den genomslagskraft som regering och riksdag vill ge sken av. Sett från landstingens håll – jag har själv varit aktiv landstingspolitiker i tolv år – går den statliga styrningen ibland alldeles på tvärs mot lokala prioriteringar och behov och innebär ett oönskat dubbelkommando, som styr alldeles fel.

Fru talman! Detta skapar också ett demokratiproblem. Vem ska väljarna rösta bort om de är missnöjda med den sjukvård de får – regeringen eller den lokala landstings- eller regionmajoriteten? Detta är saker vi behöver ta vara på.

Vi liberaler står naturligtvis bakom ett asymmetriskt styrsätt i Sverige. Sverige kan i dessa delar styras på olika sätt, men det krävs också fingerfärdighet i de nationella styrsystem vi har. Det är detta som saknas, och det blir tydligt i dagens debatt.

Fru talman! Väntetiderna i vården kortades väsentligt under alliansregeringens tid. Den nationella vårdgarantin och den prestationsbaserade kömiljarden var starkt bidragande till den positiva utvecklingen. Sedan den rödgröna regeringen nu avskaffat kömiljarden ser vi att väntetiderna har blivit långa.

Kömiljarden hade samtidigt stora brister. Baksidan av att den var ett effektivt styrmedel för att nå de uppsatta målen var att andra angelägna uppgifter, som inte mättes, kom på undantag. Det fanns kryphål som behöver täppas till. Det är detta en modern kömiljard ska göra.

Det finns, fru talman, i teorin en bred politisk enighet i denna kammare om att den första linjens sjukvård behöver byggas ut. Arbetet pågår, men det går alldeles för långsamt. Även om alla är överens om att det i längden blir mer resurseffektivt att en större del av vårdens resurser går till primärvården är själva omställningen mycket svår och incitamenten alldeles för svaga.

Det är här regeringen sviker i dag med de förslag som ligger på riksdagens bord. Det är just här som omställningen skulle behöva en knuff framåt, inte hållas tillbaka. En rad andra förslag behöver komma till i stället.

Vi liberaler kräver att alla patienter ska få möjlighet att lista sig hos en namngiven läkare på sin vårdcentral. Vården ska flyttas närmare människor, inte längre ifrån. Varje läkare ska ansvara för sina patienter och samordna den övriga vård som de kan behöva. Detta förbättrar kontinuiteten för patienterna och gör vården mer effektiv.

Förebilden är inte minst, som nämnts tidigare i debatten, de norska och danska fastläkarmodellerna, där varje läkare har omkring 1 200 patienter – ungefär hälften av vad en svensk läkare har. Detta är en del i varför läkare och sjuksköterskor vill arbeta med andra saker än i hälso- och sjukvården, där de behövs.

Hälso- och sjukvårdslagen behöver förtydligas så att detta gäller även i Sverige. I ett första skede prioriteras äldre med de största vårdbehoven för egen, fast läkarkontakt, men naturligtvis ska alla i Sveriges avlänga land omfattas av detta. Att ha en fast läkarkontakt – en namngiven läkare man själv har valt, med ett tak för antalet patienter, på den vårdcentral man har valt – borde vara en självklarhet i svensk hälso- och sjukvård.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

Anf. 123 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! I dag debatterar vi redogörelsen från Sveriges delegation i Europarådets parlamentariska församling och regeringens skrivelse om verksamheten i Europarådets ministerkommitté under 2017.

Jag vill börja med att rikta ett stort tack till min företrädare på posten som vice ordförande i den svenska delegationen: Tobias Billström. Det var han som ledde den moderata gruppens arbete under 2017. Också i EPP-gruppen var Tobias Billström en nyckelperson, vars ord skattades högt, särskilt i de turbulenta tider när korruptionsanklagelser riktades mot högt uppsatta EPP-medlemmar, som den numera avgångne presidenten i den parlamentariska församlingen.

På svenskt initiativ undertecknade talmanspresidierna i de länder som ingår i NB8, den nordisk-baltiska delegationen, ett brev med krav på en oberoende och transparent utredning av de allvarliga korruptionsanklagelserna inom Pace. Brevet fick gehör, och församlingen beslutade i juni 2017 att en oberoende kommission skulle genomföra utredningen. I den kommissionen ingick den svenska domaren Elisabet Fura.

Rapporten offentliggjordes den 18 april i år, och den visade tydligt att ledamöter av församlingen inte bara hade brutit mot uppförandekoden utan faktiskt hade begått brott mot själva kärnan i vad Europarådet står för genom att sälja sina röster för pengar, kaviar, silkesmattor och andra förmåner.

Det kastar en svart skugga över hela församlingen, och det krävs stora ansträngningar för att Europarådet ska reparera den förtroendeskada som dessa korrupta ledamöter har orsakat.

Europarådet, som är den viktigaste organisationen för mänskliga rättigheter i Europa och som människor vänder sig till för att få rättvisa, kan inte och ska inte företrädas av skurkar.

Under de fyra sessionerna 2017 antog församlingen 55 resolutioner, 21 rekommendationer och fyra yttranden. Frågorna som dominerade agendan 2017 är alltjämt aktuella – demokratins utveckling i Turkiet, Azerbajdzjan, Vitryssland, Ungern och Ukraina, Rysslands annektering av Krim samt migrations- och flyktingkrisen.

Vissa länder har i både ord och handling visat att de inte delar de grundläggande värderingar som Europarådet står för. Särskilt oroande är den negativa utvecklingen för demokratin i EU-länderna Ungern, Rumänien och Polen. Eftersom EU saknar verktyg för att påverka medlemsländer i detta avseende måste Europarådet agera. Löpande revisioner av medlemsländernas rättssystem torde vara en verkningsfull åtgärd.

Situationen efter det misslyckade kuppöversöket i Turkiet, genomförandet av undantagstillstånd, massuppsägningarna av offentliga tjänstemän, domare och åklagare samt arresteringarna av oppositionella skapar stor oro för utvecklingen i Turkiet. Allt pekar på att Turkiet rör sig åt fel håll när det gäller demokrati, rättsstatens principer och respekten för mänskliga rättigheter.

Förslaget om återinförande av dödsstraffet, som avskaffades när Turkiet blev medlem i Europarådet, skickade ännu en signal om nödvändigheten av att återuppta full övervakning av Turkiet, vilket också röstades igenom med stor majoritet.

Samtidigt får inte dörren för dialog med Turkiet stängas. Det får inte glömmas att 49 procent av den turkiska väljarkåren röstade emot ändringarna i konstitutionen.

Sedan jag blev medlem i den svenska delegationen har Ryssland varit ett aktuellt ämne. Den ryska delegationens ackreditering ifrågasattes i april 2014 och i januari 2015 som en följd av annekteringen av Krim. Under 2016 valde Ryssland att inte nominera en delegation till den parlamentariska församlingen, vilket upprepades 2017. Samma år slutade Ryssland betala sin avgift till Europarådet. Utrikesminister Lavrov meddelade att betalningarna återupptas först när den ryska delegationens fulla rättigheter är återställda.

Rysslands skuld till Europarådet diskuteras en del, eftersom den gör att församlingens budget inte går ihop. Det hörs röster som vill att Ryssland ska komma tillbaka, trots att den olagliga annekteringen av Krimhalvön och krigföringen i östra Ukraina fortsätter. Det förklaras med viljan att ge ryska folket tillgång till Europadomstolen, och det är en lovvärd föresats.

Men är Europarådet till salu? Kan vi blunda för den olagliga ockupationen bara för att församlingens administration behöver pengar? Dessutom har den ryska författningsdomstolen beslutat att Europadomstolens domar, som strider mot den ryska konstitutionen, inte behöver efterlevas.

I år hölls det presidentval i Ryssland, faktiskt på årsdagen av den formella annekteringen av Krim: den 18 mars. Det var ingen slump, med tanke på de höga popularitetssiffror som Putin fick när han undertecknade den lag som gjorde republiken Krim till en del av den ryska federationen den 18 mars 2014.

Det smärtar att Europarådets generalsekreterare Thorbjørn Jagland skickade ett gratulationsbrev till Putin trots att presidentvalet varken var särskilt fritt eller var särskilt rättvist och trots att Putin inte direkt är känd som förkämpe för mänskliga rättigheter.

Fru talman! Jag vill säga några ord om statusen partner för demokrati, som Europarådet stiftade 2010. Med den statusen får ett lands delegation delta i församlingens möten och sessioner men inte i voteringarna. Ett krav är att landet ska respektera de mänskliga rättigheterna. Det gör inte alla partnerländer. Nyligen lade den palestinska ledaren Mahmud Abbas skulden för Förintelsen och förföljelsen av judarna på judarna själva. Det är en fullständigt oacceptabel demonstration av antisemitism som måste få efterverkningar.

Med tanke på alla dokument där Europarådet fördömer antisemitism är det ytterst märkligt att presidenten för den palestinska myndigheten kan uttrycka sig på detta vedervärdiga sätt. Europarådets trovärdighet undermineras om partner-för-demokrati-länderna inte lever upp till sina åtaganden.

Regeringen måste som företrädare för Sverige inta en bestämd hållning på denna punkt.

Fru talman! Jag vill tacka våra tjänstemän på riksdagens internationella kansli för deras arbete. Jag vill också tacka mina kollegor. Den svenska

delegationen har ett mycket gott rykte i församlingen på grund av den höga närvaron vid omröstningarna och det aktiva deltagandet i debatterna.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 124 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Ja, utvecklingen av demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstaten går tyvärr inte i rätt riktning i vårt Europa. Det är någonting som Europarådet tydligt märker av. Det är viktigt att det också blir tydligt i denna kammare, i den debatt som vi nu har. Vi har sett utvecklingen smyga fram och med militära medel gå i fel riktning.

Jag pratar naturligtvis om Ungern, Polen, Armenien, Azerbajdzjan och Moldavien men också om Ryssland, Ukraina och Turkiet. Rättsstatens principer, som vi alla som har skrivit under och ställt upp på att verka för, och har trott att vi är på väg att nå, undermineras alldeles tydligt. Det har också framgått om man följer Europarådets expertorgan, Venedigkommissionen, och alla de rapporter som kommer från dem kring de nedmonteringar av rättssystem som pågår. De oberoende rättssystemen blir alltmer beroende, och det är djupt allvarligt. Det är också allvarligt eftersom Europakonventionen, som är vår gemensamma bas för mänskliga rättigheter, på det sättet också undergrävs av de olika medlemsstaterna.

Vi ser att mediefrihet, yttrandefrihet och, som sagt var, ett fritt och oberoende rättsväsen undergrävs. Detta handlar om 2017, alltså föregående år. Två frågor, fru talman, har så starkt präglat Europarådets parlamentarikerförsamling att det nästan tagit all kraft från församlingen, men det har också varit ett viktigt stöduppdrag för att kunna hävda de normer och värden som vår verksamhet baseras på.

Det har naturligtvis i det ena fallet handlat om de korruptionsanklagelser som har kommit upp och den kamp som parlamentarikerförsamlingen har fört. Där har även den svenska delegationen varit väldigt starkt involverad i kampen för att få upp till ytan och komma till rätta med den verksamhet som har varit.

Det är också tydligt att det här har vänt upp och ned även på den politiska diskussionen i Europarådets parlamentarikerförsamling, eftersom det egentligen inte finns någon grupp som är helt befriad från att ha en del av korruptionsanklagelserna under sitt hägn.

Det är en viktig lärdom, och därför måste riksdagen och andra parlament jobba tydligt med att granska. Det är parlamentets uppgift att granska oss som har fått förtroendet att sitta i delegationen så att vi sköter oss. Men även i utbytet mellan parlament är det viktigt att signalera, precis som vi har sett att man nu gör i det spanska Cortes, där man kräver att man rensar och säkrar så att man inte sänder parlamentariker som har anklagats för korruption till församlingen. Det är en viktig renhållning, fru talman.

Det är klart att om vi tittar på utvecklingen i vårt Europa och inte bara i världen ser vi att korruptionen är väldigt närvarande. Transparency International visar att för östra Europa är snittet 34 av 100 när det gäller korruptionssituationen. Det säger sig självt att detta får effekter, och det är därför som det är viktigt att vi i vårt arbete som den svenska riksdagens utsända i Europarådet arbetar för att motverka, synliggöra och förhindra att korruption får fäste.

Den andra frågan som har varit tydlig är naturligtvis det faktum att den ryska delegationen inte har rösträtt i församlingen och en del annat. Det

har funnits frågetecken kring vad man skulle göra. Det finns de som säger att vi förhindrar dialog. Så är inte fallet, för alla är välkomna att delta i dialogen.

Däremot får man inte rösta, och det är en viktig sak. Ryssland har självständigt sökt medlemskap i Europarådet, åtagit sig uppdrag och skrivit under. Men de har också självständigt fattat beslut i strid med vad de lovat och i strid med vad de sagt när det gäller annekteringen av Krim, att med militära medel gå in och ändra gränser. Det är inte acceptabelt. Det måste få konsekvenser, och det är det som verkar nu.

Att Ryssland då väljer att än en gång bryta och ställa sig utanför men också låta bli att betala sina åtaganden påverkar hela det arbetet. De är faktiskt fortfarande medlemmar och sitter i ministerkommittén. Ändå vägrar de att betala det som de har skyldighet att göra. De ställer inte heller upp på monitoring trots att de är skyldiga att göra det. De bjuder inte in till valobservation trots att de har åtagit sig att göra det.

På punkt efter punkt väljer alltså Ryssland och den ryska duman att negligera de åtaganden som man har gjort, och detta måste få konsekvenser. Vi har trojanska hästar, fru talman, i det europeiska normväsendet med tydligt rysk närvaro, men det pågår också med andra aktörer. Vi ser en orbanisering i Europa, och den måste vi stå upp för att stoppa.

Våra värden undermineras, och vi ser det naturligtvis också inför det stundande valet i Turkiet. Vi ser tillbaka på 2017 och ser då att Europarådets parlamentariska församling har dragit slutsatser av vad som hänt i Turkiet. Vi fördömer tveklöst kuppförsöket, men lika tveklöst fördömer vi de oproportionerliga svaren från Turkiets ledning under Erdoğan gentemot opposition i alla dess former. Det kan vara barn, kvinnor, utländska medborgare, civilsamhället, Amnestys ledning och så vidare. Det är statsanställda, och det är domare. Det handlar inte minst om journalister. Det finns inte längre några fria medier. Undantagstillstånd råder naturligtvis. Våra parlamentariska kollegor är också hotade; delar av parlamentet sitter i fängelse. Fängelserna fylls, och det påverkar naturligtvis också Europarådet.

I det läget valde Europarådet att ändå vidta en åtgärd i form av att öppna monitoring på nytt. Detta höll på att leda till att Turkiet skulle göra en rysk manöver och helt lämna parlamentarikerförsamlingen. Till slut valde de dock att inte göra det.

Man har däremot under innevarande år dragit in en del av de resurser som man tidigare har lovat att satsa på Turkiet, för det är klart att när Erdoğan talar om att återinföra dödsstraff måste vi reagera. När Erdoğan lyfter de frågorna och säger att han kommer att skriva under ett sådant förslag är det ingen tvekan om att en sådan underskrift leder till att de måste lämna Europarådet.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 3, punkt 1, för att hävda de normer som Europarådet baseras på. Jag vill även tacka kollegorna och tjänstemännen i delegationen för arbetet under 2017.

Anf. 125 JONAS GUNNARSSON (S):

Fru talman! Vi har fortsatt att debattera utrikesutskottets betänkande 12 om Europarådet. Betänkandet hanterar redogörelsen från Sveriges delegation vid Europarådets parlamentarikerförsamling, regeringens skrivelse om verksamheten inom Europarådet samt ett antal motionsyrkanden.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Det här är mandatperiodens sista Europarådsdebatt, och som ordförande i delegationen till parlamentarikerförsamlingen vill jag börja med att tacka övriga i delegationen. Vi har visat att det är möjligt att trots olika partibeteckningar upprätthålla ett effektivt samarbete i många och ibland svåra frågor. Jag vill särskilt tacka Hillevi Engström, Olof Lavesson, Tobias Billström och Borian Åberg, som alla fyra förtjänstfullt utfört uppdraget som vice ordförande i delegationen under mandatperioden.

Jag vill självklart också ta tillfället i akt och tacka personalen på RIK som stöttat oss i vårt arbete under åren – nu senast i form av Petra Sjöström och Anna-Sara Hultgård Czernich. Utan dem hade vårt arbete varit mycket tyngre och svårare.

Fru talman! Den svenska delegationen är mycket aktiv i församlingens arbete och bär det förtroende som givits oss av riksdagens kammare på ett förtjänstfullt vis. Tittar vi på statistik över närvaro i församlingens kammare under omröstningar och deltagande i utskottsmöten ser vi att delegationen ligger i toppen. Flera av delegationens medlemmar har under mandatperioden åtagit sig viktiga ansvarsområden som rapportörer eller talespersoner. Detta har varit viktigt för att ge en stark och tydlig svensk röst i de processer som pågår i organisationen under en mycket turbulent tid.

Utvecklingen inom Europarådets kärnvärden, nämligen mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstaten, beskrivs i regeringens skrivelse fortfarande som förhållandevis dystert. Det är något jag tror att vi alla kan skriva under på. Verksamheten i organisationen fortsätter att utspelas mot en bakgrund av ekonomiska svårigheter, terrorhot och flyktingkris. Politisk populism, intolerans och rasism får förstärkt genomslag i flera av medlemsstaterna.

Vad som händer i Turkiet efter kuppöversöket i juli 2016 respektive efter Rysslands illegala annektering av Krim och utvecklingen i östra Ukraina visar på en tydlig brist på respekt mot de åtaganden respektive land har gjort.

De här utmaningarna tillsammans med en mer ansträngd ekonomi och inte minst allvarliga korruptionsanklagelser har påverkat arbetet i Europarådet starkt. Såväl Turkiet som Ryssland har reagerat på den kritik de har fått med ekonomiska påtryckningsmedel mot Europarådet, och de har visat missnöje mot beslut och processer som pågår i församlingen.

Fru talman! Europarådet är fortfarande en otroligt relevant aktör inom ramen för rättsstatsutveckling, demokrati samt skyddet och upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna i Europa. Domstolen, människorättskommissionären, ministerrådet, kommunalkongressen, Venedigkommissionen, parlamentarikerförsamlingen och andra delar av organisationen är fortfarande ovärderliga institutioner för att hålla Europas stater på rätt spår när det kommer till kärnvärden. Den alltmer utvecklade växelverkan mellan EU och Europarådet visar att trots EU:s omfattande uppgifter och åtaganden besitter Europarådet en särskild kompetens som alltjämt är otroligt viktig för Europas utveckling. Här måste självklart Venedigkommissionens arbete visavi Polen som grund för EU-kommissionens agerande enligt artikel 7.1 i fördraget nämnas.

Organisationens relevans blir kanske allra mest tydlig med tanke på den kritik och de relativt milda sanktioner som riktats mot Ryssland på

grund av den olagliga annekteringen av den ukrainska Krimhalvön samt azeriska intressens medvetna och strategiska korrupta aktiviteter gentemot ledamöter i församlingen. Församlingens sanktioner mot den förutvarande ryska delegationen har lett till att Ryssland har valt att suspendera sitt deltagande i församlingens arbete och också avstått från att utse en delegation för de senaste åren.

I församlingen har en tillfällig kommitté bestående av byrån och alla delegationsledare upprättats. Syftet med kommittén är att titta bland annat på församlingens stadgar och framtida roll. I kommitténs diskussioner har det framförts förslag som skulle försvaga församlingens redan i dag relativt vecka möjligheter att införa sanktioner samt eventuellt öppna för andra förändringar som skulle göra det svårare att vidta åtgärder mot de stater och delegationer som inte medverkar till att leva upp till åtagandena. Även om jag upplever att det finns en stor svensk enighet i de här frågorna tycker jag att det är viktigt att kammaren blir medveten om de diskussioner som pågår.

Fru talman! De misstankar och anklagelser om korruption som under förra hösten blev alltmer påtagliga inom församlingen har självklart påverkat arbetet i församlingen på ett påtagligt vis. Misstankarna och anklagelserna ledde fram till att en oberoende korruptionsutredning tillsattes. Efter bra och effektivt arbete av den svenska delegationen under ledning av Tobias Billström under min föräldraledighet kom den tidigare svenska domaren vid Europadomstolen och tidigare svenska chefs-JO Elisabet Fura att föreslås att ingå i gruppen om tre som fick utföra det viktiga arbetet.

Gruppen presenterade sina slutsatser i april i år, och det är ju bara att konstatera att misstankarna om korruption och korrupt beteende inte har varit tagna ur luften. Rapporten pekar ut ett antal personer, både nuvarande och tidigare ledamöter i församlingen. Som första åtgärd till följd av rapporten ombads de nuvarande ledamöter som omnämndes i rapporten att tillfälligt suspendera sitt arbete i församlingen samtidigt som tidigare ledamöters tillträde till församlingens lokaler begränsades.

Rapporten sändes till församlingens regelkommitté för vidare hantering, och de kom med ett utslag redan under gårdagen. Församlingens tidigare ordförande Pedro Agramunt från Spanien fräntas flertalet rättigheter som ledamot under tio år, bland annat rätten att ställa upp som ordförande i församlingen eller i något av dess utskott. Han förlorar också rätten att representera församlingen utåt och att ingå i valobservationsuppdrag. Samma sanktioner utfärdas också för Cezar Florin Preda från Rumänien, Samad Seyidov från Azerbajdzjan och Jordi Xuclà från Spanien – dock bara för en period om två år.

Fru talman! Rapporten har också sänts till samtliga medlemsstaters parlaments talmän för att åtgärder ska kunna vidtas på nationell nivå om så bedöms nödvändigt. Jag vill i samband med detta säga att jag och delegationen i övrigt står till förfogande om det är så att det finns frågor om innehållet i rapporten eller hur den hanteras i församlingen. Här finns en nordisk och en svensk dimension som är intressant för oss att adressera.

Fru talman! Jag vill än en gång tacka delegationen för väl utfört arbete. Vi har samarbetat på ett gott vis, och vi har hållit demokratins, rättsstatens och frihetens fana högt. Jag hoppas att nästa delegation kan göra det samma.

(Applåder)

Anf. 126 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! När Europa står inför stora utmaningar har Europarådet goda möjligheter att utgöra en viktig plattform för utbyte, dialog och samarbete. Det blir nu extra betydelsefullt att stå upp och försvara Europarådets kärnvärden när det gäller frågor om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna och Europadomstolen är centrala verktyg i arbetet.

Tyvärr har Europarådets verksamhet präglats av en förtroendekris under perioden, som flera av ledamöterna redan har nämnt. Församlingens förra president Agramunt avgick under året efter korruptionsanklagelser, och en oberoende korruptionsutredning tillsattes för att genomlys hela verksamheten. Utredningen presenterades i april i år.

Det är nu oerhört viktigt att arbetet med att motverka all form av korruption verkligen tas på största allvar och att konkreta åtgärder snarast kommer på plats så att rådets trovärdighet inte undermineras. Jag är glad att den svenska delegationen var enig och spelade en aktiv roll i att få det viktiga arbetet till stånd.

Europarådets parlamentariska församling har debatterat en rad frågor rörande migrations- och flyktingkrisen, sociala klyftor, mediefrågor, mänskliga rättigheter samt den demokratiska utvecklingen i Turkiet, Azerbajdzjan, Ungern, Vitryssland och Ukraina. Jag hinner inte kommentera samtliga dessa rapporter, utan jag väljer att koncentrera mitt anförande runt några frågor som jag anser är av stor betydelse.

Frågan om Rysslands annektering av Krim och utvecklingen i östra Ukraina har fortsatt att stå i centrum. Församlingen beslutade 2014 och 2015 att Ryssland temporärt skulle fråntas sin rösträtt i församlingen på grund av den ryska annekteringen av Krim och utvecklingen i Ukraina. Vänsterpartiet delar den svenska delegationens ställningstagande och står bakom fortsatta sanktioner mot Ryssland.

Migrations- och flyktingfrågan har debatterats vid flera tillfällen, och ett antal resolutioner har antagits som bland annat tagit upp vikten av god integration med aktiva åtgärder och att all form av diskriminering motarbetas.

Även det faktum att medlemsländerna inte lyckats samarbeta om åtgärder för att lösa migrations- och flyktingkrisen, trots att det fortfarande är en av de största utmaningar Europa står inför, har behandlats. Jag anser att det är skandal att det rika Europa inte tar ansvar för människor på flykt undan krig, terror och förföljelse och att allt fler länder, inklusive Sverige, inför allt hårdare restriktioner. I stället för en generös flyktingpolitik har Europa valt att låta länder som Turkiet och Libyen agera gränspolis.

Fru talman! Man måste understryka att arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter på vår kontinent behöver stärkas betydligt. Vi ser hur mänskliga rättigheter kränks i länder som Turkiet, Ungern, Ryssland, Polen, Rumänien och Azerbajdzjan. Det är ett steg tillbaka från Europarådet, där flera länder åsidosätter de åtaganden som ett medlemskap innebär genom att på olika sätt kränka de mänskliga rättigheterna.

Jag vill särskilt nämna den allvarliga situationen i Azerbajdzjan och Turkiet.

Det är mot den bakgrunden positivt att Europarådet antog en rapport som bland annat uttrycker oro över situationen i Azerbajdzjan, särskilt när det gäller fängslandet av oppositionella och journalister. Landet måste

snarast leva upp till sina åtaganden enligt Europakonventionen, frige politiska fångar samt skapa en miljö som främjar medie- och organisationsfrihet.

Situationen i Turkiet blir allt svårare när det gäller de mänskliga rättigheterna. Landet har tagit flera steg bort från demokratins väg, framför allt sedan det misslyckade kuppförsoket i juli 2016. Det är uppenbart att kuppförsoket användes för att stärka den sittande regimen och tysta all opposition i landet, bland annat genom massarresteringar och avskedanden. Den kurdiska befolkningen och vänsterpartiet HDP har drabbats särskilt hårt genom att ett stort antal av deras demokratiskt valda ledare på olika nivåer har fängslats.

Det är mot den bakgrunden mycket bra att den parlamentariska församlingen beslutade att återuppta övervakningsförfarandet gentemot Turkiet, något jag hoppas kan bidra till en förändring.

Ett annat område som diskuterats vid flera tillfällen är situationen för medier och journalister i Europa. Yttrande- och informationsfrihet liksom mediernas frihet och oberoende är grundläggande förutsättningar för en demokrati. Det är därför djupt oroande att journalister och andra medieaktörer i ökande omfattning blir trakasserade, fängslade och även dödade i Europa.

Det är mot den bakgrunden positivt att Europarådet har tagit fram en plattform för att främja skyddet av journalistik och journalisters säkerhet och att man följer utvecklingen kontinuerligt.

Jag vill passa på att ge en eloge till Eva-Lena Jansson, som stod som rapportör för en viktig rapport om den svåra humanitära situationen i Gaza.

I Gaza, som har beskrivits som världens största utomhusfängelse, lider stora grupper brist på det mesta: bostäder, skolor, sanitet, arbete och försörjning. Gaza riskerar att bli obeboeligt redan 2020 om situationen inte förbättras. Ca 1,1 miljoner människor är beroende av humanitärt stöd.

Rapporten konstaterar att en förutsättning för framsteg är lyftandet av blockaden så att förnödenheter och byggmaterial når de behövande och Gaza kan återuppbyggas. Vi ser i detta nu konsekvenserna av blockaden och den enorma frustration människor i Gaza upplever – en frustration som i stället för av humanism möts av skarpa kulor, något som utan tvivel kommer att förvärra situationen ytterligare.

Jag vill också ta upp en rapport som kanske inte har fått så mycket uppmärksamhet men som betyder oerhört mycket för dem den berör eftersom den är den första i sitt slag som antagits på denna nivå. Det handlar om främjandet av mänskliga rättigheter och undanröjandet av diskriminering av intersexpersoner. En grupp som varit alltför marginaliserad och utsatt för olika kränkningar har nu fått en rapport att luta sig mot. Det tycker jag är mycket glädjande.

Slutligen kan jag konstatera att den svenska delegationen återigen har varit mycket aktiv under mandatperioden och att stämningen i delegationen har varit god. Jag vill tacka hela delegationen, särskilt Jonas Gunnarsson som varit delegationsledare, för ett mycket gott samarbete. Jag vill också rikta ett stort tack till våra mycket kompetenta tjänstemän. Utan er hade det varit svårt att klara detta uppdrag. Tack så mycket!

Anf. 127 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Som bekant debatterar vi i dag utrikesutskottets betänkande om verksamheten inom Europarådets ministerkommitté och Europarådets parlamentariska församling.

I många avseenden har utvecklingen i världen och Europa gått åt fel håll. Det är andra här som har talat om det. Vi har sett korruptionsproblem, som är någonting vi hela tiden behöver arbeta vidare med. Det är på grund av den typen av problem som arbetet i Europarådet är så oerhört viktigt.

Europarådet är ett mellanstatligt samarbete för att främja mänskliga rättigheter och samtidigt synkronisera medlemsländerna i frågor där det finns samsyn. Det är någonting väldigt fint.

Av den anledningen finns det mycket man skulle kunna säga i dag. Flera har talat om till exempel korruption. Jag tänkte lägga fokus på några andra områden som är att betrakta som väldigt viktiga just nu.

Ett av dessa områden är den fundamentala rätten till åsiktsfrihet samt att få tillhöra eller slippa tillhöra en förening. Rätten att frivilligt välja politisk åskådning och facklig organisation är skyddad av den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Det här bör vara självklarheter och grundläggande för alla demokratiska länder.

Fru talman! Jag tänker redogöra för några artiklar i den europeiska stadgan.

Artikel 5 slår fast rätten för arbetstagare och arbetsgivare att bilda och tillhöra en organisation som tillvaratar deras ekonomiska och sociala intressen. Statens uppgift är att skydda medborgarnas möjlighet att utöva denna rätt.

I artikel 11 slås det fast att varje medborgare har rätt att ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen.

I artikel 14 fastslås ett förbud mot diskriminering på grund av till exempel kön, etnicitet, hudfärg, språk, religion och politisk eller annan åskådning.

Trots dessa artiklar förekommer det i Europa, till och med här i Sverige, diskriminering på grund av politisk åskådning. I Vitryssland är läget så allvarligt att politiskt aktiva fängslas. I Sverige är läget lyckligtvis inte så allvarligt, men politiker har blivit uteslutna från fackförbund, utsatts för våld och blivit av med sina arbeten på grund av politisk hemvist.

Jag är själv en av väldigt många i Sverige som har tvingats utstå våld, hot, vandalisering och trakasserier till följd av mina åsikter. Att detta får förekomma i vårt land, som är förhållandevis välutvecklat, är skamligt. Jag skäms över en sådan sak. Sverige bör vara ett föredöme i dessa avseenden i Europarådet, och den svenska regeringen bör ta betydligt tydligare avstånd från denna typ av diskriminering och aktivt driva frågan i Europarådet för att stärka sådana här självklara rättigheter för Europarådets medlemsländers medborgare.

Fru talman! När vi ändå är inne på detta område, som rör Europarådets grundpelare demokrati och rätt till åsiktsfrihet och mänskliga rättigheter, är det lätt att tankarna går till Turkiet. Det är nämligen inte bara i Vitryssland som människor fängslas till följd av sina politiska åsikter. Det händer även i Turkiet.

Turkiet var ett av de första länderna som anslöt sig till Europarådet efter dess bildande. Man har länge sett landet som ett föredöme, mycket

Prot. 2017/18:113

17 maj

Europarådet

på grund av att Turkiet i sin del av världen har ansetts vara förhållandevis demokratiskt och sekulärt.

De senaste åren har vi dock sett hur utvecklingen har gått åt helt fel håll. I många år har den turkiska regimen aktivt förtryckt sina medborgare, inte minst sina kurdiska medborgare. Man har till och med förnekat kurderna deras existens. Man har varit hårdför mot minoriteter, och man har aktivt verkat för en politik som för tankarna tillbaka till det osmanska imperiets storhetstid och dess imperialism.

Invasionen av Cypern visade vilken brutal och hårdför ledning turkarna hade redan i mitten av 70-talet. Ett liknande agerande ser vi än i dag. Man har angripit såväl Irak som Syrien med sin militärmakt och tydligt brutit mot folkrätten.

Erdoğanregimen har också visat sig strunta i den vapenvila som FN:s säkerhetsråd kommit överens om. Man bröt mot denna när man med hjälp av brutala islamistgrupper invaderade kurdiska Afrinprovinsen i nordvästra Syrien. Skrämmande nog har samtliga övriga partier i Sverige i och med sitt uttalade stöd till den turkstödda så kallade interimregeringen indirekt legitimerat detta angrepp då just denna regering bildade ett råd som sedan invaderade Afrin.

Det är dessutom en aning motsägelsefullt med tanke på att man har uttalat visst stöd för den väststödda alliansen Syrian Democratic Forces, som blev angripen av dessa miliser.

Som jag tidigare nämnt sker även omfattande och frekventa övergrepp på fundamentala mänskliga rättigheter inne i Turkiet. Detta såg vi inte minst efter det misslyckade kuppförsocket då hundratusentals journalister, människorättsaktivister, domare, advokater, poliser, lärare, politiskt aktiva med flera fängslades, sas upp eller attackerades på olika sätt. Ofta helt utan skäl anklagades de för att ha koppling till en politisk rörelse. Att detta skedde bara några dagar efter kuppförsocket vittnar om en omfattande åsiktsregistrering som borde sända en och annan varningssignal.

Med tanke på Europarådets föredömliga agerande när Ryssland bröt mot diverse rättigheter fanns en förhoppning om att såväl Sverige som Europarådet skulle agera på ett likartat sätt mot Turkiet. Men så skedde inte, trots allt vi har sett från skurkstaten Turkiet.

Fru talman! Europarådets medlemsländer måste uppfylla tre krav för att vara kvar i detta samarbete. De ska ha ett demokratiskt styrelseskick, vilket Turkiet knappast kan anses ha, de ska ligga i Europa och sist men inte minst ska de respektera medborgarnas grundläggande mänskliga fri- och rättigheter, vilket vi tydligt har sett att Turkiet inte gör.

Man behöver inte vara ett geni för att förstå att Turkiets stora delegation i parlamentariska församlingen och generösa ekonomiska bidrag påverkar medlemsländernas förhållningssätt till landet. Inte heller behöver man vara ett geni för att förstå att Turkiets inflytande i de många olika politiska grupper som finns också innebär ett politiskt inflytande.

Det är just detta som riskerar att försämra Europarådets rykte och försvaga legitimiteten. Europarådet ska stå upp för mänskliga rättigheter, demokrati och yttrandefrihet i hela världen. Av den anledningen måste Sverige agera för att upprätthålla de principer som är grundläggande i Europarådet.

Fru talman! Sist men inte minst ska jag kort nämna en utveckling i Europa som vi alla har anledning att vara mycket oroade över, nämligen

den omfattande antisemitismen. Den har även varit tydlig i Sverige under ett antal år. Det antisemitiska våldet mot judar i världen har blivit betydligt brutallare, och den långsiktiga trenden visar på en ordentlig ökning.

Hur kan detta ske när vi vet vad som hände i Europa under 30- och 40-talet? Hur kan man bara se på när hat och intolerans sprider sig? Det är en oacceptabel utveckling, och det måste ske en förändring.

Här spelar Europarådet en viktig roll. Vi måste försvara medborgarnas mänskliga rättigheter och samtidigt samarbeta för att motverka antisemitism och sprida kunskap i syfte att motverka fördomar och hat, vare sig det kommer från högerextremister, islamister eller de många antisemitiska strömningarna inom vänstern.

Fru talman! Jag tackar för tiden i Europarådet och yrkar bifall till Sverigedemokraternas reservation.

I detta anförande instämde Björn Söder (SD).

Anf. 128 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! En av de frågor jag inte tog upp under mitt anförande var den händelse 2017 som drog igång hela processen i Europarådet med att granska korruptionsanklagelser.

Det handlade om delegationen ledd av ryska dumans sanktionsledamöter, president Agramunt och ledaren för vår grupp, Jordi Xuclà, med flera som åkte till Syrien för att sitta under president Asads porträtt och låta sig bli en del av Asads kampanj. Det är inte en kampanj för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstat utan en kampanj mot den egna befolkningen – en kampanj som också sker med kemiska vapen.

Det var inledningen till upproret 2017 i parlamentarikerförsamlingen. Man motsatte sig att detta skedde och att parlamentarikerförsamlingens rykte drogs ned genom detta agerande.

Eftersom Markus Wiechel själv reste till Syrien och var i samma miljöer som gruppen från parlamentarikerförsamlingen finns det skäl, fru talman, att lyfta upp detta. De åkte med ryska militärplan och vistades i Syrien med Asads och Rysslands godkännande och såg och mötte dem som Asad och Ryssland ansåg att de skulle träffa.

Det här är ett problem som också denna parlamentarikerförsamling, Sveriges riksdag, ska vara medveten om.

Anf. 129 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Det har länge förts en debatt om att kriminalisera fake news. Om jag var Kerstin Lundgren skulle jag vara orolig om det blir verklighet med tanke på alla den rappakalja Kerstin Lundgren sprider.

Till skillnad från Kerstin Lundgren tar jag personligen i min roll som riksdagsledamot ett ansvar för att bry mig om även de människor som bor i de mest hårdföra förtryckarstaterna och under en auktoritär regim. Jag anser att fler ledamöter i Sveriges riksdag borde göra det och inte bara se till de människor som lever under förhållandevis lugna regeringar. Denna uppfattning delas också av FN-personal, hjälparbetare och oppositionella i Syrien.

Kerstin Lundgren har ingen aning om vilka vi träffade när vi var i Syrien. Men vårt schema är en offentlig handling, så det är bara att begära ut

det. Vi träffade sex olika FN-organ, religiösa företrädare, minoriteter och oppositionella. Vår resa handlade om att bry sig om de svagaste.

Vad beträffar att sitta under ett porträtt av en viss person finns det många politiker som kan fastna på sådana bilder på resa eller i Sverige. Det är inget man ska lastas för när man bryr sig om de svaga i landet.

Anf. 130 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! De svaga i Syrien är den halvan av befolkningen som har tvingats fly kriget och offren för Asadregimens kemvapenattacker. Vilka är svagare än de barn som drabbades av detta? Hur många av dessa mötte delegationen som åkte från Europarådet till Asads Syrien? Inga.

Jag tog bara upp Markus Wiechel som exempel.

Det var ju tydligt att de som åkte från Europarådets parlamentarikerförsamling åkte på rysk inbjudan med ryska transportplan, och de gjorde det med Asads och Rysslands godkännande. Det var en förutsättning för att de skulle komma in på detta sätt.

Det är inte helt enkelt att ta sig in i områden som detta, och det var naturligtvis inte enkelt eller möjligt att möta offren för den kampanj med kemvapen som vi har sett från regimen. Detta var en av de saker som startade processen med att rensa i Europarådets parlamentarikerförsamling, för där fanns företrädare som var valda ledare och som hade klivit in med Asads bilder bakom sig och gjort sig till en kampanjstruktur för dem. Om man åker till Syrien och är inbjuden och möter Asads regim är man medveten om att man blir en del av en kampanjorganisation. Detta ska vi vara klara över.

Jag hade egentligen också varit intresserad av att höra vad ni tycker om Orbániseringen, men det får vi ta en annan gång.

Anf. 131 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Först och främst blev vi inte inbjudna till Syrien, utan vi kom med en begäran om att få åka dit, precis som Kerstin Lundgren kan göra om hon nu bryr sig om de människor som bor där. Denna begäran godkändes.

Sedan finns det vissa skillnader här. Jag och även Johan Nissinen stötade att vi skulle avsätta Agramunt. Nu kom vi aldrig till den omröstningen, men vi var fullt med på detta med tanke på att det som han gjorde inte var okej. Han åkte som sagt dit under skydd av ryska trupper och syriska företrädare, inte för att träffa syrier, oppositionella eller religiösa företrädare, såvitt jag vet, utan troligtvis därför att det var en bjudresa från Ryssland. Detta var definitivt inte fallet för oss. Vi betalade vår resa själva, och vi träffade helt andra personer.

Jag tycker att det är lite tråkigt att Kerstin Lundgren ägnar sig åt någon form av *guilt by association* här. Varken jag eller Martin Kinnunen, som åkte på resan, har någon som helst koppling till Agramunt eller för den delen den ryska regimen eller något sådant. Att jämföra oss med honom eller Ryssland skulle jag säga är att kasta sten i glashus, om man inte själv – det kanske Kerstin Lundgren vill – vill bli förknippad med Pinochet eller någon annan som har en delvis liberal politik.

Det går inte att bara plocka personer och sedan hävda att de har någon form av samröre när de faktiskt inte har det. Jag har inget samröre med Agramunt eller den ryska regimen, lika lite som Kerstin Lundgren har det med Pinochet eller någon annan som har en förhållandevis liberal politik. Dessutom är det ganska tydliga skiljelinjer mellan Agramunts politik och min politik.

Anf. 132 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! I sitt anförande har min partikamrat Jonas Gunnarsson tagit upp stora och viktiga principiella frågor som dominerat arbetet i Europarådet under 2017.

Jag tänkte nu lyfta upp en specifik rapport vars innehåll blivit högaktuellt denna vecka. Under 2017 års januarsession med Europarådet presenterade jag min rapport om den humanitära krisen i Gaza, där en stor del av befolkningen lever under fattigdomsgränsen och fler än 1,1 miljon invånare är beroende av humanitärt stöd.

I rapporten beskrev jag hur det råder stor brist på rent vatten och tillgång till sjukvård och att tillgången till elektricitet bara är sporadisk. Återuppbyggnaden av bostäder och skolor efter de israeliska attackerna 2014 sker långsamt då nödvändigt byggmaterial hindras att föras in. Arbetslösheten är mycket hög, särskild bland kvinnor. Kvinnor och flickor riskerar att utsättas för könsrelaterat våld och behöver särskilt skydd.

Enligt FN riskerar Gaza att bli obeboeligt redan 2020 om situationen inte förbättras snarast.

I samband med min rapport antogs en resolution av den parlamentariska församlingen med stor majoritet. Moderaterna och Sverigedemokraterna röstade dock emot. Resolutionen innehöll bland annat rekommendationer om att det internationella samfundet bör se till att medicinska och sociala tjänster tillhandahålls Gazas befolkning och att en hållbar lösning hittas för vatten och energi.

Israels blockad måste hävas för att säkerställa att befolkningen i Gaza har tillgång till grundläggande och omistliga mänskliga rättigheter.

Fru talman! Sedan rapporten och resolutionen antogs av Europarådet har den humanitära krisen i Gaza förvärrats, och invånarna blir alltmer desperata. För några dagar sedan sköt israelisk militär ihjäl 58 personer, och närmare 2 800 andra personer skadades i samband med protester vid gränsen mellan Israel och Gaza.

Ordföranden för Europarådets politiska kommitté, Ria Oomen-Ruijten från Holland och EPP-gruppen, gjorde följande uttalande i går:

Jag är bestört och fördömer starkt den israeliska armens oproportionerliga användande av våld. Jag ställer mig bakom kravet på en oberoende internationell utredning av det som skett. Jag uppmanar både israeler och palestinier att avstå från att tillgripa våld och att agera för att göra sitt yttersta för att undvika ytterligare upptrappning och fler döda.

Den humanitära krisen i Gaza måste få en lösning, och omvärlden måste hjälpa till att bidra till en varaktig lösning så att ca 2 miljoner invånare kan få drägliga levnadsvillkor och därmed kunna tillvarata sina mänskliga rättigheter.

Fru talman! Jag vill passa på att tacka delegationen. Jag vill tacka riksdagens tjänstemän för värdefulla insatser. Ett särskilt stort tack vill jag ge Jonas Gunnarsson för hans insats och roll som delegationsledare. Det har

varit en förmån att få ingå i delegationen under din ledning, Jonas, så stort tack till dig och till delegationen!
(Applåder)

Anf. 133 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag var med och deltog i debatten. Jag instämmer i Eva-Lena Janssons beskrivning av den katastrofala situationen i Gaza, men jag instämmer däremot inte i vad orsakerna är.

Som Lotta Johnsson Fornarve nämnde i sitt tal brukar Gazaremsan beskrivas som det största utomhusfängelset. Precis som i alla andra fängelser sitter fängelsevakterna på insidan. Det är faktiskt den palestinska terrororganisationen Hamas som bär skulden för den djupa tragedi och misär som det palestinska folket på Gazaremsan får utstå. De använder sin egen befolkning som gisslan. Med sitt agerande väcker de människors protester – människor som står utan vatten, elektricitet och byggnadsmaterial. Varför? Jo, för att allt byggnadsmaterial som smugglas in används för att göra tunnlar för att kunna smuggla in terrorister i Israel.

Detta är anledningen till att jag röstade emot resolutionen. Jag tycker att man ska ha en balans och kunna se de riktiga orsakerna till den tragiska utvecklingen på Gazaremsan.

Anf. 134 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Fru talman! Som jag nämnde i samband med debatten konstaterar jag att de stora demonstrationer som pågick i december 2016 var just mot Hamas, som har en mycket negativ inverkan för befolkningen. Men det finns också ett land utanför som hindrar människor från att ta sig ut från Gaza, som varje dag gör kontroller, som nekar människor som behöver cancervård att komma över till Västbanken och som nekar anhöriga att följa med svårt sjuka personer. Detta beskrivs också i rapporten.

De förslag som finns med i resolutionen är desamma som Carl Bildt föreslog i samband med att han var utrikesminister, så jag har lite svårt att se att detta skulle skilja sig nämnvärt från annan politik. Jag kan konstatera att både norska Høyre och Fremskrittspartiet röstade för resolutionen. Så kontroversiell var den alltså inte, utan det var som sagt en stor majoritet i Europarådets delegation som röstade för.

Jag håller med om det som Borian Åberg nämnde i sitt tal när det gäller den svåra situationen för människorna i Gaza. Detta tycker jag att hon ska ha heder av.

Anf. 135 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag uppskattar Eva-Lena Jansson som kollega, och jag uppskattar hennes engagemang. Men jag kan inte se annat än att hon har fel när det gäller inställningen att allt är Israels fel.

Vi vet alla hur Gazaremsan såg ut när Israel lämnade den. Det var ett välfungerande samhälle med drivhus där man odlade grönsaker, och människor hade jobb. Nu, 13 år senare, ser det ut som det gör.

Jag vill också invända mot att palestinska medborgare inte får vård. Man utför till och med transplantationer av organ från avlidna israeler till palestinska barn, bland annat hjärtrtransplantationer. Problemet är Hamas som de facto styr Gaza. De har utropat Israel till sin fiende.

Säga vad man vill, men Israel är den enda demokratin i Mellanöstern där till exempel homosexuella kan vara öppna med sin kärlek. Där har människor en frihet som grannar till Israel bara kan drömma om. Jag skulle därför önska att Eva-Lena Jansson som en god person öppnade sina ögon och såg båda sidorna och också erkände Israels rätt att kunna försvara sig, eftersom terroristgruppen Hamas sysslar med stora brott mot mänskligheten. Det handlar om terroristbrott på Israels territorium. De skickar raketer och provocerar demonstrationer. De demonstrationer som skedde i början av veckan var uppviglade av Hamas.

Anf. 136 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Fru talman! När det gäller Hamas och den verksamhet som de bedriver beskrev jag till exempel hur man hade torterat palestinier. Jag beskrev också de insatser som måste göras för att möta terrorism. Jag skrev också i resolutionen att Israel har rätt att försvara sig mot angrepp och att den palestinska myndigheten måste fördöma terrorhandlingar. Jag var jättetydlig med det.

Men man kan inte komma ifrån att det är den starkare parten som har det största ansvaret. Och i denna fråga är det staten Israel som har det stora ansvaret och måste säkerställa att människor ges sina mänskliga rättigheter.

Jag har inte nämnt allt som står i rapporten, eftersom jag bara hade fyra minuter på mig. Men det finns så mycket mer att säga om situationen. De som lider i dag är de människor som är instängda i Gaza. Jag kan bara beklaga deras situation.

Anf. 137 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att det är väldigt lätt att sitta på sina höga hästar och hela tiden klaga på Israel när man själv har grannar som Norge, Finland och Danmark. Israel har grannar som Hamas, Hizbollah, IS och al-Qaida. Det är en ganska stor skillnad.

Vi kan titta på Hamas som styr i Gaza. De har under de senaste dagarna, vid dessa protester mot ambassadflytten, använt sig av bebisar som mänskliga sköldar. Det finns bilder på nätet som visar att de har målat den israeliska flaggan på en åsna för att sedan tända eld på åsnan. Det är en brutal terroristorganisation.

Innan Israel drog sig ur Gaza fanns det en fungerande infrastruktur. Allt detta har Hamas förstört. Man har använt sig av avloppssystemen och byggt raketer av dem för att sedan skjuta mot civilbefolkningen i Israel. Det är en terroristorganisation som styr Gaza, och detta är någonting som Israel måste förhålla sig till.

När det gäller uttalandet om att Israel skulle stoppa truckar som går till Gaza skulle jag vilja fråga Eva-Lena Jansson hur många truckar hon tror går till Gaza från Israel varje år.

Anf. 138 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag var inte riktigt med på Markus Wiechels fråga. Jag talade om byggmaterial. Men jag fördömer alla typer av terrorhandlingar. Jag fördömer de terroristangrepp som Hamas sysslar med. Det tycker jag att jag har varit tydlig med. Om man läser rapporten framgår det också mycket tydligt att jag tar avstånd från den typen av handlingar.

Jag tycker att det är viktigt att lyfta fram denna situation. Det var mitt uppdrag som rapportör att beskriva den. Jag nekades av den israeliska myndigheten att resa in i Gaza. Jag besökte dock både den östra och den västra delen av Jerusalem. Jag var också på Västbanken och tog del av palestiniernas situation och hur det är att passera olika typer av kontroller.

Den situation som är i Gaza i dag blir inte bättre av att människor inte kan komma ut och arbeta, den blir inte bättre av att avloppssystemen är förstörda, den blir inte bättre av att man skjuter på fiskare och att människor inte får fiska enligt de gränser som framgår av Osloavtalet utan blir begränsade och den blir inte bättre av att palestinierna hindras att bruka värdefull jordbruksmark med hänvisning till att Israel vill ha en säkerhet långt in på palestinskt område. Detta påverkar situationen, och framtidsutsikterna för barn som föds i Gaza är extremt dåliga. Situationen för barnen när det gäller psykisk ohälsa och möjlighet att gå i skolan – massor av skolor bombades sönder under de israeliska attackerna 2014 – är naturligtvis sådan att det inte finns några framtidsutsikter för ett enda barn i detta land. Det är alltså stora problem där, och människor är frustrerade.

Därmed inte sagt att man ska utföra terrorhandlingar. Att man demonstrerar tror jag faktiskt är en mänsklig rättighet.

Anf. 139 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att samtliga ledamöter här i Sveriges riksdag står bakom att vi ska försöka hjälpa civilbefolkningen i Gaza och försöka stötta dem som är i behov av hjälp.

Men vad är då alternativet för Israel? De har en skyldighet gentemot sina egna medborgare att skydda dem från terrorister. Som vi mycket väl vet önskar man, både inom PLO och inte minst inom Hamas, fullkomligt utplåna staten Israel, eliminera judar och så vidare. Detta är ingenting nytt, utan det är någonting som man har vetat under väldigt många år.

Jag ska återgå till transporterna. Under 2017 skickades minst 160 000 truckar från Israel med förnödenheter. Det är Israel som bistår många av de civila i Gaza med de förnödenheter som de behöver, och det är Hamas och de terrorister som finns där som i många fall förstör den infrastruktur som Israel en gång har byggt upp. För bara två dagar sedan var det Hamas som stoppade två truckar som Israel skickade till Gaza. Hamas stoppade dessa truckar och skyllde sedan på Israel. Detta är någonting som jag tycker är värt att tänka på innan man springer terroristernas ärenden.

Anf. 140 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är anmärkningsvärt att Markus Wiechel säger att jag agerar å Hamas vägnar. Jag talar om den palestinska befolkningen som lider i Gaza. Det är det som rapporten handlar om. Jag tar avstånd från Hamas terrorhandlingar, och jag tar avstånd från antisemitism oavsett om den sker i palestinska områden, i Ungern eller i Sverige. Antisemitism är förfärlig och ska fördömas var den än uttrycks och vem som än uttrycker den.

Men det som sker i Gaza i dag är att barn förvägras en ordentlig uppväxt – att kunna gå i skolan och att ha en rimlig bostad. Jag beskrev också i rapporten, om Markus Wiechel läste den, hur mycket mer förnödenheter som den israeliska staten ser till kommer in. Det framgår mycket tydligt.

Men det framgår också att människors möjligheter att resa mellan palestinska områden på Västbanken och Gaza är mycket starkt begränsade, oavsett om de är cancersjuka, ska till ett arbete eller besöka släktingar. Om man till exempel har lämnat Gaza för att studera kan man inte komma tillbaka.

Brotten mot mänskliga rättigheter är alltså mycket tydliga. Det är också därför som Europarådet antog både rapporten och resolutionen med stor majoritet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

§ 13 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU13
Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) (skr.
2017/18:136 och redog. 2017/18:OSSE1)
föredrogs.

Anf. 141 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! I detta betänkande behandlar utrikesutskottet redogörelsen från Sveriges delegation vid OSSE:s parlamentariska församling om det arbete som bedrevs förra året och regeringens skrivelse om verksamheten inom OSSE under andra halvåret 2016 och helåret 2017.

Valobservationsuppdragen beskrivs ofta som en av de viktigaste uppgifter som OSSE hanterar. Betydelsen av dessa uppdrag kan verkligen inte underskattas när det gäller att skydda demokratin. Valobservationsmissionerna genomförs i samarbete med OSSE:s parlamentariska församling, och Sverige bidrar årligen till verksamheten genom att skicka svenska observatörer till dessa missioner.

I takt med att ny röstningsteknik introduceras i allt fler länder ställs valobservatörerna inför nya utmaningar. Den nya digitaliserade tekniken kräver en ny strategi när det gäller hur val övervakas och observeras för att skydda fria och rättvisa demokratiska val. Det kommer att krävas helt andra kunskaper och observationsmetoder. Med anledning av detta lade jag fram en resolution inom OSSE:s parlamentariska församling vid mötet i Minsk förra året. Resolutionen antogs och blev en del av den parlamentariska församlingens Minskdeklaration.

I resolutionen betonas behovet av att inom OSSE skapa en arbetsgrupp som syftar till att vidare undersöka den roll OSSE:s valobservatörer spelar när ny röstningsteknik används vid val. Det är ytterst viktigt att observatörer kan se hela processen före, under och efter valet för att bekräfta att systemen fungerar som de är avsedda. Därför måste källkod och annan information om valprocessen vara tillgänglig, och observatörerna måste kunna tyda den. Det handlar inte längre enbart om att observera att människor kan bedriva opinion och gå till valurnorna och rösta samt om att övervaka rösträkning.

Prot. 2017/18:113

17 maj

Europarådet

*Organisationen
för säkerhet och
samarbete i Europa
(OSSE)*

Den parlamentariska församlingen uppmanar genom deklarationen bland annat de deltagande staterna att vara i framkant med att utveckla nya sätt att observera val som använder ny röstningsteknik och att utbyta erfarenheter, idéer och metoder beträffande ny teknik och dess effekter på demokratin. Vi sverigedemokrater menar att detta bör ha svenskt fokus kommande år och att den svenska regeringen bör arbeta för att en arbetsgrupp i enlighet med deklarationen skapas.

Fru talman! Vid den parlamentariska församlingens möten hålls olika sidosarrangemang. Inför sommarmötet 2016 tog jag, tillsammans med kollegor från österrikiska FPÖ, italienska Lega Nord och ungerska Fidesz, initiativ till ett sidosarrangemang under namnet Family Lunch. Vi författade ett brev till den parlamentariska församlingens president och generalsekreterare om att vi ville få vårt sidosarrangemang godkänt, vilket vi också fick.

Syftet med vårt arrangemang var att lyfta upp artikel 16 punkt 3 i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, som säger att familjen är den naturliga grundläggande enheten i samhället och äger rätt till skydd från samhället och staten. Detta är ju ett ämne som förenar politiker från de flesta av länderna inom OSSE. Uppslutningen blev också riktigt god, med ett 40-tal representanter från många olika länder.

Inför förra årets sommarmöte i Minsk författade vi åter ett brev till presidenten och generalsekreteraren, och vi fick åter vår lunch godkänd. Liksom året före blev uppslutningen riktigt god. Representanter från bland andra Sverige, Finland, Österrike, Italien, Schweiz, Grekland, Vitryssland, Ryssland, USA och Vatikanstaten deltog. Dessutom deltog generalsekreteraren Roberto Montella, vilket vi uppskattade. Även representanter från olika civilorganisationer närvarade.

I flera av de tal som hölls under lunchen betonades att vår lunch, utöver betydelsen av att visa gemensamt stöd för familjens betydelse, hjälper till att bygga broar mellan våra olika folk. Vem vet – vår lunch kanske kan vara steget mot något större? Delegater från olika länder som annars är i konflikt med varandra kan nämligen på detta sätt föras samman. Att samtala och se att det trots allt finns en del gemensamma nämnare är kanske ett första steg mot att så småningom även kunna lösa en del konflikter.

Därför är min ambition nu att fortsätta med vårt sidosarrangemang även under årets sommarmöte i Berlin. Utöver detta ämnar jag under årets sommarmöte hålla ett särskilt seminarium om min resolution, som antogs förra året, angående nya elektroniska röstningstekniker.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation i betänkandet.

Anf. 142 KENT HÄRSTEDT (S):

Fru talman! Vi behandlar nu utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU13 om organisationen för säkerhet och samarbete i Europa.

Detta är med all sannolikhet mandatperiodens sista debatt om OSSE. Jag har haft förmånen att först vara vice ordförande under fyra år och nu ordförande i den svenska delegationen till OSSE:s parlamentariska församling. Jag vill säga några ord om mandatperioden och det arbete vi tillsammans har utfört i församlingen.

Först vill jag dock yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Jag tycker att det uppdrag som har anförtrotts mig och mina kollegor att representera riksdagen i OSSE:s parlamentariska församling känns både meningsfullt, utmanande och berikande. Den svenska delegationen har under mandatperioden varit, och är, en av församlingens mest aktiva. Den är också en av de mest värderingsstarka delegationerna. Vi är en flitig och plikttrogen delegation och har förmåga att generera förtroende i breda kretsar inom den parlamentariska församlingen.

Som ett resultat av detta vinner vi ständigt förtroendeuppdrag inom församlingens olika arbetsområden. Självt har jag under tre år tjänat som församlingens vice president, och just nu är jag dess Special Representative for Eastern Europe. Vice ordförande för den svenska delegationen, Margareta Cederfelt från Moderaterna, är just nu vice president och medlem i församlingens migrationsgrupp. Christian Holm Barenfeld, också från Moderaterna, är ledamot i arbetsgruppen som arbetar med reformer inom församlingen.

OSSE är en organisation som likt FN arbetar i en inkluderande anda. Detta ställer särskilda krav på oss som kommer från länder som är demokratiska och som värnar frihet och mänskliga rättigheter samt arbetar tydligt mot korruption. Arbetet i OSSE:s parlamentariska församling tar oss till många platser inom den enorma yta som utgör OSSE:s 57 länder. Det ger möjlighet till breda nätverk men ställer också krav på oss och ger oss ett ansvar som förtroendevalda företrädare i en värderingsbaserad organisation. Så länge ofrihet, förtryck, förföljelse, konflikt och korruption är en påtaglig del av vardagen i så många av OSSE:s medlemsländer måste det tuffa samtalet ha sin självklara plats vid församlingens möten.

Därför arrangerade jag tillsammans med den svenska delegationen ett rundabordssamtal om mänskliga rättigheter då församlingen hade sitt sommarmöte i Minsk i Vitryssland förra sommaren. Det var kanske inte riktigt vad värdnationen hade förväntat eller önskat sig, men det är detta det innebär att vara värderingsbaserad: att faktiskt använda dessa tillfällen och mötesplatser till att sträva mot ökad frihet, ökade mänskliga rättigheter och i grunden ökade förutsättningar för demokrati.

Fru talman! Jag har bara häromdagen varit på en resa för församlingens räkning. Jag reste med församlingens president Tsereteli och ytterligare några företrädare. Vi åkte till östra Ukraina och Donbass, området där kriget pågår med oförminskad styrka – faktiskt med ökad styrka just nu. Vi kom till fronten och såg hur de människor lider som har valt att stanna kvar i det ingenmansland som ligger mellan fronten på den ukrainska sidan och ockupanterna, som faktiskt ockuperar området med militära medel och på daglig basis beskjuter civila människor. Man använder prickskyttar, artilleri och granatkastare. Jag och mina kollegor såg tydliga spår av förstörelsen och lidandet som följer av det våld som pågår i östra Ukraina.

Jag såg också det arbete som OSSE utför med de många modiga människor som är ute i OSSE:s tjänst. De observatörer som vi har i detta område kallas SMM. De vittnar om svårigheterna att arbeta. Man försöker att använda modern teknologi, och man har tagit dit drönare för att kunna övervaka bättre. Det finns ju en överenskommelse om att OSSE ska kunna verka i detta område, men sju av dem har blivit nedskjutna och förstörda. Detta är inga små investeringar för OSSE, och det här sker alltså trots en överenskommelse om att OSSE ska få sköta observationen av ett så kallat

stillestånd mellan parterna till dess att Minskförhandlingarna når fram till ett resultat.

Vi krävde vid vårt möte med Porosjenko såklart att Ukraina ska fortsätta med sina interna reformer, att landet fortsätter att bekämpa korrupktion och interna svårigheter och att man genomför de reformer som måste ske i det ukrainska samhället.

Men självklart är det så att den olagliga ockupationen av Krim samt våldet i och ockupation av Donbassområdet är någonting som måste upphöra omedelbart. Förutsättningarna för OSSE att utföra sitt arbete på ett fridsamt sätt, utan att riskera att bli beskjutna, måste genast respekteras.

Som Björn Söder nämnde tidigare är valövervakning en väldigt viktig del av OSSE:s parlamentariska församlings arbete. Det är också så att detta arbete håller på att förändras, vilket Björn Söder nämnde i sitt anförande. Jag har själv gjort 19 internationella valövervakningar och lett 3 av dem. Jag måste säga att förändringarna har gått ganska snabbt under de åtta år som jag har genomfört detta arbete. Det gäller inte bara sättet att räkna röster utan också hur man i dag övervakar i vallokaler samt sättet på vilket man håller på att utveckla identifikation av dem som röstar.

Teknologin kan vara ett hot om den används av diktaturer eller auktoritära regimer som bara vill legitimera val, men den kan också vara en tillgång om den används i länder som är demokratiska och där man har tilltro till de institutioner som använder teknologin.

Visst kommer detta att utmana den parlamentariska församlingens sätt att arbeta när det gäller valövervakningar. Jag tror dock att metodologin i detta arbete i synnerhet kommer att förändras av Odíhr, som jobbar med metodologi, statistik och utvärderingar av val, och inte framför allt av den parlamentariska församlingen. Vi är ju utövare av de metoder som man tar fram.

Därför är jag av uppfattningen att detta arbete säkert är ett arbete som är pågående. Jag tycker att det är viktigt att vi från den parlamentariska församlingen driver på, men jag tycker framför allt att det är viktigt att vi ställer de relevanta frågorna till de institutioner som har ansvaret för att organisera valövervakningarna.

Till sist, fru talman, vill jag tacka riksdagen, som har anförtrött mig ordförandeskapet i delegationen. Jag tycker att vi som delegation kan närma oss mandatperiodens slut med ett väl förrättat värv. Jag är stolt över den delegation som jag har fått leda. Som jag har nämnt är vi en väldigt aktiv delegation som har gjort ett gott arbete och som respekteras i hela församlingen.

Ännu väntar ett sommarmöte om några veckor i Berlin. Jag vet att delegationen är i full gång med att förbereda såväl resolutioner som side events. Björn har nämnt något, och jag gissar att även Margareta Cederfelt snart kommer att nämna något inför detta sommarmöte. Själv kommer jag att fortsätta mitt engagemang vad gäller demokratiseringen och kravet på mänskliga rättigheter i Belarus eller Vitryssland.

Det väntar också ytterligare ett par valobservationer i sommar. Jag vill rikta ett särskilt tack till alla dem från den svenska delegationen som har lagt ned mycket tid på att helg efter helg åka på valövervakningar. Dessa människor avstår familjeliv och ledighet. De åker från riksdagen ut i fält och kommer sedan tillbaka till riksdagen och börjar en ny arbetsvecka. De förtjänar ett särskilt tack. Den svenska delegationen ligger tillsammans

med den italienska delegationen i topp bland alla de 57 länderna vad gäller att ställa upp på valobservationer. Jag vill rikta ett varmt tack till dem och uttrycka min respekt för deras arbete.

Jag vill till sist tacka kollegorna i delegationen för deras fina insatser och för gott kamratskap.

Jag vill också tacka personalen på RIK, som alltid är oss behjälpliga. De reser med oss och stöttar oss såväl vad gäller säkerhetsfrågor som allt det praktiska och, såklart, innehållet i vårt arbete. Många har investerat mycket tid för att vi ska göra en god insats, och jag vill rikta ett tack till alla.

Anf. 143 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag betänkandet om OSSE-delegations arbete i den parlamentariska församlingen. Jag vill börja med att säga att det är ett litet och tunt betänkande, men verksamheten är desto större och omfattas inte i sin helhet av betänkandet.

OSSE:s parlamentariska församling etablerades 1990. Dessförinnan hade OSSE, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, funnits sedan 1975.

Jag vill uppehålla mig en liten stund vid 1975. Då rådde det kalla kriget. Då fanns det svårigheter för länder att diskutera med varandra. Krigets fasor hängde inte minst över de nordiska länderna, där det fanns en stark rädsla för vad som kanske skulle ske. Det som många fasade för skedde aldrig.

Men varför tillkom OSSE? Det var ett antal diplomater som träffades i Helsingfors och diskuterade hur man skulle kunna jobba för att bryta det kalla kriget och minska risken för krig.

Vad diplomaterna där kom fram till, fru talman, var en organisation som arbetade något annorlunda med säkerhetsfrågor än vad som hade gjorts tidigare. Det handlade om dialog. Det handlade om demokrati. Det handlade om mänskliga rättigheter. Utifrån denna grund bildades OSSE.

OSSE följer de ursprungliga intentionerna, och det tycker jag är viktigt. Vi upplever i dag återigen spänningar i vår omvärld. Vi upplever hur det fria ordet hotas. Vi upplever hur demokratin och de mänskliga rättigheterna är naggade i kanterna.

Inom OSSE bedrivs verksamheten i tre dimensioner: en säkerhetspolitisk, en som rör ekonomi och miljö samt en som rör demokrati och mänskliga rättigheter. Den svenska delegationen är aktiv inom samtliga dessa dimensioner.

Jag skulle vilja nämna några frågor som har diskuterats och arbetats med inom OSSE under det gångna året. Det är självfallet ett vitt perspektiv – OSSE består av 57 medlemsländer, från Mongoliet i öster till USA och Kanada i väster.

En av de frågor som har diskuterats är den utdragna konflikten i Nagorno-Karabach och hur man ska kunna hitta fredliga lösningar för hur parterna – framför allt Armenien och Azerbajdzjan – ska kunna enas.

En annan fråga rör situationen i Georgien, med Abchazien och Sydossetien som är annekterade av Ryssland, och en tredje fråga som diskuteras är den ryska aggressionen gentemot Ukraina.

Prot. 2017/18:113

17 maj

*Organisationen
för säkerhet och
samarbete i Europa
(OSSE)*

Inom OSSE har man också diskuterat frågor som handlar om cybersäkerhet, migration, klimatförändringar, tillgången på vatten, korruption samt skydd av mänskliga rättigheter trots en växande populism, som vi kan se i ett stort antal av OSSE:s medlemsländer.

Jag vill här också nämna mänskliga rättigheter, som jag talat lite kort om. Vid det förra årliga mötet, sommarmötet, lyfte Christian Holm upp frågan om mänskliga rättigheter i Ryssland, Azerbajdzjan och Vitryssland. Detta är en fråga som inte var helt enkel, därför att vi har olika synsätt inom OSSE:s medlemsländer på vad det innebär med demokrati och mänskliga rättigheter. Men den svenska delegationen stod väldigt fast och tydlig och drev frågan framåt.

Som tidigare har nämnts här är valobservationer en viktig del. Jag skulle vilja säga att det inte är valobservationen i sig som är det viktiga, utan vad det handlar om är att medborgarnas möjligheter att avlägga sin röst i ett demokratiskt val tillgodoses. Att se till att en valobservation sker på ett tillfyllest sätt är naturligtvis ingenting som OSSE:s parlamentariska församling gör ensam, utan det sker ett samarbete med Odihr, organisationen för demokrati och mänskliga rättigheter, som har experter inom områden som är viktiga för ett fritt och demokratiskt val – experter inom medier, experter på yttrandefrihet, på mänskliga rättigheter, på det civila samhället och på säkerhetspolitik. Ett val är ju så mycket mer än vad som sker på valdagen.

Odihr deltar med sina experter en månad eller två före ett val och stannar kvar efter valet för att se hur resultatet tas till vara. Det är lika viktigt vad som händer före, under och efter ett val och att en regim är beredd att lämna över till en annan regim om den har förlorat valet.

I en valobservation deltar observatörer från Europarådet och OSSE och från Natos parlamentariska församling i det fall observationen äger rum i ett Natoland.

När det inte handlar om OSSE:s parlamentariska församling utan om OSSE som sådant finns också långtidsobservatörer på plats – observatörer som finns på ett stort antal orter för att se hur samhället fungerar.

Av detta framgår naturligtvis, fru talman, att en valobservation är någonting väldigt stort och kräver resurser. Men det är ju viktigt, för det handlar om medborgarnas möjlighet att avlägga sin fria demokratiska självständiga röst.

Under det gångna året har OSSE:s parlamentariska församling medverkat i valobservationer i Italien, Ryssland och Azerbajdzjan. Utgången av valobservationerna debatterar jag inte här, för det skulle ta alldeles för lång tid att gå in i detaljerna. Men jag vill uppmana dem som lyssnar på debatten och kollegorna här i riksdagen att gå in på OSSE:s parlamentariska församlings hemsida och läsa utlåtandena, för de innehåller väldigt många intressanta uppgifter och en hel del reflektioner som vi också här i Sverige kan ha glädje av att ta del av.

OSSE:s parlamentariska församling har tillsatt två arbetsgrupper under året för att ta fram best practice och se om det är möjligt att hitta vägar framåt.

En arbetsgrupp arbetar med migrationsfrågan. Det är en fråga som rör samtliga OSSE:s medlemsländer på något sätt.

Den andra frågan handlar om terrorism. Hur ska vi kunna arbeta för att motverka terrorism? Det är också en fråga som rör samtliga medlemsländer. Det vet vi inte minst här i Sverige efter att vi drabbades av det fruktansvärda dåd som inträffade på Drottninggatan och där den som utförde dådet kom från Uzbekistan – ett av medlemsländerna i OSSE. Detta visar att terrorism är en fråga som berör oss alla.

De åtta särskilda representanter som finns inom OSSE har ett stort antal frågor att bevaka.

Fru talman! Nu överskrider jag talartiden. Men jag vill avsluta med att rikta ett tack till delegationen och dess ordförande, inte bara för innevarande år utan för hela mandatperioden. Jag vill också tacka kanslipersonalen som har varit oss behjälplig. Utan ett välfungerande kansli skulle vi stå oss slätt i vårt arbete. Varmt tack till tjänstemännen i riksdagens internationella kansli!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

§ 14 Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU22
Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten (prop. 2017/18:135)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

§ 15 Riksrevisionens rapport om inkomsteffekter av bruksvärdessystemet

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU23
Riksrevisionens rapport om inkomsteffekter av bruksvärdessystemet (skr. 2017/18:134)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

§ 16 Digitalisering av grundkartor och detaljplaner

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU28
Digitalisering av grundkartor och detaljplaner (prop. 2017/18:132)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
EU-dokument
COM(2018) 289 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring och rättelse av förordning (EU) nr 167/2013 om godkännande och marknadstillsyn av jordbruks- och skogsbruksfordon

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 16 maj

2017/18:538 Amorteringskrav och fallande nyproduktion på bostadsmarknaden

av *Isabella Hökmark* (M)
till statsrådet *Per Bolund* (MP)

2017/18:539 Jourer som arbetar gentemot män som är utsatta för våld i nära relationer

av *Erik Slottner* (KD)
till statsrådet *Lena Hallengren* (S)

2017/18:540 Vargens påverkan på landsbygden

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2017/18:541 Ökade krav på Palestina

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2017/18:542 Minigrisar som sällskapsdjur

av *Christina Örnebjär* (L)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2017/18:543 Narkotikapolisens förmåga

av *Roger Haddad* (L)
till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2017/18:544 Avhopp inom polisutbildningen

av *Roger Haddad* (L)
till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2017/18:545 Möjligheterna att få utlandsvård

av *Per-Ingvar Johnsson* (C)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:546 Mänskliga rättigheter och handeln med Iran

av *Yasmine Posio Nilsson* (V)
till statsrådet *Ann Linde* (S)

2017/18:547 Uttalandet om stöd till filmskapare

av *Olof Lavesson* (M)
till kultur- och demokratiminister *Alice Bah Kuhnke* (MP)

2017/18:548 Levande skärgård

av *Magnus Oscarsson* (KD)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 16 maj

2017/18:1302 Oförsäkrade läkemedel

av *Jenny Petersson* (M)

till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1303 Riksdagens tillkännagivande om gårdsförsäljning av alkohol

av *Lars Hjälmered* (M)

till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1304 En polishögskola i Halmstad

av *Hans Hoff* (S)

till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

2017/18:1305 Tidpunkten för beslut om nationell plan för 2018–2029

av *Jessica Rosencrantz* (M)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:1306 Fastighetsförsäkringar

av *Caroline Szyber* (KD)

till statsrådet *Heléne Fritzon* (S)

2017/18:1307 Problem vid inlämning av deklARATIONER till Skatteverket

av *Jenny Petersson* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 15 maj

2017/18:1240 Lansering av nationell handlingsplan på riksdagens seminarium

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

2017/18:1239 Parlamentarisk förankring av den nationella handlingsplanen för hållbarhetsmålen

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

den 16 maj

2017/18:1245 Ekologisk produktion

av *Johan Hultberg* (M)

till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2017/18:1246 Förenkling av generationsväxling i företag
av *Lars Hjälmered* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1268 Sänkt moms för naturguidning

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1259 Svenskt direktstöd till Iraks religiösa minoriteter

av *Robert Hannah* (L)

till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2017/18:1250 Krav på frisläppande av Gui Minhai

av *Robert Hannah* (L)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2017/18:1249 Poliser som bemannar receptioner på polisstationer

av *Roger Haddad* (L)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1251 Att underlätta för att bebygga områden med fornminnen

av *Cecilie Tenfjord-Toftby* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2017/18:1252 Långa väntetider vid utfärdande av pass

av *Hans Wallmark* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1261 Väntetider för pass

av *Anders Hansson* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1256 Problem med inlämning av årets deklaration

av *Hans Wallmark* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1254 Polisens närvaro på landsbygden

av *Magnus Oscarsson* (KD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1257 Kommunernas brottsförebyggande arbete

av *Roger Haddad* (L)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1258 Utredningen av företrädaransvaret

av *Lotta Finstorp* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1263 Direktstöd till Iraks folkmordsutsatta religiösa minoriteter

av *Robert Hannah* (L)

till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2017/18:1265 Hot, våld och sabotage mot svenska djurhållare

av *Lotta Olsson* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1189 Miljökontroll i samband med fordonsbesiktning

av *Anders Åkesson* (C)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.56.

Prot. 2017/18:113
17 maj

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.56,
av talmannen därefter till och med § 9 och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	1
§ 4 Anmälan om faktapromemorior	2
§ 5 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 6 Hälso- och sjukvårdsfrågor	2
Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU9	2
Anf. 1 EMMA HENRIKSSON (KD).....	2
Anf. 2 ANNA-LENA SÖRENSON (S)	4
Anf. 3 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	6
Anf. 4 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	6
Anf. 5 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	6
Anf. 6 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	7
Anf. 7 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	7
Anf. 8 PER RAMHORN (SD)	9
Anf. 9 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	11
Anf. 10 PER RAMHORN (SD) replik.....	11
Anf. 11 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik.....	12
Anf. 12 PER RAMHORN (SD) replik	12
Anf. 13 JAN LINDHOLM (MP).....	13
Anf. 14 ANDERS W JONSSON (C)	14
Anf. 15 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	16
Anf. 16 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	17
Anf. 17 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	17
Anf. 18 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	18
Anf. 19 KARIN RÅGSJÖ (V)	18
Anf. 20 BENGT ELIASSON (L).....	20
Anf. 21 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	22
Anf. 22 BENGT ELIASSON (L) replik.....	23
Anf. 23 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	23
Anf. 24 BENGT ELIASSON (L) replik.....	23
Anf. 25 FINN BENGTTSSON (M).....	24
Anf. 26 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	27
Anf. 27 FINN BENGTTSSON (M) replik	27
Anf. 28 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	28
Anf. 29 FINN BENGTTSSON (M) replik	28
(Beslut fattades under § 10.)	29
§ 7 Styrande principer inom hälso- och sjukvården och en förförstärkt vårdgaranti.....	29
Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU22	29
Anf. 30 EMMA HENRIKSSON (KD).....	29
(forts. § 9).....	31
Ajournering.....	31
Återupptaget sammanträde.....	31
§ 8 Frågestund	31
Anf. 31 TALMANNEN	31
<i>Ökade resurser till försvaret</i>	<i>31</i>

Anf. 32 HANS WALLMARK (M)	31
Anf. 33 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	32
Anf. 34 HANS WALLMARK (M)	32
Anf. 35 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	32
<i>Veto mot höjd svensk EU-avgift.....</i>	<i>33</i>
Anf. 36 MARTIN KINNUNEN (SD)	33
Anf. 37 Statsrådet ANN LINDE (S).....	33
Anf. 38 MARTIN KINNUNEN (SD)	33
Anf. 39 Statsrådet ANN LINDE (S).....	33
<i>Fördjupat militärt samarbete med USA och Finland</i>	<i>33</i>
Anf. 40 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	33
Anf. 41 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	34
Anf. 42 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	34
Anf. 43 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	34
<i>Reformer för att underlätta studier senare i livet</i>	<i>35</i>
Anf. 44 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	35
Anf. 45 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	35
Anf. 46 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	35
Anf. 47 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	35
<i>Sjukvården i Skåne.....</i>	<i>36</i>
Anf. 48 TUVE SKÅNBERG (KD)	36
Anf. 49 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	36
Anf. 50 TUVE SKÅNBERG (KD)	36
Anf. 51 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	37
<i>Drivkrafterna att gå från bidrag till arbete</i>	<i>37</i>
Anf. 52 JESSICA POLFJÄRD (M).....	37
Anf. 53 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	37
Anf. 54 JESSICA POLFJÄRD (M).....	38
Anf. 55 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	38
<i>Medel för utbyggnad av Esrange.....</i>	<i>38</i>
Anf. 56 MATHIAS SUNDIN (L).....	38
Anf. 57 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	38
Anf. 58 MATHIAS SUNDIN (L).....	39
Anf. 59 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	39
<i>Satsningar för att öka antalet lärare</i>	<i>39</i>
Anf. 60 THOMAS STRAND (S)	39
Anf. 61 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	39
Anf. 62 THOMAS STRAND (S)	40
Anf. 63 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	40
<i>Beredskapen för att hantera digitala påverkansoperationer</i>	<i>40</i>

Anf. 64 RASMUS LING (MP)	40
Anf. 65 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	40
Anf. 66 RASMUS LING (MP)	41
Anf. 67 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	41
<i>EU:s åtgärder mot Polen</i>	41
Anf. 68 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	41
Anf. 69 Statsrådet ANN LINDE (S)	41
Anf. 70 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	42
Anf. 71 Statsrådet ANN LINDE (S)	42
<i>Effekterna av etableringsjobben</i>	42
Anf. 72 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	42
Anf. 73 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	42
Anf. 74 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	43
Anf. 75 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	43
<i>USA:s blockering av nomineringen till WTO:s överprövningsorgan</i>	43
Anf. 76 KRISTER ÖRNFJÄDER (S)	43
Anf. 77 Statsrådet ANN LINDE (S)	43
Anf. 78 KRISTER ÖRNFJÄDER (S)	44
Anf. 79 Statsrådet ANN LINDE (S)	44
<i>Nyanländas inträde på arbetsmarknaden</i>	44
Anf. 80 JAN ERICSON (M)	44
Anf. 81 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	45
Anf. 82 JAN ERICSON (M)	45
Anf. 83 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	45
<i>Socialdemokraternas vallöfte om erkännande av seyfo</i>	45
Anf. 84 ROBERT HANNAH (L).....	45
Anf. 85 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	46
Anf. 86 ROBERT HANNAH (L).....	46
Anf. 87 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	46
<i>Social hållbarhet och svenska företag i FN-upphandlingar</i>	47
Anf. 88 EMILIA TÖYRÄ (S)	47
Anf. 89 Statsrådet ANN LINDE (S)	47
Anf. 90 EMILIA TÖYRÄ (S)	47
Anf. 91 Statsrådet ANN LINDE (S)	47
<i>EU:s relation till Turkiet och handeln med olja</i>	47
Anf. 92 EMMA WALLRUP (V)	47
Anf. 93 Statsrådet ANN LINDE (S)	48
Anf. 94 EMMA WALLRUP (V)	48
Anf. 95 Statsrådet ANN LINDE (S)	48
<i>Konflikträtten och kostnaderna för konflikten i Göteborgs hamn</i>	49
Anf. 96 JESSIKA ROSWALL (M).....	49
Anf. 97 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	49

Anf. 98 JESSIKA ROSWALL (M).....	49
Anf. 99 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	49
<i>Försvarsmaktens rekryteringsbehov</i>	50
Anf. 100 EVA-LENA JANSSON (S).....	50
Anf. 101 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	50
<i>Kvalitetssäkring av högre utbildning</i>	50
Anf. 102 BETTY MALMBERG (M).....	50
Anf. 103 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	51
<i>Brexit och gränsen mellan Irland och Nordirland</i>	51
Anf. 104 DAVID LINDVALL (S).....	51
Anf. 105 Statsrådet ANN LINDE (S).....	51
<i>LO:s regionala skyddsombud och hanteringen av förtroendevalda</i>	52
Anf. 106 LARS BECKMAN (M).....	52
Anf. 107 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	52
<i>Arbetslösheten och arbetskraftsbristen</i>	53
Anf. 108 HILLEVI LARSSON (S).....	53
Anf. 109 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	53
<i>Klassificeringen av extratjänster</i>	53
Anf. 110 ANNIKA QARLSSON (C).....	53
Anf. 111 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	54
§ 9 (forts. från § 7) Styrande principer inom hälso- och sjukvården och en förstärkt vårdgaranti (forts. SoU22).....	54
Anf. 112 ANNA-LENA SÖRENSON (S).....	54
Anf. 113 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	56
Anf. 114 PER RAMHORN (SD).....	57
Anf. 115 JAN LINDHOLM (MP).....	58
Anf. 116 ANDERS W JONSSON (C).....	60
Anf. 117 KARIN RÅGSJÖ (V).....	62
Anf. 118 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	63
Anf. 119 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	64
Anf. 120 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	64
Anf. 121 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	65
(forts. § 11).....	65
Ajournering.....	65
Återupptaget sammanträde.....	65
§ 10 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	66
SoU9 Hälso- och sjukvårdsfrågor.....	66
§ 11 (forts. från § 9) Styrande principer inom hälso- och sjukvården och en förstärkt vårdgaranti (forts. SoU22).....	69
Anf. 122 BENGT ELIASSON (L).....	69
(Beslut skulle fattas den 23 maj.).....	70
§ 12 Europarådet.....	71
Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU12.....	71
Anf. 123 BORIANA ÅBERG (M).....	71

Anf. 124 KERSTIN LUNDGREN (C).....	73
Anf. 125 JONAS GUNNARSSON (S)	74
Anf. 126 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	77
Anf. 127 MARKUS WIECHEL (SD).....	79
Anf. 128 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	81
Anf. 129 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	81
Anf. 130 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	82
Anf. 131 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	82
Anf. 132 EVA-LENA JANSSON (S)	83
Anf. 133 BORIANA ÅBERG (M) replik	84
Anf. 134 EVA-LENA JANSSON (S) replik.....	84
Anf. 135 BORIANA ÅBERG (M) replik	84
Anf. 136 EVA-LENA JANSSON (S) replik.....	85
Anf. 137 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	85
Anf. 138 EVA-LENA JANSSON (S) replik.....	85
Anf. 139 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	86
Anf. 140 EVA-LENA JANSSON (S) replik.....	86
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	87
§ 13 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa	
(OSSE)	87
Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU13.....	87
Anf. 141 BJÖRN SÖDER (SD)	87
Anf. 142 KENT HÄRSTEDT (S)	88
Anf. 143 MARGARETA CEDERFELT (M).....	91
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	93
§ 14 Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten	93
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU22.....	93
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	93
§ 15 Riksrevisionens rapport om inkomsteffekter av	
bruksvärdessystemet	93
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU23.....	93
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	93
§ 16 Digitalisering av grundkartor och detaljplaner	93
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU28.....	93
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)	93
§ 17 Bordläggning.....	94
§ 18 Anmälan om interpellationer	94
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar	95
§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor	95
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.56.	97